

T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI

KONYA İLİ SELÇUKLU İLÇESİNDE BULUNAN SULUTAS MAHALLESİ
VE
CİVARI TARİHİ COĞRAFYASI

Şevket BUYUKASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Zafer KORKMAZ

KONYA-2021

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Şevket BÜYÜKASLAN
	Numarası	174203011008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Arkeoloji/ Klasik Arkeoloji
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
	Tezin Adı	Konya İli Selçuklu İlçesinde Bulunan Sulutas Mahallesi Ve Civarı Tarihi Coğrafyası

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası

(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Şevket BÜYÜKASLAN
	Numarası	174203011008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Arkeoloji/ Klasik Arkeoloji
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktor ☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Zafer KORKMAZ
	Tezin Adı	Konya İli Selçuklu İlçesinde Bulunan Sulutas Mahallesi Ve Civarı Tarihi Coğrafyası

ÖZET

Lycaonia Bölgesi, Prehistorik Dönemden itibaren yaşam izlerinin var olduğu ve farklı birçok medeniyete ev sahipliği yapan stratejik bir bölgedir. Çalışmamızı konu alan Sulutas Mahallesi ve civarı bu bölgenin güneybatısında kalmaktadır. Çalışma alanımız içerisinde bulunan bölge Lycaonia Bölgesi açısından oldukça önemlidir. Bu alan içerisinde Lycaonia'nın güney ve batı bölgeleri ile bağlantısını sağlayan yollar, hanlar, önemli dini durakların yanı sıra bir savunma yapısı olarak Gevale Kalesi yer almaktadır. Çalışma kapsamında araştırılan bölgeler; Sulutas Mahallesi, Sille, Tatköy Mahallesi, Çakılıçi Höyük, Küçük Muhsine, Kızılören şeklindedir. Çalışma içerisinde bahsedilen bölgelerin, tarihi, coğrafyası, mezar mimarisi, dini ritüelleri ve mimarisi, ve gündelik kullanım eşyaları ve bölgeler arası etkileşimi konusunda bilgiler sunulmaktadır. Yapılan literatür ve arazi çalışmaları sonucunda bölge yoğunlukla Roma, Bizans ve Selçuklu dönemine ait kalıntılar içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Lycaonia, Lycaonia Tarihi, Sulutas, Takkeli Dağ, Sille

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Şevket BÜYÜKASLAN
	Numarası	174203011008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Archeology / Classical Archeology
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktor ☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Zafer KORKMAZ
	Tezin İngilizce Adı	Historical Geography of Sulutaş Neighborhood and Its Surroundings in Selçuklu District of Konya Province

ABSTRACT

Lycaonia Region is a strategic region that has traces of life since the Prehistoric Period and has been home to many different civilizations. The Sulutas District and its vicinity, which is the subject of our study, is located in the southwest of this region. The region in our study area is very important for the Lycaonia Region. In this area, there are roads, inns, important religious stops that connect Lycaonia with the south and west regions, as well as Gevale Castle, which is located within the borders of Sulutas Quarter, which provides the defense of the Lycaonia Region. The regions investigated within the scope of the study; It is in the form of Sulutas District, Sille, Tatköy District, Çakılıçi Höyük, Küçük Muhsine, Kızılören. In the study, information on the history, geography, tomb architecture, religious rituals and architecture, daily use items and inter-regional interaction of the mentioned regions are presented. As a result of the literature and field studies, the region mostly contains ruins belonging to the Roman, Byzantine and Seljuk periods.

Keywords: Lycaonia, Lycaonia History, Sulutas, Takkeli Mount, Sille

İÇİNDEKİLER

ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR	VIII
HARİTA LİSTESİ	IX
RESİM LİSTESİ.....	X
ÇİZİM LİSTESİ	XII
ÖN SÖZ	XV
1. GİRİŞ	1
1. 1. Amaç, Kapsam Ve Yöntem	1
2. SULUTAS VE ÇEVRESİNİN COĞRAFYASI	3
3. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ	7
3.1. Lykaonia Bölgesi Tarihi Coğrafyası.....	7
3.1.1. Antik Dönem Tarihi Coğrafyası.....	7
3.1.2. Geç Antik Dönem Tarihi Coğrafyası.....	11
3.1.3. Selçuklu Dönemi Tarihi Coğrafyası.....	13
3.1.4. Osmanlı Dönemi Tarihi Coğrafyası.....	14
3.2. Lykaonia Bölgesi Yolları	14
3.2.1. Antik Dönem Yolları	15
3.2.2. Geç Antik Dönem Yolları	17
3.2.3. Selçuklu Dönemi Yolları	19
3.2.4. Lykaonia Bölgesi'nin Antik Dönemden Selçuklulara Yol Bağlantıları	24
4. SULUTAS VE ÇEVRESİNDEN BAHSEDEN SEYYAHLAR	28
5. SULUTAS VE ÇEVRESİNDE BULUNAN YAPILAR	32
5.1. Antik Dönem Yapıları.....	32
5.2. Geç Antik Dönem Ve Erken Hıristiyanlık Dönemi Yapıları	35
5.3. Selçuklu Dönemi Yapıları.....	46
5.4. Mezarlar	49
5.4.1. Takkeli (Gevale) Dağ Mezarları.....	50
5.4.2. Küçük Muhsine Mezarları.....	60

6. SULUTAS VE ÇEVRESİNDE TESPİT EDİLEN BULUNTULAR.....	67
6.1. Seramik Buluntuları	67
6.1.1. Sulutas Mahallesi Buluntuları.....	68
6.1.2. Çakılıçi Höyük Buluntuları	68
6.2. Sulutas Ve Çevresinde Bulunan Diğer Küçük Buluntular.....	74
7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	81
KAYNAKÇA.....	89
HARİTALAR, RESİMLER VE ÇİZİMLER	98

KISALTMALAR

Bkz:	Bakınız
Cm:	Santimetre
Çev:	Çeviren
Gen:	Genişlik
Km:	Kilometre
AST:	Araştırma Sonuçları Toplantısı
KYM:	Kaya Mezarı
M :	Metre
M.Ö :	Milattan Önce
M.S :	Milattan Sonra
S :	Sayfa
TTK:	Türk Tarih Kurumu
Yük:	Yükseklik
Yy :	Yüzyıl
AR:	Ağız Çapı
AC:	Ağız Cıdarı
H:	Yükseklik
DİA:	İslam Ansiklopedisi
AnAR:	Anadolu Araştırmaları

HARİTA LİSTESİ

Harita-1: Tez Çalışması Sınırlarını Gösteren Harita.

Harita-2: Sulutas Mahallesi Karayazı Mevkii İzohips Haritası

Harita-3: Anadolu Selçukluları Dönemi Konya Yol Ağı.

Harita-4: Konya-Beyşehir-Antalya Yolu

Harita-5 : Konya-Aksaray Yol Hattı.

Harita-6: Konya-Akşehir-Afyon Yol Hattı.

Harita-7: Konya-Seydişehir-Antalya Yol Hattı

Harita-8: Konya-Karaman-Ereğli Yol Hattı

RESİM LİSTESİ

Resim-1: Sulutas Mahallesi Karayazı (Eski Köy) Mevkii Hava Fotoğrafi

Resim-2: Takkeli Dağ'ın Konumu.

Resim-3: Gevale Kalesi ve Kazı Alanı Hava Fotoğrafi

Resim-4: Tatköy Talas Manastırı Mozaik Buluntuları

Resim-5: Sulutas Mahallesi Karayazı Mevkii

Resim-6: Çakılıçi Höyük Mevkii

Resim-7: SLT-01 Buluntusu Dış Yüzü

Resim-8: SLT-02 Buluntusu Dış Yüzü

Resim-9: SLT-03 Buluntusu İç Yüzü

Resim-10: SLT-04 Buluntusu Ağız Kenarı Dış Yüzü

Resim-11: SLT-05 Buluntusu Yan Profil Kesiti

Resim-12: SLT-06 Buluntusu Yan Profil Kesiti

Resim-13: ÇKL-01 Buluntusu Dış Yüzü

Resim-14: ÇKL-02 Buluntusu Ağız Ve İç Yüzü

Resim-15: ÇKL-03 Buluntusu Ağız Kenarı Dış Yüzü

Resim-16: ÇKL-04 Buluntusu Dış Yüzü

Resim-17: Yassı Ok Ucuna Takılan Temren ve Öğeleri.

Resim-18: Dikdörtgen Tip 4 Ok Ucu Örneği

Resim-19: Konik Ok Ucu Tip 5 ve Tip 6 Örnekleri

Resim-20: Yuvarlak Kesitli Tek Renkli Bezemesiz Gurup

Resim-21: Çok Renkli Burma Bilezik Grubu

Resim-22: Yuvarlak Kesitli İç Yüzü Yivli Gurup

Resim-23: Yarı Dairesel Bezemeli Gurup

Resim-24: Yarı Dairesel Hayvan Figürlü Bilezik

Resim-25: Yarı Dairesel Cam İpi Bezemeli Gurup

Resim-26: Dikdörtgen Kesit Tek Sıra Yivli Gurup

Resim-27: Dikdörtgen Kesit Cam İpi Bezemeli Gurup.

Resim-28: Dikdörtgen Kesit Bezemeli Gurup ,

Resim-29: Üçgen Kesit Gurup.

Resim-30: Sulutas Mahallesi'nde Bulunan Karayazı Mevkii Ören Yeri Tahribatı

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim-1: Asar Kalesi'nin Planı ve İzohips Çizimi.

Çizim-2: Asar Kalesi'nde Bulunan Sarnıca İnen Basamaklı Merdiven Çizimi

Çizim-3: Ak Manastır Plan Çizimi.

Çizim-4: Aya Elena (Hagia Elena) Kilisesi Plan Çizimi.

Çizim-5: Tatköy Manastırı Plan Çizimi.

Çizim-6: Tatköy Talas Manastırı Mozaik Buluntu Çizimi.

Çizim-7: Koimesis Tes Panagias (Panaya) Kilisesi Plan Çizimi.

Çizim-8: Kızılören 1 No'lu Klise Plan Çizimi.

Çizim-9: Kızılören 2 No'lu Kilise Plan Çizimi.

Çizim-10: Hocacihan Hanı Planı.

Çizim-11: Altınapa Han Planı.

Çizim-12: Kızılören Han Planı.

Çizim-13: GVL01 Numaralı Kaya Mezarı Planı.

Çizim-14: GVL02 Numaralı Kaya Mezarı Çizimi.

Çizim-15: GVL03 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-16: GVL04 Numaralı Kaya Mezarı Planı.

Çizim-17: GVL05 Numaralı Kaya Mezarı Planı.

Çizim-18: GVL06 Numaralı Kaya Mezarı Planı.

Çizim-19: GVL07 Numaralı Kaya Mezarı Planı.

Çizim- 20: GVL08 Numaralı Kaya Mezarı Planı.

Çizim-21: GVL09 Numaralı Kaya Mezarı Planı.

Çizim-22: GVL10 Numaralı Kaya Mezarı Planı.

Çizim-23: GVL11 Numaralı Kaya Mezarı Planı

Çizim-24: GVL12 Numaralı Kaya Mezarı.

Çizim-25: GVL13 Numaralı Kaya Mezarı Planı.

Çizim-26: Küçük Muhsine Yerleşimi ve Mezarların Topografik Haritadaki Yeri.

Çizim-27: KCM 01 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-28: KCM 02 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-29: KCM 03 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-30: KCM 04 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-31: KCM 05 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-32: KCM 06 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-33: KCM 07 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-34: KCM 08 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-35: KCM 09 Numaralı Kaya Mezar Planı.

Çizim-36: SLT-01 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-37: SLT-02 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-38: SLT-03 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-39: SLT-04 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-40: SLT-05 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-41: SLT-06 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-42: ÇKL-01 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-43: ÇKL-02 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-44: ÇKL-03 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-45: ÇKL-04 Envanter Numaralı Buluntu.

Çizim-46: Kat. No 1 Tip 1 Ok Ucu Çizimi.

Çizim-47: Kat. No 2 Tip 2 Ok Ucu Çizimi.

Çizim-48: Kat. No. 3 Tip 3 Ok Ucu Çizimi.

Çizim-49: Kat. No. 4 Tip 4 Ok Ucu Çizimi.

Çizim-50: Kat. No 5 Tip 5 Ok Ucu Çizimi.

ÖN SÖZ

Lycaonia Bölgesi, insanoğlunun avcı-toplayıcı olarak varlığını sürdürmeye çalıştığı dönemden itibaren yaşam izlerini bünyesinde barındırmaktadır. Uygarlıkların yerleşik hayata geçişi ile başlayan süreç üretim sonrasında ticaret ile devam etmiştir. Bu dönemde üretim ve ticaret toplumların gelişimi açısından zorunlu birer faaliyet haline gelmiştir. Lycaonia Bölgesi, diğer bölgelere geçiş noktası ve yol güzergahları üzerinde bulunması nedeniyle oldukça yoğun bir kültür katmanına sahip olmuştur. Çalışmamız kapsamında bulunan alan genel anlamda, Lycaonia Ovası'nın sona erdiği ve Lycaonia-Pisidia yolu üzerinde bulunmaktadır. Bu bölge bahsetmiş olduğumuz ticaret ağının vazgeçilmez güzergahları arasında yer almaktadır. Güney ve batı bölgeleriyle bağlantıyı sağlayan Sulutas Mahallesi ve civarında özelinde ele aldığımız bölge, doğu ve batı bölgelerini bağlayan köprü görevini de üstlenmektedir.

Doğduğum ve büyüdüğüm yer olan Sulutas Mahallesi, coğrafyası ve bünyesinde bulunan antik dönem kalıntıları ile çocukluk yıllarımdan itibaren Arkeolojiye duyduğum merakın en önemli nedenidir. Prof. Dr. Ahmet Çaycı'nın bilimsel danışmanlığında Gevale Kalesi'nde başlayan kazı çalışmalarına 2015 yılında kazı ekibine dâhil olmam ile başlayan süreç, kazı yapılmayan alanlara dikkat çekmek ve bölgedeki yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan alanların önemini vurgulamak amacıyla bu çalışmayı yapmama neden olmuştur.

Bu bağlamda tez çalışmama inanıp beni bu konuda yönlendiren ve yardımlarını benden esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Zafer Korkmaz'a, kazı alanında ve sonrasında bana her türlü destek olan Arş. Gör. Cahit Karakök ve Öğr. Üyesi Ahmet Yavuzyılmaz'a teşekkür ederim. Gerek bilimsel anlamda gerekse de yaşamımda fikirleri ile bana yol gösteren Uzman Sanat Tarihçisi Selçuk Oğuz'a teşekkür ederim.

Gerek eğitimim de gerekse de hayatımın geri kalanında bana her zaman maddi ve manevi destek olarak sabır gösteren, annem Havize Büyükaslan'a, babam Mehmet Büyükaslan'a ve kardeşlerim Yasin ve Rumeysa Büyükaslan'a teşekkür ederim.

1. GİRİŞ

1. 1. Amaç, Kapsam Ve Yöntem

Tarihsel süreç içerisinde insanlığın yaşayış biçimleri, kültürleri ve inançları her zaman merak uyandırmıştır. İnsanlığın gizli kalmış yönleri hakkında ipuçlarını izleyerek bir çıkarım yapmak, yok olmuş olanı keşfetmek ve bir öneride bulunmak toplumların geçmişinin yanı sıra geleceklere açısından da oldukça önemlidir.

2012 yılında çalışmaları başlanan Gevale Kalesi Kazısı'nın günümüze kadar tamamlanan kısımları aynı zamanda bizlere önemli sorular oluşturmaktadır. Özellikle içerisinde bulunduğu Sulutas Mahallesi ve çevresinin kazı çalışmaları devam ettikçe ne kadar önemli olduğu ortaya konmuştur. Bir kale veya akropol yapısının tek başına varlığını sürdüremeyeceği bu alanları destekleyen köy ve tarım alanlarının, önemli ticaret yollarının ve bu alanda yaşayan insanların ihtiyaçlarının karşılanmasının gerekliliği bilinen bir gerçektir. Tez çalışmamızın bu bağlamda özellikle Lycaonia'nın batı ve güneybatı kesiminde olmakla birlikte Sulutas Mahallesi ve çevresi özelinde yapılmıştır. Bu bölgede yer alan taşınır ve taşınmaz Antik Dönem kalıntılarının tespit edilmesi, değerlendirilmesi ve daha önceki çalışmaların ışığında yeniden yorumlanarak bölgenin önemi vurgulamak ve gelecek dönemlerde burada yapılması zaruri olan çalışmalara ışık tutması amaçlanmıştır.

Çalışmamız Sulutas Mahallesi, Sille, Tatköy Mahallesi, Çakılıçi Höyük, Küçük Muhsine, Kızılören sınırları dâhilinde yapılmıştır. Bu alanlarda bulunan taşınmaz arkeolojik buluntu grubunda bulunan mimari eserler ve öğeler, taşınır arkeolojik buluntular olarak tanımlanan, seramik parçaları, ok uçları, küçük cam buluntular vb. kalıntı grubu ile bölgenin genel tarihi, coğrafyası ve diğer bölgelerle bağlantısını sağlayan yol ağları üzerine oluşturulmuştur. Çalışmanın içerisinde ele alınan konular ve buluntuların genelini kazısı veya çalışmaları tamamlanmış olan eserler üzerine yapılmıştır. Kullanım amacı, tarihlemesi veya çalışmaları halen devam eden alanlar ve eserler bölgede bilinmektedir. Ancak üzerinde çalışmalar

devam eden alanlar ve taşınır-taşınmaz buluntular üzerinde çalışan bilim adamları ve çalışma ekipleri açısından etik olmayacağından dolayı bu çalışmaya dahil edilmemiştir.

Bu çalışmaya öncelikle konunun belirlenmesi ile başlanmıştır. Çalışma konusu belirlendikten sonra detaylı bir literatür çalışması ve literatür çalışmasının yönlendirdiği şekilde arazi keşfi yapılmıştır. Arazi çalışmasında tespit edilen yapıların ve buluntuların fotoğraflanması ve fotoğraflanan eserlerin çizimi yapılmıştır. Tespit edilen buluntular benzer çalışma örnekleri incelenerek formları, planları ve yapıldığı dönemleri tespit edilmeye çalışılmış, bu bağlamda buluntulara dönem ve tarih önerileri verilmiştir. Böylelikle çalışma yapılan alan hakkında varlığı tespit edilen tarihsel dönemler tespit edilerek bu dönemlerde Lycaonia ve çevre bölgeler açısından önemi aktarılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda genel hatlarıyla Sulutas ve çevresinde yoğun olarak Roma, Bizans ve Selçuklu dönemlerine ait izler tespit edilmiş ve bahsedilen dönemlerde bölgenin muhtemel konumu aktarılmıştır.

2. SULUTAS VE ÇEVRESİNİN COĞRAFYASI

Konya, Antik Dönemlerden itibaren birçok farklı isimle zikredilmiş olsa da genel olarak Lykaonia ya da İconium olarak bilinmektedir¹. Lykaonia, Konya-Ereğli arasında yarım ay şeklinde 1000 m. izohipsinin çevrelediği bu bölge geniş bir ovidan meydana gelmektedir². Bölge, kuzeyde Tutup Beli, Takkeli Dağ, Aşağı Pınarbaşı; güneyde Çumra-Kılbasan arası, Ereğli ve doğuda Karapınar, Hasan Dağı ile Hodul Dağı etekleri yer almaktadır³. (Harita-1)

Antik Dönemlerde Lykaonia olarak adlandırılan günümüz Orta Anadolu bölgesi; genel olarak yaz ile kış mevsimleri arasında sıcaklık farkının fazla olduğu, kışı yağışlı, soğuk ve yazı kurak geçen karasal iklim tipine sahiptir⁴. Bu bölge Doğu Anadolu ve İran üzerinden Orta Asya'ya kadar uzanan yarı çöl alanının devamı olarak nitelendirilmektedir⁵. Orta Anadolu Bölgesi hakkında kabul edilen genel değerlendirme, bölgenin kurakçıl bitkilerden meydana gelmiş olduğudur⁶. Antik Dönemin en önemli seyyahlarından olan Strabon⁷ bölge hakkında; “ Bu bölge soğuk ve ağaçsız olup su kıtlığı çekilmekte ancak buna rağmen büyük sürüler halinde koyun yetiştiriciliği yapılmaktadır” ifadelerini kullanarak bölgenin iklimi hakkında aktarımda bulunmuştur. Ancak çalışmamızın yapıldığı bölge içerisinde yer alan Sille yerleşimi bu değerlendirmenin dışındadır. Sille, İç Anadolu Bölgesinin kara iklim kuşağında yer almasına rağmen konumu nedeniyle, katı bir karasal iklimden çok yayla iklimine sahiptir. Yazları serin, kışları ise aşırı soğuk değildir. Kış genellikle Aralık ayı ile başlamakta ve Nisan başına dek devam etmektedir⁸. Lykaonia Bölgesi'nde, alçak dağ stepleri ve step ormanları, ova stepleri, yüksek dağ stepleri ve step ormanları, step ormanları üzerindeki alpinik stepler, görülmektedir⁹. Bitki

¹ Ardos, 1984, s. 24.

² Yayla, 2018, s. 4.

³ Ramsay, 1960a, s. 245; Araboğlu, 1975, s. 1.

⁴ Atalay ve Mortan, 1997, s. 357-360

⁵ Bahar, 1998, s. 199.

⁶ Bahar, 1998, s. 199

⁷ Strabon, XII.6.1.

⁸ Özönder, 1998, s. 9.

⁹ Bahar, 1998, s. 198.

florasına bakıldığında ise; Kilikia köknarı, sedir, kızılçam, ardıç, karaçam ve çalılıklardan oluşan bir bitki topluluğu bulunmaktadır.¹⁰

Sulutas Mahallesi, Konya'nın Selçuklu İlçesine bağlı ve kent merkezinin 13 km. kuzeybatısında yer almaktadır. Sulutas'ın kuzeydoğusunda Debni Dağı, güneydoğusunda Takkeli (Gevale) Dağı, kuzeydoğusunda Büyük Gevale Dağı, kuzeydoğusunda Tatköy, doğusunda Sille, güneydoğusunda Sarayköy, batısında Küçük Muhsine mahalleleri bulunmaktadır.¹¹ Sulutas'ın ilk yerleşim alanının güneydoğu yönünde ve Gevale Dağı eteklerinde olduğu bilinmektedir. Bölge halkı bu alanı “Eski köy” ve “Karayazı” olarak adlandırmaktadır. Eski yerleşim, “Keçili Deresi” olarak bilinen bir dere yatağı ve devamında Gevale Dağı'nın eteklerine uzanan bir alana kurulmuştur. Bu yerleşim içerisinde, İslami ve İslamiyet öncesi dönemlere ait nekropol alanı ve yer altı mezar örnekleri görülmektedir. Bu alan içerisinde yaklaşık 2,00x4,00 m. ölçülerine sahip yan yana inşa edildiği anlaşılan birçok yapı kalıntısı izlenebilmektedir. Bu yapıları birbirine bağlayan sokak niteliğinde bir yol da bulunmaktadır (Resim-1). Yapıların bulunduğu alanın tam karşısında yaklaşık 15 m. çapında bir höyük kalıntısı mevcuttur. Bu alanın özel arazi ve mülklerin içerisinde olması nedeniyle tahrip olduğu tespit edilmektedir. Höyük içerisinde, tuğla malzemeler, çatı kiremitleri, su oluğu parçaları, farklı dönemlere ait çok sayıda seramik parçası mevcuttur. (Harita-2)

Lykaonia'nın kuzeyinde kalan Sulutas Mahallesi bölge açısından önemli bir konuma sahiptir. Sulutas sınırları içerisinde bulunan Gevale (Takkeli) Dağı'nın sönmüş bir volkan dağı olması nedeniyle bölge volkanik bir jeolojiye sahiptir. Takkeli Dağ ve çevresinde Karbonifer Dönemden itibaren çok farklı zamanlara ait oluşumların varlığı bilinmektedir. Sulutas yerleşiminin kuzeybatısında bulunan yüksek tepelerin güney yamaçlarında değişik boyutlarda gelişmiş Karbonifer Dönem blokları bölgenin en yaşlı birimlerini oluşturmaktadır¹². Volkanizma ile gelişen

¹⁰ Araboğlu, 1975, s. 1.

¹¹ Çaycı ve Şimşir 2015, s. 539.

¹² Bozyiğit, 2018, s. 23.

boyun, dayk ve lav şeklindeki Sille volkanikleri Takkeli Dağ'ın doğusundan kuzeyine kadar geniş bir yayılım göstermektedir.¹³

Lykaonia Bölgesinin tarihinde aktif rol oynayan bir diğer yerleşim ise Sille yerleşimidir. Sille, günümüzde Konya'nın kent merkezine 8 kilometre uzaklıkta olup kentin kuzeybatısında bulunmaktadır¹⁴. Bir dere kenarında kurulmuş olan Sille'nin, kuzeyinde Debni Dağı, batısında Sulutas veya Karaburga Dağı, güneybatısında ise Gevale (Takkeli) Dağı bulunmaktadır¹⁵. Kuzeybatısında bulunan Sulutas ile aynı toprakları paylaşan Sille'nin arazisi volkanik ve tüflü bir yapıya sahiptir. Dere kenarına kurulmuş olan Sille'nin arazisinin tüflü olması nedeniyle yağmur suları toprak tarafından emilmez, bu nedenle büyük yağmurlarda sular çabucak kabarır ve kabarma sonucunda Sille de seller ve toprak kaymaları görülmektedir¹⁶.

Sille'nin kuzeyinde bulunan araziler jeolojik olarak daha eskidir. Burada bulunan mağaralar, volkan tüfleri içinde meydana gelmiştir¹⁷. Yer yer çökellerle arılanma gösteren aglomera ve tüfler; Sarayköy, Sille ve Sulutas çevresinde yaygındır¹⁸. Bu alanda bulunan volkanitler; dasit, riyodasit, riyolit ve andezitin yanı sıra az da olsa bazaltik kayalar içermektedir¹⁹. Bu alanda çevre yerleşimlerinde de kullanılan trakit bulunmaktadır. Halen bölgede ticareti yapılan trakit, "Sille Taşı" olarak işlenmektedir²⁰. Bu alanda bulunan toprak yapısının killi oluşu nedeniyle antik dönemde seramik üretim hanelerinin bulunduğu ve çevre yerleşmelere ticaretinin yapıldığı düşünülmektedir. Günümüzde halen Sille'nin pişmiş toprak eserleri ilgi görmekte ve kullanılmaktadır.

Lykaonia'nın batısı aynı zamanda bölgenin dışa açılan kapısı olarak görülmektedir. Bu bölge içerisinde Roma Döneminde Via Sebaste olarak bilinen Beyşehir-Konya ticari yolu bulunmaktadır. Bu yol üzerinde bulunan Kızılören ve Küçük Muhsine yerleşmeleri çalışma konumuz içerisinde yer almaktadır.

¹³ Bozyiğit, 2018, s. 27.

¹⁴ Tapur, 2009, s. 16.

¹⁵ Sarıköse, 2015, s. 86.

¹⁶ Dünner, 1937, s. 631; Sarıköse, 2009, s. 17.

¹⁷ Sarıköse, 2015, s. 86.

¹⁸ Sarıköse, 2015, s. 27.

¹⁹ Sarıköse, 2015, s. 27.

²⁰ Sarıköse, 2015, s. 31.

Küçük Muhsine, günümüzde Konya'nın Selçuklu ilçesine bağlı bir mahalledir. Konya Ovasının sonlandığı dağlık kısımda yer alan Küçük Muhsine; Konya-Beyşehir yolu üzerinde kuzeye ayrılan yol ayrımından 18 km. içeride, Sulutas'ın 5 km. batısında yer almaktadır²¹. Küçük Muhsine'nin; doğusunda Sulutas, Ulu Muhsine, köyleri, kuzeyinde; Başarakavak ve Tepeköy, güneyinde; Salalı ve Değirmenköy bulunmaktadır²². Küçük Muhsine Bölgesi tamamen dağlık olup tarım oldukça sınırlı bir arazide yapılabilmektedir. Sınırları içerisinde Erenler Tepesi, doğusunda; Sivri Dağ ve Şahin Dağı, batısında ise Asbıray Dağı yer almaktadır²³. Köy yerleşimi olduğu zamanlarda içme suyu ihtiyacını, Uluçay, Başarakavak ve Tepeköy Çaylarından karşılayan yöre halkı günümüzde merkezi şebeke suyu tüketmektedir.

Toprak ve kayaç yapısı volkanizma etkisiyle kolay kazılabilen ve şekil alabilen bir yapıya sahip olan Küçük Muhsine içerisinde doğal mağaralar ve sonradan yapılmış kaya mezarları bulunmaktadır. Günümüzde bu yapılar el yapımı peynirleri saklamak için kullanılan birer soğuk hava deposudur. Tarımın elverişsiz olduğu bölgede hayvancılık önemli bir yere sahiptir. Burada yetişen bitki florası genellikle; meşe, ardıç, pırnal gibi orman ürünleridir.

Günümüzde Konya-Beyşehir yolu olarak kullanılan Antik Dönemin Via Sebaste (Kral Yolu) üzerinde bulunan başka bir yerleşim yeri ise Kızılören Köyü'dür. Kızılören, günümüzde Konya'nın Meram ilçesine bağlı bir mahalledir. Kızılören eski ve yeni olmak üzere iki yerleşimden oluşmaktadır. Eski yerleşim alanı günümüz Kızılören yerleşiminin 4 km. batısında bulunan Kızılören Höyüğü üzerine kurulmuştur²⁴. Bu alanda yapılan çalışmalarda Neolitik Dönemden itibaren Geç Antik Döneme kadar süre gelen bir yerleşim olduğu düşünülmektedir²⁵. Günümüz yerleşmesi ise; 16. yy. da yapılan iskân politikası sonucunda eski yerleşimin 4 km. doğusunda bulunan 1650 m. rakımlı Kızılören Dağı etekleri kurulmuştur

²¹ Güngör vd., 2004, s. 4-5.

²² Tunç, 1997, s.68.

²³ Tunç, 1997, s. 68.

²⁴ Karpuz vd., 2008, s. 157.

²⁵ Bahar ve Koçak, 2004, s. 50.

Kızılören dağlık ve ovalık bir alanda bulunmaktadır. Kızılören'in doğusunda bir orman bulunmaktadır²⁶. Bu bölgede yaşayan halk bahsedilen ormanı kutsal sayarak bu alandan ağaç kesmemektedir. Osmanlı Döneminde burada bulunan yaylara Türkmen aşiretlerinden toplumların yerleştirilmesiyle köyün kültürü nüfusu artmış ve kültürü farklılaşmıştır. İklimin çevresinde bulunan dağlık arazi ve ormanlar nedeniyle karasal iklimden daha çok yayla iklimi olduğu gözlenmektedir. Bu alanda bulunan geniş ormanlar ve yayla ilkimi nedeniyle Silifke yöresinden Yörükler ve arı yetiştiricileri gelmektedir²⁷.

Kızılören arazisi volkanik bir arazi olması nedeniyle, burada mağaralar ve Bizans Dönemi'ne tarihlenen kaya oyma kiliseler bulunmaktadır. Bu mağaralar ve kiliseleri Swoboda ve ekibi detaylı şekilde ele almıştır²⁸. Bu alanın Via Sebaste (Kral Yolu) üzerinde olması nedeniyle stratejik önemi büyüktür. Bu stratejik konum nedeniyle birçok farklı uygarlıkların akınlarına maruz kalmıştır²⁹.

3. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

3.1. Lykaonia Bölgesi Tarihi Coğrafyası

3.1.1. Antik Dönem Tarihi Coğrafyası

Lykaonia Bölgesi, insanların avcılık-toplayıcılık yaparak hayatlarını devam ettirdiği Paleolitik dönemden itibaren tarih sahnesinde aktif olarak yer almaktadır³⁰. Lykaonia Bölgesi, avcı toplayıcı toplumların yaşam biçimlerini değiştirerek yerleşik hayat geçmesi ve kendi besinlerini üreten toplumlar haline geldikleri Neolitik Döneme de tanıklık etmiştir³¹. Bu dönemde toplumun yaşam biçimini değiştirmesi aynı zamanda ilk konut mimarilerini ve belirli kuralları bulunan köy yaşantısının ilk örneklerini sunmaktadır³². Sulutas'ın 15 km. kuzeybatısında bulunan ve Tatköy'ün yaylası olan Çakılıçi Höyük'te de Neolitik Döneme ait yaşam izleri tespit

²⁶ Karpuz vd., 2008, s. 158.

²⁷ Karpuz vd., 2008, s. 158.

²⁸ Swoboda, 1935, s. 105-108.

²⁹ Karpuz vd., 2008, s. 157.

³⁰ Bahar, 1991, s. 50.

³¹ Bahar, 1991, s. 50.

³² Esin, 1979, s. 227; Bahar, 1991, s. 51-52; Yayla, 2018, s. 5.

edilmektedir³³. Bu tespitler, Lykaonia Bölgesinde Neolitik Dönemin Çatalhöyük ve çevresi ile sınırlı kalmadığını göstermektedir.

Toplumların yerleşik hayata geçmelerinin ardından yeni ihtiyaçlar ortaya çıkmıştır. İnsanların madenleri işlemeye başlaması ve sonrasında belirli madenlerden farklı materyaller elde etmişlerdir. Tunç Çağı olarak adlandırılan bu dönemde Konya için Karahöyük yerleşimi önemli bir yer tutmaktadır³⁴. Bu alanda yapılan araştırmalarda farklı kültürlere ait seramikler ve kalıntılar tespit edilmiştir. Bu buluntular Tunç Çağında bölgenin diğer bölgeler ile aktif ticaret içerisinde olduğunu göstermektedir. Fakat bölgede yapılan tespitlere göre, en yoğun yerleşme örnekleri yaklaşık M.Ö. 1400 yıllarında Anadolu'ya egemen olan Hititler Döneminde görülmektedir. Karahöyük³⁵, Alaaddin Tepesi, Sızma, Ilgın-Köylüotu³⁶, Hatıp-Kurunta Anıtı³⁷, İvriz³⁸, Fasıllar³⁹ ve Yalburt⁴⁰ başlıca önemli Hitit yerleşimi ve eserlerinin görüldüğü yerlerdir. Sulutas'ın Konya-Beyşehir-Sızma yolu üzerinde bulunması, bu yol üzerinde bulunan Hitit yerleşmeleri ile bağlantı ihtimalini düşündürmektedir. Ayrıca bölgenin Meram Karahöyük'e olan yakınlığı ile Hititler öncesi Koloni Çağının bu bölgede görülme ihtimalini artırmış olsa da yapılan çalışmalarla henüz kesin bir yorumda bulunmak pek mümkün değildir⁴¹. Bu konuda kesin bir yorumda bulunmak için konusunda uzmanlaşmış bilim insanlarının tüm somut veriler ve imgeleri birleştirerek baştan bir çalışma yapması gerekmektedir.

Hititler, Trakya üzerinden yaklaşık M.Ö. 1200 yıllarında Anadolu'ya gelen Phrygler tarafından yıkılmıştır. Konya, Phrygler Döneminde Lycaonia bölgesinin en gözde kenti konumundadır⁴². Bu dönemde Konya bölgesi "Kawania" adı ile

³³ Bahar, 2007, s. 237.

³⁴ Calder-Cormack 1962, s. 16-17.

³⁵ Loyd-Mellart, 1962, s. 104-114; Alp, 1984, s. 45.

³⁶ Koşay, 1951, s. 5

³⁷ Bahar, 1996, s. 5.

³⁸ Önder, 1950, s. 13.

³⁹ Koşay, 1951, s. 5.

⁴⁰ Baştak, 1944, s. 75; Bahar, 1996, s. 157.

⁴¹ Karauğuz, 2013, s. 48.

⁴² Önder, 1950, s. 13-14.

bilinmektedir⁴³. 1941 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından yapılan Alaaddin Tepesi kazılarında Phryglere ait olan önemli eserler tespit edilmiştir.⁴⁴ W.M. Calder, yaptığı çalışmalar sonucunda Konya çevresinin Phryg kültürünü Roma dönemine kadar taşıdığını ileri sürmektedir⁴⁵. Sulutas ve çevresinde yapılan çalışmalarda Phrygler Dönemine ait herhangi bir kalıntı bulunamamış olsa da bu bölgenin Phryg Döneminden itibaren var olduğu düşünülmektedir. Sulutas yerleşmesinin sınırları içerisinde bulunan Gevale Dağının adının kaynağı olarak Phryg tanrısı Kybele'den geldiği yönünde görüşler mevcuttur⁴⁶. Sulutas yerleşmesinin doğusunda bulunan Sille'nin de bu dönemde var olduğu düşünülmektedir. Sille adının "Silen" kelimesinden türemiş olduğu ve bu bölgenin o dönemden itibaren varlığını devam ettirdiğine dair görüşler mevcuttur⁴⁷. Ancak yapılan çalışmalarda bahsedilen yerleşmelerde herhangi bir somut veri tespit edilememiştir.

Phryglerin siyasi güçlerini kaybetmeye başlaması yaklaşık M.Ö. 7. yüzyılın başlangıcında görülmektedir⁴⁸. Bu tarihte Lycaonia Bölgesi, Güney ve Batı kültürlerinin etkisinde kalmaktadır. Phryglerin siyasi otoritesini yitirmesinin ardından Lycaonia Bölgesinin idaresini Lydia egemenliğine geçmiştir⁴⁹. M.Ö. 6. yy. da Lydia sınırları içerisinde bulunan Konya, yine aynı yüzyıl diliminde doğudan gelen Perslerin Anadolu'ya yaptıkları akınlar sonucunda Lydia egemenliğinden Pers egemenliğine geçmiştir⁵⁰. Bu süreç Büyük İskender'in Anadolu fethine kadar devam etmektedir.

Hellenistik Dönem olarak adlandırılan dönemin şüphesiz en önemli olayı Büyük İskender'in (III. Aleksandros) Anadolu'yu fethetmesidir. Büyük İskender, M.Ö. 334 yılında Anadolu topraklarına girmiş ve Anadolu'yu hâkimiyeti altına almıştır. Bu olay Lykaonia bölgesi ve İkonium'un kaderi açısından oldukça

⁴³ Özönder 1998, s. 38.

⁴⁴ Akok 1970, s. 61.

⁴⁵ Bahar 1994, s. 315; Uçankuş 2002, s. 139

⁴⁶ Konyalı, 1964, s. 164.

⁴⁷ Baştak, 1938, s. 949.

⁴⁸ Araboğlu, 1975, s. 2.

⁴⁹ Araboğlu, 1975, s.2.

⁵⁰ Önder, 1950, s.14.

önemlidir⁵¹. Büyük İskender, Anadolu topraklarından Hindistan'a kadar uzanan büyük bir egemenlik kurmuştur.

Büyük İskender'in M.Ö. 323 yılında Babilonya'da ölmesinin ardından, sahip olduğu topraklar komutanları arasında paylaşılmıştır⁵². M.Ö. 321 yılında komutanlar arasında yapılan anlaşma ile Lykaonia Bölgesi doğu ordusu komutanı olan Antigonos'un hâkimiyeti altına girmiştir⁵³. Bu paylaşımın adil olmadığını düşünen Lysimakhos ve Seleukos, Anadolu'da Antigonos'a karşı birlikte hareket ederek M.Ö. 301 yılında İpsos Savaşı'nı çıkarmışlardır. Bu savaş sonucunda Lysimakhos ile Seleukos, Antigonos ve Demetritos'a karşı zafer elde ederek topraklarını aralarında paylaşmışlardır⁵⁴. Lykaonia Bölgesi bu paylaşım sonrasında Seleukos'un egemenliği altına geçmektedir⁵⁵. M.Ö. 281 yılında Lysimakhos'un ölmesiyle tüm Anadolu toprakları Seleukos'un hâkimiyeti altına girmiştir⁵⁶.

III. Antiokhos, M.Ö. 215 yılı ve sonrasında başta Lykaonia olmak üzere Lydia, Phrygia, Dağlık Kilikia ve Pisidia'ya egemen olduğu görülmektedir⁵⁷. III. Antiokhos'un sınırlarını genişletme politikasını sürdürmesi Rodos ve Bergama krallıklarını huzursuz etmiştir⁵⁸. Rodos ve Bergama krallıkları III. Antiokhos'a karşı Roma'dan yardım talebinde bulunmuştur. III. Antiokhos M.Ö. 196 yılında Roma Devleti ile anlaşma yapmak istese de bu teklif yanıtız kalmıştır. Bunun üzerine III. Antiokhos ve Roma Devleti arasında savaş başlamış ve kaybeden taraf Antiokhos olmuştur⁵⁹. M.Ö. 188 yılında Roma Senatosunun görevlendiği bir heyet ile III. Antiokhos arasında Apameia Barışı sağlanmıştır⁶⁰. Böylelikle Lykaonia Bölgesi ve gözde kenti olan İkonium, Bergama Kralı Eumenes'in idaresine verilmiştir⁶¹.

⁵¹Özsait, 1982a, s.338-340

⁵² Özsait, 1982a, s.341

⁵³ Diodoros, XVIII. 3.

⁵⁴ Günaltay, 1951, s.65.

⁵⁵ Özsait, 1985, s.101; Bahar, 1994, s. 315.

⁵⁶ Özsait, 1982a, s. 348

⁵⁷ Özsait, 1985, s. 52.

⁵⁸ Jones, 1937, s.129.

⁵⁹ Yayla, 2018, s.7.

⁶⁰ Umar 1999, s.15

⁶¹ Jones 1937, s.129.

Lykaonia Bölgesi, M.Ö. 133 yılında Bergama Kralı III. Attalos'un ölümüne kadar Bergama Krallığının hâkimiyetinde kalmıştır. III. Attalos'un vasiyeti üzerine toprakları Roma Devletine verilmiştir⁶². Bu dönemden sonra yaklaşık M.Ö. 1 yy. başlarına dek bölgede belirli bir otoritenin olmaması bu bölgede yasa dışı işlerin ve korsanlıkların yapılmasına zemin hazırlamıştır. M.Ö. 102 yılında Preator⁶³ olan Marcus Antonius korsan yerleşkesi haline gelen Kilikia, Lykaonia, Pisidia, Pamphylia ve Phrygia bölgelerini kapsayan bir Kilikia eyaleti kurmuştur⁶⁴.

Lycaonia Bölgesi stratejik bir konuma sahip olması sebebiyle M.Ö. 1. yy. ilk yarısına dek hem korsanların hem de çevresindeki eyaletlerin yönetimlerine sahne olmuştur. Galatia Kralı Amyntas, M.Ö. 36 yılında bölgeyi korsanların elinden alarak Galatia topraklarına katmıştır⁶⁵. Amyntas'ın ölmesinden sonra M.Ö. 25 yılında Roma İmparatoru Augustus, Kilikia ve Pamphylia bölgeleri dışında kalan tüm yerleri birleştirerek Provincia Galatia'yı kurmuştur⁶⁶. Augustus'a doğrudan bağlı olan bu eyalet kendi içerisinde beş bölgeden oluşmaktadır. Bu bölgelerden biri Lykaonia'dır⁶⁷.

3.1.2. Geç Antik Dönem Tarihi Coğrafyası

Lykaonia Bölgesi, M.S. 1 yy. gelindiğinde Hıristiyanlığın batıya yayılmasında etkin rol oynamaktadır. Geç Roma İmparatorluk Döneminin ilk merkezlerinden kabul edilmektedir⁶⁸. Hristiyanlığın babası olarak bilinen St. Paulus M.S. 46-48 yıllarında Anadolu'da ilk misyonerlik çalışmaları için bir seyahat düzenlemiş ve bu seyahat sırasında İkonium (Konya) uğramıştır⁶⁹. St. Paulus ilk misyonerlik konuşması olarak bilinen Psidia Bölgesi sınırları içerisinde bulunan Yalvaç'ta Hıristiyanlığı anlattıktan sonra kentten sınır dışı edilmiş ve İconium'a (Konya) sığınmıştır⁷⁰. St. Paulus, Aziz Barnaba ile Yahudilerin havrasında

⁶² Araboğlu, 1975, s. 3.

⁶³ Maliye Bakanı.

⁶⁴ Bosch 1957, s.41; Yayla, 2018, s.7.

⁶⁵ Bosch, 1949, s.176; Yayla, 2018, s. 8.

⁶⁶ Bahar, 1991, s. 93; Sevin, 2001, s.215.

⁶⁷ Sevin, 2001, s.216

⁶⁸ Mimirolu, 2006, s.140

⁶⁹ Habercilerin, İşleri, **İncil**, İstanbul, 1995, s.260.

⁷⁰ Yıldırım, 2008, s.43.

Hıristiyanlığı anlatmıştır⁷¹. Azizlerin bu etkileyici anlatımları sonrasında birçok kişi Hıristiyanlık dinini tercih etmiştir⁷².

İconium, stratejik öneminin yanı sıra Hıristiyanlık dini için de oldukça önem arz etmektedir. Bu önemli kent Roma İmparatorları'nın dikkatini üzerine çekmektedir. İmparator Hadrianus döneminde İconium kenti Roma kolonisi haline getirilmiş ve "Colonia Aelia Hadriana Augusta İconensium" ismini almıştır (M.S. 130-138)⁷³. İmparator Antoninus Pius döneminde (M.S. 138-161) Galatia Eyaleti yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; Lykaonia, Kilikia ve Isauria bölgelerine kendi kendilerine yönetim hakkı tanınmaktadır.

Roma İmparatorluğunun Hıristiyanlığı resmen kabul ettiği M.S. 3.yı itibarı ile Hıristiyanlık dini yayılmaya başlamıştır⁷⁴. İconium, coğrafi yapısının volkanik olması nedeniyle keşişler için uygun ibadet ve inziva yeri sunmakta, aynı zamanda yapılacak olan saldırılar ve savaş durumunda korunaklı sığınakları bünyesinde barındırmaktadır. Din adamları bu imkânları göz önünde bulundurarak İconium'u uğrak bir din merkezi haline getirmişlerdir⁷⁵. İconium (Konya) kent merkezinin kuzeybatısında bulunan Sille, Erken Hıristiyanlık döneminin önemli merkezlerinden olmuştur. Bu bölgenin volkanik bir araziye kurulmuş olması sığınma ve olumsuz durumlarda saklanabilmek adına din adamlarının en önemli tercih sebepleri olarak görülmektedir. Sille'de bulunan, kayaya oyulmuş kilise, şapeller ve hücrelerden oluşan Ak Manastır (Aziz Khariton Manastırı) dünyanın ilk manastırları arasında bilinmektedir⁷⁶.

Konya'nın stratejik olarak çok önemli bir konumda bulunması, tarihsel süreçte yaşanan birçok önemli olayın sınırları dâhilinde yaşanmasına neden olmuştur. M.S. 395 yılında Roma İmparatoru Theodosius'un memleketi iki oğluna paylaşırması neticesinde, Lycaonia Bölgesi ve Iconium (Konya), Bizans

⁷¹ Elçilerin, İşleri, **İncil**, İstanbul, 2003, s. 247–250

⁷² Yıldırım, 2008, s.43

⁷³ Alp, 1984, s. 45.

⁷⁴ Mimiroğlu, 2006, s.140.

⁷⁵ Yayla, 2018, s. 9.

⁷⁶ Özönder, 1998, s. 105-107.

İmparatorluğu egemenliğine girmiştir⁷⁷. Bizans İmparatoru Herakleios döneminde (M.S. 610-640) Anadolu, yaklaşık yirmi farklı Theme⁷⁸'e ayrılmaktadır. Phrygia, Psidia, Lykaonia ve Lykia'nın bir kısmını içine alan Anadolu Theme'nin başkenti İconium kenti olmuştur⁷⁹. İmparator Herakleios bu ayrımı, maddi durumu çok iyi sayılmayan Bizans'a kilise desteği sağlayarak devlet hazinesini ayağa kaldırmak için yapmıştır. İlk manastırlar arasında gösterilen Aziz Khariton Manastırı, Kudüs hac yolu üzerinde bulunan Hagia Thecla ve Aghia Eleni kiliselerini bünyesinde barındıran Sille, Bizans İmparatorluğu'nun izlediği bu politikanın başlıca kaynaklarından⁸⁰.

3.1.3. Selçuklu Dönemi Tarihi Coğrafyası

Konya, en hareketli zamanlarını Anadolu Selçuklu Devleti'nin M.S. 1069 yılında kendi sınırlarına kadar ilerlemesinden sonra yaşamıştır. Bölge dini kimliğinin yanı sıra tarihsel akışa yön veren siyasi olaylara ve savaşlara sahne olmaktadır. Kutalmış oğlu Süleyman Şah, Doğu Anadolu'dan Anadolu topraklarına girerek kısa zaman içerisinde Konya civarına kadar ilerlemiştir⁸¹. Süleyman Şah daha sonra Bizans valisi Martavkusta'dan Konya merkezini, Takkeli Dağ üzerindeki Gevale Kalesi'ni de Bizans komutanı Romanus Makri'nin elinden almıştır. Selçuklular, M.S. 1076 yılında bölgeye hakim olduktan sonra Konya'yı Selçuklu başkenti yapmıştır⁸². Bu zorlu süreçte Sulutas sınırlarında bulunan Gevale Kalesi etkin rol oynamıştır. Konya'ya hakim olmak isteyen toplumların ilk önceliği bu kaleye hakim olmaktır. Kale, "Rum'un kilidi"⁸³, "Konya'nın kilidi" olarak adlandırılmaktadır⁸⁴.

Anadolu'yu etkileyen Haçlı seferleri sırasında Konya Bizanslıların eline geçmiş ve yağmalanmıştır. Bu saldırı sonucunda Bizans hâkimiyetine geçen kent, M.S. 1143 yılında Sultan I. Mesud ile Bizans İmparatoru Manuel Komnen arasında Gevale Kalesi civarında yapılan savaş sonunda tekrar Selçuklu egemenliğine

⁷⁷ Önder, 1962, s. 12.

⁷⁸ Kent, Şehir, İl.

⁷⁹ Konyalı, 2007, s. 35.

⁸⁰ Ceran, 1958, s. 19.

⁸¹ Küçükdağ-Arabacı, 1999, s. 37.

⁸² Özönder, 1998, s. 2-3.

⁸³ Baykara 1998, s. 18.

⁸⁴ Önder, 1999, s. 71.

geçmiştir⁸⁵. III. Haçlı seferi sırasında Konya Haçlı ordusu tarafından kuşatılmış, III. Kılıçarslan bu kuşatma sırasında Gevale Kalesi'ne sığınmıştır⁸⁶. III. Kılıçarslan'ın bu kalede öldüğüne dair bazı görüşler bulunmaktadır⁸⁷. Timurtaş M.S. 1320 yılında Konya'yı Karamanoğullarından alarak çevresini istila ettikten sonra, Karamanoğlu Paşa Musa Bey M.S. 1328-1329 yıllarında Gevale Kalesini almış ve kale yaklaşık 150 yıl Karamanoğullarında kalmıştır⁸⁸.

3.1.4. Osmanlı Dönemi Tarihi Coğrafyası

Konya, M.S. 1466 yılında Fatih Sultan Mehmet Han'ın emri ile Gedik Ahmet Paşa komutasında bulunan Osmanlı ordusu tarafından Karamanoğulları Beyliği'nden alınarak Osmanlılar'ın hâkimiyetine girmiştir⁸⁹. Osmanlılar Döneminde Sulutas ve Sille'nin çevresi "Sudirhemi" olarak bilinmektedir⁹⁰. Sudirhemi adı altında yaklaşık 40 adet köy ve kasaba bulunmaktadır. Aynı zamanda Osmanlı Dönemi'nde kurulan ilk belediyeler arasında Sille ismi bulunmaktadır⁹¹. Konya, Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra kent ve civarında genelde sakin bir döneme girilmiştir. XIX. yüzyıldaki Abdurrahman Paşa ve Kavalalı Mehmet Ali Paşa kuvvetlerinin Sille civarındaki savaşlarıyla yeniden bölgede hareketlilik yaşanmış olsa da, daha sonraki yıllarda Cumhuriyet yıllarına kadar sakin bir dönem geçirmiştir⁹².

3.2. Lykaonia Bölgesi Yolları

Lycaonia Bölgesi, tarihin her döneminde önemli bir konumda olmuş ve tarih sahnesinde ön saflarda yer almıştır. Bu bölge kuzeyden güneye uzanan ticaret yollarının kesiştiği bir yer olmasının yanı sıra bir yönetim merkezi olması nedeniyle de birçok uygarlığın uğrak noktasıdır. Lycaonia Bölgesi'nin merkezi konumunda bulunan İconium (Konya), hem bölge açısından hem de Antik Dönem ticaret

⁸⁵ Konyalı, 2007, s. 45; Sarıköse, 2009, s. 10.

⁸⁶ Konyalı, 1964, s. 52-53.

⁸⁷ Aksarayı, 2000, s. 25.

⁸⁸ Turan, 1998, s. 650; Sarıköse, 2009, s. 12.

⁸⁹ Sarıköse, 2009, s. 13.

⁹⁰ Özönder, 1998, s. 18-19.

⁹¹ Özönder, 1998, s. 18-19.

⁹² Sarıköse, 2015, s. 90.

faaliyetleri açısından hayati önem taşımaktadır. Asurlular, Hititler, Persler gibi birçok medeniyetle birlikte, Romalıların Kral Yolu (Via Sebaste), Hıristiyanların Hac Yolu, Bizans'ın askeri ve ticaret yolu, Orta Asya'dan uzanan İpek Yolu gibi çeşitli amaçlar için kullanılan yollar İconium'dan geçmektedir⁹³. İconium'u diğer kentlere ve bölgelere bağlayan yollar; askeri, ticari, mevsim koşulları, güvenlik gibi nedenlerle birden fazla olabilmektedir⁹⁴. Uygarlıkların gelişmişlik düzeyini ve devletin gücünü yansıtan yol ağları tarihin her döneminde sürekli gelişim göstermektedir. İconium'un (Konya) Anadolu Selçuklular Döneminde başkent olması bölgede Antik Dönemden itibaren önemini kaybetmeyen yol ağlarına daha çok ivme ve önem katmaktadır⁹⁵ (Harita-3)

İconium'u diğer şehirlere bağlayan yol yapıları, geçmiş dönem yollarının devamı niteliğindedir. Uygarlıklar için yolların ne denli önem arz ettiği yadsınamaz bir gerçektir. Yolların güvenliği ve kullanılabilir oluşu yol yapıları üzerinde bulunan uygarlıkların gelişmesini ve genişlemesine doğrudan etkide bulunmaktadır. Bu sebeple İconium'un (Konya) Anadolu Selçuklu Devleti döneminde yönetsel merkez haline gelmesiyle bölgede bulunan yol güzergâhları üzerine; kervansaray, han, köprü gibi yapılar inşa edilmiştir. Bu yapılar buldukları yol güzergâhlarının güvenliğini sağlamanın yanı sıra bu bölgede ticaret yapan tüccarların ihtiyaçlarını giderebildikleri, konakladıkları ve sağlıklı şekilde ticaretlerini yapmalarını sağlamaktadır⁹⁶.

3.2.1. Antik Dönem Yolları

Hitit İmparatorluk Dönemi'nde Lykaonia'nın batısında bulunan Hatıp Kalesi'nin bir geçiş bölgesi olduğu düşünülmektedir. Bu kale yakınlarında bulunan Kurunta hiyeroglif yazıtı bu görüşü doğrular niteliktedir.⁹⁷ Lycaonia Ovası'nın batı kesimini hâkim bir noktada bulunan bu kaleden itibaren Sulutas, Küçük Muhsine, Kızılören doğrultusunda ilerleyerek Beyşehir'e ulaşan bir yol bulunmaktadır⁹⁸.

⁹³ Ramsay, 1960, s. 43; Dursun ve Duran, 2018, s. 130.

⁹⁴ Dursun ve Duran, 2018, s. 128.

⁹⁵ Dursun ve Duran, 2018, s. 130.

⁹⁶ Dursun ve Duran, 2018, s. 130.

⁹⁷ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 2.

⁹⁸ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 2.

Günümüzde bu yol güzergâhı Konya-Beyşehir-Isparta karayolunun bir bölümünü oluşturmaktadır.

Hatıp Kalesi'nden başlayarak Ermenek'e doğru ilerleyen yol hattının Hitit Dönemi'nden Roma Dönemi'ne kadar kullanıldığı düşünülmektedir. Lykaonia'nın batı yönünden başlayan bu yol güzergâhı, Hatunsaray-Seçme Höyük-Alibeyhöyük-Dinek-Sarıoğlan hattını izleyerek Ermenek'e ulaşmış olması muhtemeldir⁹⁹.

Lykaonia'nın kuzey yönü ile bağlantısını sağlayan ve M.Ö. II. Bin yıldan Roma Dönemi'ne kadar kullanıldığı düşünülen diğer bir yol hattı ise, Hatıp Kalesi ile Sızma'da bulunan Kurşunlu Kalesi arasında yer almaktadır. Bu yol hattı Hocacihan-Takkeli (Gevale) Dağ-Sulutas-Sille-Tatköy-Çakılıçi güzergâhından ilerleyerek Malas üzerinden Sızma'ya ulaştığı düşünülmektedir. Ayrıca bu yolun bir kolu da Küçük Muhsine civarından ayrılarak Beyşehir yoluna bağlanmış olmalıdır.¹⁰⁰ Bu bilgiler doğrultusunda Lycaonia'nın batısı ile kuzeyini bağlayan bu yol üzerinde bulunan bu yol hattını oldukça önemli hale getirmektedir.

Lykaonia Ovası'nın kuzeyinde yer alan diğer bir yol hattı ise, Boz Dağların başladığı noktada bulunan Eğri Bayat Höyük, dağın arka kısmında yer alan Güvenç ve Tutup Höyüklerinin bulunduğu noktalardan geçmektedir¹⁰¹. Günümüzde Konya-Akşehir-Afyonkarahisar yolu olarak bilinen bu yol güzergâhının M.Ö. II. Binden itibaren var olduğu düşünülmektedir¹⁰². Bahsedilen yol hattı iki kola ayrılmaktadır.

Lycaonia Ovası'nın kuzeybatısında bulunan Ilgın yakınlarında bulunan ve Demir Çağı'na ait tarihlenen Aşağı-Yukarı Karaköy Kalesi civarından geçerek, Yalburt-Atlantı Karatepe Höyük- Sarayönü üzerinden Cihanbeyli'ye ulaşmış olmalıdır¹⁰³.

Lycaonia Bölgesinin güneyinde bulunan Karaman'a uzanan diğer bir yol hattı ise Hatıp Kalesi'nden başlamaktadır. Bu yol hattı kabaca, Hatıp Kalesi- Barata

⁹⁹ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 3.

¹⁰⁰ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 4.

¹⁰¹ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 3.

¹⁰² Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 3-4.

¹⁰³ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 4-5.

Kalesi- Süleymanhacı- Kaşoba- GavurHöyük- Mandasun- Kozlubucak üzerinden Karaman Zallara'ya kadar ulaştığı düşünülmektedir¹⁰⁴.

3.2.2. Geç Antik Dönem Yolları

Bu başlık altında inceleyeceğimiz yollar genellikle Antik Dönem'de inşa edilmiş yol hatlarının devamı niteliğindedir. Bunun yanı sıra güvenlik, arazi şartları ve dönemin getirmiş olduğu bazı gereklilikler neticesinde yeniden yapılmış ve diğer yol hatlarına alternatif olarak inşa edilmiş yol güzergâhlarını da yorumlamaya çalışacağız.

Lykaonia'nın batısında bulunan Hatıp Kalesi'nin güneybatı istikameti doğrultusunda ilerleyerek Beyşehir'e uzanan bir yol bulunmaktadır. Bu yol hattının Roma Dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Bu dağ yolu Hatıp'ın güneybatısında bulunan Karadiğın ve Kilistra üzerinden ilerleyerek, Loras Dağı-Kızılören ve Balkayalar Kalesi'nin yakınından geçerek Beyşehir'e ulaşmaktadır¹⁰⁵.

Lykaonia Ovası'nın kuzeyinde bulunan ve Boz Dağlar'ın başlangıcında yer alan Eğri Bayat Höyük, Doğu ve Batı Güvenç Höyük ile Tutup Höyüklerinin Lykaonia ve Tuz Gölü arasında bulunan yolu kontrol eden noktalar olduğu düşünülmektedir¹⁰⁶. Özellikle Eğri Bayat Höyüğün Roma Dönemi'nde Acemhöyük ile bağlantı sağlanan bir yol hattı üzerinde bulunduğu ihtimali üzerinde durulmaktadır.¹⁰⁷

Antik Dönem de Lykaonia'nın batısında bulunan yol güzergahı aynı zamanda İsauria Bölgesi'nin de en önemli ve kritik yol hattıdır. Bilindiği üzere Antik Dönemde Isauria, korsanların elinde olan oldukça sarp ve denize kadar uzanan bir arazide yer almaktadır¹⁰⁸. Akdeniz bölgesindeki egemenliklerini sekteye uğratan bu korsan halkı engellemek ve korsanlık faaliyetlerine son vermek için Romalılar özellikle Isauria'nın batısında yoğun çalışma içerisinde olmuşlardır. Romalıların

¹⁰⁴ Postgate, 1997, s. 209.

¹⁰⁵ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 2.

¹⁰⁶ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 3.

¹⁰⁷ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 3.

¹⁰⁸ Atlan, 1970, s. 141.

yaptığı bu çalışmalar aynı zamanda Lykaonia'nın batısında yer alan yol hattına alternatif olabilecek niteliktedir. Günümüzde Konya-Seydişehir-Antalya yolu olarak bilinen bu yol güzergahları şu şekildedir;

1.Yol: Antiocheia Kolonisi kurulduktan sonra yapıldığı düşünülen bu yol, Pisidia Antiocheia'dan (Yalvaç) başlayan yol sırasıyla Beyşehir Gölü ve Suğla ölünü doğrultusunda ilerleyerek, Yalılıyük, Bozkır, Isaura ve buradan Akdeniz'e ulaşmaktadır¹⁰⁹. Bu yol, Bizans Dönemi'nde de aynı hat üzerinde aktif olarak işlemektedir.

2.Yol: Seydişehir üzerinden Antalya'ya ulaşan diğer yol ise; Konya'nın güneybatısına doğru ilerleyerek Akören Kasabası, Kavak Köyü üzerinden geçerek Akören İlçesi'nden batıya yönelerek Akkise Köyü ve Suğla Gölü'nün kuzeyinden ilerleyerek Seydişehir'e ulaşmaktadır¹¹⁰. Seydişehir'den Antalya'ya giden yol ise daha önce bahsetmiş olduğumuz 1. Yol güzergâhı ile aynı şekilde devam ettiği düşünülmektedir¹¹¹.

Lykaonia'nın doğusunda yer alan Tarsus ile bağlantısını sağlayan ve doğu yoluna alternatif olarak kullanılan ve Göksu üzerinden geçen bir yol hattı bulunmaktadır. Bu yol hattının Antik Dönemde ki varlığı kesin olmasa da yol üzerinde yapılan çalışmalarda Roma Dönemi'ne ait bir köprü kitabesi ele geçmiştir.¹¹² Bu yol hattı, Adrasson-Ermenek-Çamlıca Köyü hattını takip ederek Adrassos 'a (Balabolu) ulaşmaktadır.¹¹³

Belören (Sarioğlan)'de yapılan çalışmalar sonucunda bu alanda M.Ö II.-III. bin yıl buluntularına rastlanmaktadır¹¹⁴. Bu bulguların Lykaonia ile deniz kıyısının bağlantısını göstermesi açısından önemli bulunmaktadır. Bu yol hattı, İkonium (Konya)-Lystra-İsaura-Germanikopolis-Anemurium doğrultusunda

¹⁰⁹ Cronin, 1902, s. 125; Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 18-19.

¹¹⁰ Baş, 1996, s. 141-167.

¹¹¹ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 19.

¹¹² Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 14.

¹¹³ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 14.

¹¹⁴ French, 1984, 89.

bulunmaktadır¹¹⁵. Roma İmparatoru Augustus döneminde inşa edildiği düşünülen “Via Sebaste” olarak adlandırılan yolun inşası sırasında yeniden faaliyete geçirilmiş olmalıdır¹¹⁶. Kırkkuyu civarında ele geçen Roma Dönemi’ne ait bir mil taşı bu bilgiyi doğrular niteliktedir¹¹⁷. Bu bağlamda bu yol hattı Psidia Antiocheia ile başlayıp Beyşehir üzerinden Lykaonia’nın batı yolu üzerinden ilerleyip Anemurium’a ulaşmış olmalıdır. Aynı zamanda bu yol güzergâhının Bizans Dönemi’nde de kullanılmış olduğu Germanikopolis (Ermenek) civarında bulunan bir yazıt sayesinde anlaşılmaktadır.¹¹⁸

3.2.3. Selçuklu Dönemi Yolları

Bu başlık altındaki yollar genellikle Roma ve öncesinde kullanılan yol güzergâhlarının devamı niteliğindedir. Selçuklular, Antik Dönem’den itibaren var olan ve coğrafi özellikleri zorlayıcı şartlara sahip olan yollar üzerinde daha rahat seyahat imkanı sağlamak amacıyla hanlar, köprüler vb. yapılar inşa ederek var olan yol ağlarını revize ederek daha konforlu hale getirmiştir.

Günümüzde Konya- Beyşehir¹¹⁹ ya da Konya-Eğirdir¹²⁰ Yolu olarak tanımlanan yol hattı (Harita-4), Antik Dönem’de Lykaonia Bölgesi’nin batı yol güzergâhı olarak bilinmektedir. Bu yol güzergâhı Selçukluların; Beyşehir üzerinden Antalya’ya, Beyşehir’e gelmeden ayrılan kolu ile de Eğirdir üzerinden Ege kıyılarına ulaşmasını ve hedeflerine ulaşmalarını sağlamaktadır¹²¹. Tarihsel süreç içerisinde önemini gittikçe artıran bu yol, M.S 1204-1205 yılında Selçuklu Sultanı III. Kılıçarslan döneminde Isparta’nın¹²², M.S. 1207 yılında da Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından Antalya’nın fethedilmesinden sonra bu yol güzergâhı üzerine yapılan han ve kervansaraylar yolun dönem içerisindeki önemini vurgulamaktadır¹²³.

¹¹⁵ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 16.

¹¹⁶ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 16.

¹¹⁷ Bahar, 1991, s. 45.

¹¹⁸ Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 16.

¹¹⁹ Baş, 2007, s. 129.

¹²⁰ Uluçam, 1996, s. 85.

¹²¹ Ersoy, 1995, s. 24.

¹²² Turan, 2005, s. 289-290.

¹²³ Baş, 2007, s. 130.

Anadolu Selçuklu Döneminin doğuya açılan yollarından biri olan ve günümüzde Konya-Aksaray olarak bilinen yol, Konya'dan Kayseri'ye, Kayseri'den bir kolu kuzeydoğu yönünde ayrılarak Kafkasya ve İran uzanmaktadır. Yolun, bir kolu da güneydoğu yönde ilerleyerek Irak ve Suriye toprakları kadar ilerlemektedir¹²⁴ (Harita-5). Konya-Aksaray Yolu, Anadolu Selçuklularının en önemli yol ağları arasında bulunmaktadır. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Mesud zamanında yolun sadece Aksaray'a kadar olan kısmı aktif olmalıdır. I. Mesud, Aksaray'ı ele geçirdikten sonra bu alanı ikinci başkent konumuna getirmiş ve bu alanı askeri üs şeklinde kullanmıştır¹²⁵. Ancak yolun asıl gelişimi I. Mesud' un oğlu II. Kılıçarslan tarafından gerçekleştirilmiştir. Kayseri ve Sivas'ı Danişmentlilerin elinden alarak bu yol ağını geliştirmiş ve büyük bir ticari potansiyeli eline geçirmiştir¹²⁶. Bu yol üzerinde Selçuklulardan günümüze ulaşan en eski yapı ise M.S. 1189 yılında yapılan Öresun Hanıdır¹²⁷. Konya- Aksaray Yolu günümüz yolu ile aynı doğrultuda bulunmaktadır. Yol üzerinde sırasıyla; Esedüddin Ruzbe tarafından yaptırıldığı tahmin edilen Horozlu Han¹²⁸, M.S. 1235-1237 yılları arasında inşa edilen Zazadin Han ve I. Alâeddin Keykubat zamanında yaptırıldığı düşünülen Zencirli Han ile bölgenin yerli halkı tarafından Dibidelik Han olarak bilinen Akbaş Hanı bulunmaktadır¹²⁹.

Günümüzde Konya'yı, Afyonkarahisar, İzmir ve İstanbul'a bağlayan bu yol antik dönemden itibaren kullanılmaktadır. Bu yol hattı üzerinde bulunan Akşehir, Bizanslılar ve Selçuklular arasında paylaşılabilen bir bölge olarak sürekli el değiştirmiştir. Bu yerleşim önemli yol ağları üzerinde bulunması nedeniyle hem ticari hem de askeri anlamda birbirine düşman devletler için stratejik önemi yüksek bir noktadır. Kutalmış oğlu Süleyman Şah tarafından Konya'nın fethedilmesinin ardından Akşehir yerleşimi de Anadolu Selçuklu hâkimiyetine girmiştir¹³⁰. Ancak bahsetmiş olduğumuz Selçuklu-Bizans mücadelelerinin devam etmesi ve bölgenin el

¹²⁴ Karpuz, 2008, s. 78; Eravşar, 2011, s. 18-19; Dursun ve Duran, 2018, s. 131.

¹²⁵ Konyalı, 1974, s. 277- 280; Dursun ve Duran, 2018, s. 131.

¹²⁶ Dursun ve Duran, 2018, s. 131.

¹²⁷ Baş, 2010b, s. 72.

¹²⁸ İbn Bibi, 1996, s. 91-95

¹²⁹ Dursun ve Duran, 2018, s. 132.

¹³⁰ Dursun ve Duran, 2018, s. 133.

değiştirmesi devam etmiş ve M.S. 1189 tarihinde Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan döneminde tamamen Selçukluların hâkimiyeti altına girmiştir¹³¹ (Harita-6). Anadolu Selçukluları döneminde Konya- Akşehir arasında iki farklı yol hattı birleşmiştir.

1.Yol: Antik dönemden itibaren varlığı bilinen ve Roma döneminde önemini gittikçe artıran Kral Yolu (Via Sebaste) olarak adlandırılan yoldur. Romalılar zamanında askeri, Bizans döneminde ise Hac Yolu olarak kullanılan bu yol, Konya'nın merkezinden başlayarak, batıda Beyşehir hattı üzerinde ilerledikten sonra, Altunapa Han'ından itibaren Beyşehir yolundan ayrılıp, kuzeybatıda Başarakavak tarafına yönelerek Derbent'e doğru uzanmaktadır¹³². Derbent üzerinden geçen yol, Doğanhisar, Akşehir istikametinde ilerledikten sonra Afyonkarahisar'ın Çay ilçesi üzerinden merkeze ulaşmaktadır¹³³. Bu yol üzerinde; Hoca Fakıh Han¹³⁴, Hanyeri Han, Altunapa Han¹³⁵, Değirmendere Köprü¹³⁶, Elikesik Han¹³⁷, Akşehir İmaret Köprü¹³⁸ yapıları yer almaktadır.

2. Yol: Günümüzde Konya'nın kuzeybatı yönüne ulaşımını sağlayan en önemli güzergâhtır. Bu yol Selçuklu-Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde Konya-Afyonkarahisar ulaşımında önemli bir konumda bulunmaktadır. Yol hattı günümüzde Konya merkezine 6 km. uzaklıkta bulunan Horozlu Han üzerinden, Bağrikurt Köyü, Kadınhanı, Ilgın istikametini izleyerek Akşehir'e ulaşmaktadır. Akşehir üzerinden geçtikten sonra 1. Yol istikametini izleyerek Afyonkarahisar'a ulaşmaktadır¹³⁹. Bu yol üzerinde; Horozlu Han, Dokuzun Han, Hacı Hafız Han, Kadın Han, Ilgın Sahip Ata Han, Argıt Han, Akşehir İmaret Köprü yapıları yer almaktadır. Bu yapılardan en önemlisi Horozlu Han yapısıdır. Bu yapı Selçuklular zamanında, kervanların ve

¹³¹ Konyalı, 1945, s. 30-40.

¹³² Dursun ve Duran, 2018, s. 133.

¹³³ Dursun ve Duran, 2018, s. 133.

¹³⁴ Baş, 2007, s. 73.

¹³⁵ Duran, 2007, s. 78.

¹³⁶ Duran vd., 2016, s. 165.

¹³⁷ Çaycı, 2003, s. 63.

¹³⁸ Duran vd., 2016, s. 36.

¹³⁹ Dursun ve Duran, 2018, s. 135.

yolcuların yönlerini değiştirdikleri bir alan olmakla birlikte başkentten sefere çıkan ordunun konakladığı ilk yer olarak bilinmektedir¹⁴⁰.

Günümüzde Konya-Seydişehir-Antalya Yolu olarak adlandırılan güzergah Antik Dönem’de özellikle Lykaonia’nın batı yoluna alternatif olarak kullanılan bir yol hattıdır. Özellikle İsaoria Bölgesi’nde bulunan korsan halkların Roma’nın Akdeniz ile olan bağlantısını sekteye uğratması sonucunda, Romalılar bu hattı korsanlık yapan halklara müdahale etmek amacıyla kullanmıştır. Lykaonia’dan Antalya’ya gidilebilen üç farklı yol güzergahı bulunmaktadır (Harita-7).

1.Yol: Bu hatta bulunan ilk yol daha önce bahsedilen Konya-Beyşehir yolunu takip ederek Seydişehir’e ulaşmaktadır. Seydişehir üzerinden geçtikten sonra sırasıyla; Taraşcı, Durak ve Gencek köyleri üzerinden geçerek Antalya’ya ulaşmaktadır. Bu yol üzerindeki gününe ulaşan yapılar genellikle Selçuklu dönemine aittir¹⁴¹. Köle Hasan Han, Hanyeri Han, Altunapa Han, Kuruçeşme Han, Kızılören Han, Yunuslar Han, Küçük Afşar Han, Derebucak Tol Han, Ortapayam Han bu yol hattı üzerinde bulunan başlıca yapıları oluřturmaktadır¹⁴².

2.Yol: Seydişehir üzerinden Antalya’ya ulaşan diğer yol ise; Konya’nın güneybatısına doğru ilerleyerek Akören Kasabası, Kavak Köyü üzerinden geçerek Akören İlçesi’nden batıya yönelerek Akkise Köyü ve Suğla Gölü’nün kuzeyinden ilerleyerek Seydişehir’e ulaşmaktadır¹⁴³. Seydişehir’den Antalya’ya giden yol ise daha önce bahsetmiş olduğumuz 1. Yol güzergâhı ile aynı şekilde devam etmektedir.

3.Yol: Bu yolun güzergahı net olmamakla birlikte günümüz Konya-Antalya yolu ile aynı istikamette olduğu düşünölmektedir. Konya ve Seydişehir arasında bulunan Erenkaya Köyü civarında bulunan Yıkık Han olarak tanımlanan yapı Konya- Seydişehir arasında bulunan tek han kalıntısıdır¹⁴⁴. Bu nedenle yolun bu hattı izleyerek devam ettiği düşünölmektedir. Ancak yol arazisinin oldukça engebeli

¹⁴⁰ İbn Bibi, 1996, s. 123-159.

¹⁴¹ Dursun ve Duran, 2018, s. 137.

¹⁴² Dursun ve Duran, 2018, s. 137.

¹⁴³ Baş, 1996, s. 141-167.

¹⁴⁴ Dursun ve Duran, 2018, s. 138.

olmasından dolayı Erenkaya'dan sonra yolun Beyşehir'e bağlandığına dair görüşler de mevcuttur¹⁴⁵.

Karaman yolu Konya'nın güneydoğusunda yer almaktadır. Bu yol Karaman'ın eski ismi olan Laranda Yolu adı ile de bilinmektedir. Türk toplumlarının Anadolu'ya girdiklerinde ilk aldıkları yerleşimler arasında bulunan Karaman, aynı zamanda Mersin'de bulunan limanlara ulaşmanın tek yoludur¹⁴⁶(Harita-8). Bu yol Lykaonia'nın en eski yol hattı olmalıdır. Lykaonia'nın batısı ile doğusu arasındaki bağlantıyı sağlayan yol M.Ö. II ve Hitit Dönemi'nden itibaren kullanılmaktadır.¹⁴⁷ Anadolu Selçuklular döneminde Danişmendliler'in hâkimiyetinde olan Karaman'ı M.S. 1165 yılında II. Kılıçarslan Selçuklu topraklarına dahil etmiştir¹⁴⁸. Günümüzde Konya-Karaman yolu Çumra İlçesi üzerinden geçmektedir. Bu yol hattının düz arazi üzerinde bulunması nedeniyle antik dönemde de aynı güzergah üzerinde olmalıdır. Geçmiş dönemlerde Çumra'nın bazı bölgelerinin bataklık oluşu ve mevsimsel şartlar göz önünde bulundurularak Selçuklular tarafından üç ayrı güzergah ile Karaman'a ulaşım sağlanmıştır¹⁴⁹.

1.Yol: Konya'nın merkezinden çıkan bu yol hattı sırasıyla; Hatıp, Hatunsaray Kasabası yönünde ilerlemekte, Hatunsaray'dan güneydoğuya doğru kıvrılarak Kâzımkarabekir üzerinden Karaman'a ulaşmaktadır. Karaman'ın kuzeydoğu yönünde bulunan Ayrancı yerleşmesinden geçerek Ereğli'ye varmaktadır¹⁵⁰.

2.Yol: Genel hatlarıyla 1.yol ile aynı hattı takip eden bu yol, Kavak ve Balçıkhisar Köprüleri arasında bulunan güzergah ile farklılık göstermektedir. Yol istikameti Kavak'tan sonra May Boğazı'na uğramak yerine Akören'e geçmektedir. Akören'den sonra Balçıkhisar Köprüsü üzerinden 1.yol ile birleşen yol hattı yine Kazımkarabekir üzerinden Karaman'a ulaşmaktadır¹⁵¹.

¹⁴⁵ Yol durumu hakkında Bkz: Baş, 2001, s. 98-99.

¹⁴⁶ Dursun ve Duran, 2018, s. 139.

¹⁴⁷ Bkz: Bölüm 2, Antik Dönem Yolları.

¹⁴⁸ Konyalı, 1967, s. 40.

¹⁴⁹ Dursun ve Duran, 2018, s. 139-140.

¹⁵⁰ Dursun ve Duran, 2018, s. 140.

¹⁵¹ Dursun ve Duran, 2018, s. 141.

3.Yol: Günümüz Konya-Karaman Yolu ile aynı hattı izleyen bu güzergah, Konya merkezinden başlayarak, Kaşınhanı ve İçeri Çumra Kasabası üzerinden devam ederek Taşan Köprüsü'ne ulaşmaktadır. Taşan Köprüsü'nden sonra diğer yol güzergâhları ile aynı rotayı izlemektedir. Karaman'dan sonra 1.yol ile aynı istikameti izleyerek Ereğli'ye ulaşmaktadır¹⁵². Bu bölümde Kaşın Han bir kervansaray olarak bilinmektedir. Kiepert burada bulunan han yapısını detaylandırmış ve Dibidelik Han olarak bahsetmiştir¹⁵³.

3.2.4. Lykaonia Bölgesi'nin Antik Dönemden Selçuklulara Yol Bağlantıları

Lykaonia Bölgesi'ni batı yolu olarak adlandırılan yol günümüzde Konya-Beyşehir-Isparta Yolu olarak bilinmektedir. Bu yolun Hitit İmparatorluk Dönemi'nden, Selçuklu Dönemi'ne kadar aktif olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Hitit Dönemi'ne tarihlendirilen Hatıp Kalesi'nden başlayan yol güzergâhı, Sulutas, Küçük Muhsine, Kızılören, Beyşehir, Eğirdir doğrultusunda devam etmiştir¹⁵⁴. Roma Dönemi'ne geldiğinde ise, Hatıp Kalesi'nin güneybatısından ilerleyen güzergah Karadiğın ve Kilistra üzerinden ilerlemiş, Loras Dağı-Kızılören ve Balkayalar (Asar Kale) yakınından geçerek Beyşehir'e ulaşmış olmalıdır¹⁵⁵. Selçukluların M.S. 1204-1205 yılında Isparta, M.S. 1207 yılında ise Antalya'yı fethetmelerini ardından bu yol güzergahı üzerine han ve kervansaray yapıları inşa etmişlerdir. Konya'nın merkezinde sayılan Hocacihan Hanı, Sulutas Hanı, Altınapa Hanı, Kızılören Hanı Selçukluların bu yol üzerine inşa ettikleri bazı önemli yapılarıdır¹⁵⁶. Bu bağlamda Konya-Beyşehir-Isparta Yolu olarak bilenen Lykaonia'nın batı yolu Hitit Dönemi'nden günümüze kadar kesintisiz kullanılan bir güzergahtır. Antik ve Geç Antik Dönemde Hatıp Kalesi'nden başlayan yol Selçuklulardan itibaren Konya merkezden başlayarak aynı güzergahı izlemektedir. Selçukluların son şeklini verdiği güzergah aynı hat üzerinden günümüzde de kullanım sağlamaktadır.

¹⁵² Dursun ve Duran, 2018, s. 141.

¹⁵³ Kiepert, 1908, H. CIII, Konia.

¹⁵⁴ Lykaonia Bölgesi'nin Antik Dönem Yolları için Bkz: Bölüm 3.2.2, s. 15-17.

¹⁵⁵ Lykaonia'nın Geç Antik Dönem batı yolu için Bkz: Bölüm 3, s. 17.

¹⁵⁶ Selçuklu Dönemi Han yapıları için Bkz: Bölüm 5.3, s. 42-45.

Lykaonia'nın kuzeyi ile bağlantısını sağlayan yol hattı iki farklı güzergahtan ilerlemektedir. İlk yol hattı Boz Dağların başladığı noktada bulunan Eğri Bayat Höyük, dağın arka kısmında yer alan Güvenç ve Tutup Höyüklerinin bulunduğu noktalardan geçmektedir. Bu hat üzerindeki diğer yol ise, Lycaonia Ovası'nın kuzeybatısında bulunan Ilgın yakınlarında bulunan ve Demir Çağı'na tarihlenen Aşağı-Yukarı Karaköy Kalesi civarından geçerek, Yalburat-Atlantı Karatepe Höyük-Sarayönü üzerinden Cihanbeyli'ye ulaşmış olmalıdır. Yaklaşık M.Ö. II. Bin yıllarına tarihlenen bu yol hattı Roma Dönemi'nde Eğri Bayat Höyük, Doğu ve Batı Güvenç Höyük ile Tutup Höyüklerinin Lykaonia ve Tuz Gölü arasında bulunan yolu kontrol eden noktalar olduğu düşünülmektedir.

Selçuklular Dönemi'nde Akşehir- Afyonkarahisar Yolu olarak karşılaştığımız bu yol hattı iki farklı güzergah üzerinden ilerlemektedir. Bu yönde ilk güzergah, Konya'nın merkezinden başlayarak, batıda Beyşehir hattı üzerinde ilerledikten sonra, Altunapa Han'ından itibaren Beyşehir yolundan ayrılıp, kuzeybatıda Başarakavak tarafına yönelerek Derbent'e doğru uzanmaktadır. Derbent üzerinden geçen yol, Doğanhisar, Akşehir istikametinde ilerledikten sonra Afyonkarahisar'ın Çay ilçesi üzerinden merkeze ulaşmaktadır. Kuzeye giden diğer yol ise, Konya merkezine 6 km. uzaklıkta bulunan Horozlu Han üzerinden, Bağrıkurt Köyü, Kadınhanı, Ilgın istikametini izleyerek Akşehir'e ulaşmaktadır. Akşehir üzerinden geçtikten sonra 1. Yol istikametini izleyerek Afyonkarahisar'a ulaşmaktadır¹⁵⁷.

Antik Dönem, Geç Antik Dönem ve Selçuklu Dönemlerine bakıldığında özellikle ikinci yol hattı olarak belirtilen ve Ilgın yakınlarından geçmiş olan yol kesintisiz her dönem kullanılmıştır. Aynı yol güzergahı halen Konya-Afyonkarahisar arasında aktif olarak kullanılmaktadır.

Günümüzde Konya-Karaman yolu Konya'nın güneydoğusunda yer almaktadır. Bu yol Lykaonia'nın en eski yol hattı olmalıdır. Lykaonia'nın batısı ile doğusu

¹⁵⁷ Bkz: Bölüm 3.2.3, s. 20-21.

arasındaki bağlantıyı sağlayan yol M.Ö. II ve Hitit Dönemi'nden itibaren kullanılmaktadır¹⁵⁸.

1.Yol: Hatıp Kalesi'nden başlayan ilk yol güzergahı, Hatıp Kalesi-Barata Kalesi- Süleymanhacı- Kaşoba- GavurHöyük- Mandasun- Kozlubucak üzerinden Karaman Zallara'ya kadar ulaştığı düşünülmektedir. Selçuklular bu yolu kullanmakla birlikte, Hatıp, Hatunsaray Kasabası yönünde ilerleyerek, Hatunsaray'dan güneydoğuya doğru kıvrıldıktan sonra Kâzımkarabekir üzerinden Karaman'a ulaşmışlar. Karaman'ın kuzeydoğu yönünde bulunan Ayrancı yerleşmesinden geçerek Ereğli'ye varmışlardır.

2.Yol: Hititler-Mısır savaşı sırasında başkentlerini Tarhuntassa'ya taşıma kararı almışlardır¹⁵⁹. Bu sırada kullandıkları güzergah olarak, Tuz Gölü'nün batı kıyısından Meram-Kaşınhanı-Çarşamba Çayı-Okçu Höyük üzerinden güneye indikleri düşünülmektedir. Selçuklular ise, Konya merkezinden başlayarak, Kaşınhanı ve İçeri Çumra Kasabası üzerinden devam ederek Taşan Köprüsü'ne ulaşmaktadır. Taşan Köprüsü'nden sonra diğer yol güzergâhları ile aynı rotayı izlemektedir. Karaman'dan sonra 1.yol ile aynı istikameti izleyerek Ereğli'ye ulaşmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda günümüzde Konya-Çumra-Karaman Yolu'nun Hitit Dönemi'nden itibaren kullanıldığını söylemek mümkündür. Bu yolun hem Antik Dönemde hem de Selçuklular Dönemi'nde kullanılmasının en önemli nedeni su kaynakları ve yiyecek temini olmalıdır.

Yapmış olduğumuz araştırmalar sonucunda Konya'nın Antik Dönemden itibaren neredeyse her bölgeye ulaşılabilen hali hazırda hala kullanılmakta olan yol ağları bulunmaktadır. Bu yol hatları bölgeyi askeri, dini ve ticari anlamda önemli bir kavşak noktası haline getirirken, tarihsel süreçte çevresi ile olan bağlantıları sayesinde neredeyse her kültürü bünyesinde barındırmaktadır.

¹⁵⁸ Bkz: Bölüm 2.1, s.16-17.

¹⁵⁹ French, 1996, s. 9.

Günümüzde Konya-Seydişehir-Antalya Yolu olarak adlandırılan güzergah Antik Dönem’de özellikle Lykaonia’nın batı yoluna alternatif olarak kullanılan bir yol hattıdır. Özellikle İsaoria Bölgesi’nde bulunan korsan halkların Roma’nın Akdeniz ile olan bağlantısını sekteye uğratması sonucunda, Romalılar bu hattı korsanlık yapan halklara müdahale etmek amacıyla kullanmıştır. Bu yol hattı üzerinde farklı güzergahlar bulunmaktadır.

1.Yol: Roma Dönemi’nde, Pisidia Antiocheia’dan (Yalvaç) başlayan yol sırasıyla Beyşehir Gölü ve Suğla ölüne doğrultusunda ilerleyerek, Yalhöyük, Bozkır, Isaura ve buradan Akdeniz’e ulaşmaktadır. Bu yol, Bizans Dönemi’nde de aynı hat üzerinde aktif olarak işlemektedir. Selçuklular Dönemi’nde ise, Konya-Beyşehir yolunu takip ederek Seydişehir’e ulaşmaktadır. Seydişehir üzerinden geçtikten sonra sırasıyla; Taraşçı, Durak ve Gencek köyleri üzerinden geçerek Antalya’ya ulaşmaktadır.

2.Yol: Konya’nın güneybatısına doğru ilerleyerek Akören Kasabası, Kavak Köyü üzerinden geçer Akören İlçesi’nden batıya yönelerek Akkise Köyü ve Suğla Gölü’nün kuzeyinden ilerleyerek Seydişehir’e ulaşmaktadır. Bu yol Selçuklular Dönemi’nde de aynı güzergah üzerinden kullanılmıştır. Seydişehir’den sonra Akdeniz’e bağlanmaktadır.

Selçuklular Dönemi’nde bu yollara alternatif bir yol daha olduğu düşünülmektedir. Konya ve Seydişehir arasında bulunan Erenkaya Köyü civarında bulunan Yıkık Han olarak tanımlanan yapı Konya- Seydişehir arasında bulunan tek han kalıntısıdır. Bu nedenle yolun bu hattı izleyerek devam ettiği düşünülmektedir

4. SULUTAS VE ÇEVRESİNDEN BAHSEDEN SEYYAHLAR

Lykaonia Bölgesi hakkında Antik Dönem'den itibaren birçok antik yazar ve seyyah bölgenin coğrafyası, hakları ve kültürü konusunda aktarımda bulunmuştur. Ancak çalışmalarımız sırasında Antik Dönem ve Geç Antik Dönemde Sulutas ve çevresinde bulunan bölgelerden bahseden bir aktarıma rastlanmamıştır. Tez çalışmamızı konu alan bölge hakkında genelde yoğun olarak karşılaştığımız aktarımlar Osmanlı Dönemine aittir. Sanayi Devrimi sonrasında batılı seyyahların Orta Asya ve doğuya olan seyahatleri sıklaşmıştır. İconium (Konya) şehri, özellikle 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyılın başlarında oldukça ehemmiyetli bir bölge olarak sıkça ziyaret edilmiştir. Konya, Selçukluların başkenti olması nedeniyle, doğudan gelen bilim adamları, felsefeciler, edebiyatçılar ve daha birçok sanatçıyı bu bölgede misafir etmektedir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde seyyahların uğrak yerlerinden olan Konya hakkında kimi seyyahlar eksik ya da yanlış bilgi vermekte, kimi ise konumuz olan Sille ve Sulutas gibi önemli yerlerden hiç bahsetmemektedir. Özellikle konumuz olan Sulutas ve o dönemde Sille'ye bağlı Su Dirhemi Nahiyesi adı altında bölgeden bahseden seyyahlar şu şekildedir:

Babası Antioch Patriği olan **Aziz Aleppo**, seyahatinde babasına eşlik etmiş ve bu yolculuk sırasında Konya'ya da uğramıştır. 17. yüzyılın ikinci yarısına ait olan seyahatnamede yazar, Ak Manastır hakkında genel bilgiler vererek manastırı tanımlanmaktadır. Bu eser faydalanılan en erken örnek olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶⁰

Bölgeye 1834 yılında gelen Fransız Arkeolog ve gezgin olan **Charles Texier**, *Asie Mineure* (Küçük Asya) adlı eserinde Sille'yi Konya'nın sayfi yeri olarak tanımlar¹⁶¹.

1837 yılında Konya'ya ziyarette bulunan Mareşal **H. Von Moltke**, kent hakkında genel bilgi vermektedir. **Moltke**, Sille yerleşimi hakkında detaylı bir anlatıma yer vermez¹⁶².

¹⁶⁰ Mimirolu, 2015, s. 7

¹⁶¹ Texier, 2002, s. 314 “Ermeniler ve Rumlardan birkaç fakir ailenin bile, şehirden iki fersah uzaklıkta Sille denilen yazlıkta yerleri vardır.”

Anadolu'yu 1839 yılında dolaşan **William Francis Ainsworth Sille** hakkında detaylı bilgi vermez¹⁶³.

1805 yılında Londra'da doğan İngiliz jeolog ve gezgin olan **William John Hamilton, Hugh Strickland** ile doğuya bir keşif gezisi düzenlemiştir. Gezileri sırasında günlüğüne coğrafi ve topografik konuları not almış ve 1842 yılında bu notları düzenleyerek "Researches in AsiaMinor, Pontus and Armania, withsome account of theirantiquiesand Geology" adlı iki ciltlik eserini yayınlamıştır. Bu eserde Konya'dan ve Sille'nin topografyasını detaylı olarak tanıtır¹⁶⁴. Hamilton'un

¹⁶²Moltke,1969, s. 221-222 "...bir enkaz yığının yanında renkli sırlı tuğlalardan yapılmış tek tük minareler, uzun duvarlar, eski kuleler ve bunların gerisinde, yukarıdaki dağlara doğru uzanan büyük Sille köyünün güzel ağaçlıkları görülüyor..."

¹⁶³ Eravşar, 2016, s. 267 " Konya'dayken yakındaki Sille dağı üzerine yerleştirilmiş ve bazı antikaların olduğu söylenen bir Rum köyüne gittim. Bazı efsane bilgileri bulmayı umuyordum. Fakat hayal kırıklığına uğradım."

¹⁶⁴Hamilton, 2013, s. 561-563 " Temmuz, Pazar. Bina, kaldırım ve Konya mezarlıklarında çokça gördüğüm kırmızı traktik taşın batıdaki dağların içinde bulunan iki saat uzaklıkta bir Yunan köyü olan Zillieh'den (Sille) geldiğini öğrenince, bazı jeolojik olguları gözlemleme ve Konya'nın sebze ve meyve ihtiyacını karşılayan bahçeleri görme ümidiyle hemen bugün oraya gitmeye karar verdim. Ovanın karşısına doğru iki millik yürüyüşün ardından tepe eteklerine vardık ve güneybatıya dönerek, sulama yoluyla suyun bittiği noktaya kadar ovaya uzanan bahçeler dizisine verimlilik sağlayan küçük bir ırmakla sulanan kayalık vadiye tırmandık. Vadi yukarı doğru gittikçe daralıyor ve nehrin dar bir kanala sıkıştığı yerde bahçeler son buluyor. Kayısı, dut, ayva ve kiraz buranın önde gelen meyveleri ve hepsi elbette standart ağaçlardan ve mükemmel tada sahipler fakat genelde küçükler. Köyün adı Boğazköy, buradan kuzeye dönerek birkaç mil boyunca, toprağın hafif doğasından ötürü köylülerin hasat esnasında köklerinden ayrılan birkaç zayıf buğday tarlası dışında genelde çorak olan tepelerde ilerledik. Sonra birden batıya dönüp alçak bir kireçtaşı tepeler sırtını geçtik. 11,30'da, tüm volkanik görünümlere sahip ve rehber edinerek incelemeye geçtiğim tepesindeki harabe kalesi bulunan koni biçimindeki Kara Burca tepesinin doğu eteğindeki Sarayköy'e vardık. Tepenin zirvesi (ve bence içi de) kırmızı trakitten meydana geliyor ve çoğu yerde ona karşı pozisyon alan beyaz peperit veya volkanik kum fark ediliyor. Kuzey tarafta zirveye yakın, her iki kenarında birçok işaret olan kaya içinden çıkarılmış uzun bir tonoz ve daha da yukarıda kayaya kazılmış bazı odalar, mağara ve depolar bulunuyor. Depolardan biri suyla dolu ve içinde aşağıya doğru inen basamaklar mevcut. Bu yer Yunanlar tarafından büyük rağbet görüyor. Agiasma veya tapınak olarak anıyorlar ve çevre topraklardan her yıl ibadet için buraya geliyorlar. Dağın adı Agios Philippos: zirvesinde, girişe yakın, harabelerin küçük bir kısmı çimentosuz iri düzensiz bloklardan oluşarak kiklop görüntüsü veriyorlar. Duvarların geri kalanı daha modern görünüyor ve kaya doruğunun her yanına uzanıyor. Saray köyden yaklaşık dört mil kadar kuzey-kuzeydoğu yönünde Zillieh'ye porfirik balçık taş setiyle kesilmiş değişik türde peperit ve traktik konglomeralardan oluşan inişli çıkışlı bir araziden yol aldık. Tümünüyle Yunanlıların mesken tuttuğu bu görkemli ve büyük yer, her iki yanda yüksek noktaları şekillendiren traktik tepelerin içinde derin bir boğaza konuşlanmış. Evler, daha önce içlerinde pek çok mağaranın oyulduğu peperit zırlarına inşa edilmiş. Kayaya karşı inşa edilmiş ve tek bir ağaç dahi görünmeyen, yapıldıkları topraktan kaynaklanan mor teraslarıyla düz çatılı kocaman evler tuhaf bir görüntü izlenim sunuyor. Bir Yunan, mağaraların daha önceki zamanlarda ev olarak kullanılmış olduğunu söyledi. Zillieh sakinleri tam bir özgürlüğün keyfini çıkarıyorlar ve Türklere tabi değiller: aralarındaki söylenti şu ki, Türklere İconium'u ele geçirdiklerinde Yunanlar sürülmüş ve buraya yerleşmeye mecbur bırakılmışlar ve bu yüzden sekiz yüzün üzerinde evi içinde barındıran bu yerin yerlileri olmuşlar. Birkaç sikke bulma beklentisi konusunda ümidim boşa çıktığı ve içinden geçen yolun sadece nehir yatağı olan bu köyden ayrılarak Konya ovasına ulaşana dek dar bahçeler arasından derin vadiyi

anlatımlarına göre bölge hem jeolojik hem tarihi hem de kültürel anlamda oldukça önemlidir. Öyle ki çevresinde bulunan Kara Burca (Gevale) Tepesi eteklerinde bulunan tapınak önemli bir ziyaret alanıdır. Ayrıca hem tepesinde bulunan kale hem de arazinin volkanik kayaç olması nedeniyle bu alanda mağaralar kazılmış ve yakın zamana dek burada yerleşim mevcuttur. St. Paulus'un Hristiyanlık yayma sürecinde bu tüflerden oyulan yerleşimler oldukça önemli rol oynamıştır.

1891 yılında Fransız oryantalist **Clement Huart**'ın İstanbul'dan başlayıp Konya'ya yaptığı seyahati anlattığı eser 1897 yılında Paris'te basılmıştır. Seyyah Konya'da bulunan tarihi eserler hakkında verdiği bilgilerin yanı sıra Sille'den de bahsetmektedir. Eserinde Sille hakkında şu ifadelere yer verir¹⁶⁵.

Alman **Hans Herman Schweinitz** 1905 yılında Konya, Ankara, Bursa vilayetlerine araştırmalar yapmak amacıyla eşiyile beraber Anadolu'da seyahat etmiş ve bu seyahate dair notlarını "1905 Yılında Küçük Asya'da Atla Seyahat" adıyla 1906 yılında yayınlamıştır. Kitabında Sille hakkındaki bilgilerini yerel ekonomi ve tarihi eserler hakkında yapmaktadır¹⁶⁶.

20. Yüzyılın başlarında bölgeye gelen bir diğer seyyah ise **Richard Feiherr**'dir. **Feiherr**, Anadolu yolculuğu sırasında uğradığı Sille'nin Bizans Dönemine ait arkeolojik varlıkları hakkında bilgi verir. 1914 ile 1919 yılları arasında Konya'ya uğrayan diğer bir seyyah ise **B. Pace**'dir. **Pace** Konya ile ilgili bilgileri vermesinin yanında çizimler eşliğinde Sille'deki kiliselere değinmiştir¹⁶⁷.

indik. Ardından ova üzerine beş mil kadar güneydoğu yönünde sürüş gerçekleştirip yeniden şehir duvarlarına kavuştuk."

¹⁶⁵Huart, 1978, s. 91 "Konya şehrine girmeden önce, geniş çanağın ortasında, tek yerleşme merkezi olarak Sille ve Meram isimli mülhakatı ile uzun müddet görünür. Hacı Halife'nin iştirak ettiği mahalli rivayete göre vaktiyle bu ova deniz imiş. Sonradan rabbani Eflatun denizi kurutmuş"

¹⁶⁶Muşmal vd., 2016, s. 247. "Konya'da yapılacak çok şeyimiz vardı ve sürekli yollardaydık. İlk gezintimiz daha çok Rumların yaşadığı bir saat mesafede yer alan vadideki Sille'ye oldu. Eskiden beri burası halı imalatı ile ünlüymüş. Şu anda da 60 adet dokuma tezgâhı var. Tezgâhlarda özellikle çocuklar çalışıyor. Bu fakir insanlar gençlerine güvenmek zorundalar. Beş hatta dört yaşında çalışmaya başlıyorlar ve günlük en az 10 saat tezgâh başında halı dokuyorlar. Çocuklar 40 ile 60 para arasında kazanıyorlar. Bu 18 ile 27 fenik yapardı. Çocukların bu çalışkanlıklarını mükemmel ötesindeydi. Buna rağmen Sille'de birçok insan meşgul olduğu bu işletmeler iflas etti. Sille'de dağlarda birçok mağara var. Buralar eskiden kaya mezarlıkları idi. Ancak daha sonraları kaçak Hristiyanların sığınmak yerleri olmuştur. Burada eskilerden kalma bir kilise bulunuyor, kayaya oyulmuş bir de şapel mevcut

¹⁶⁷ Mimirolu, 2015, s. 7

16 Ocak 1863 yılında San Francisco’da doğan **Walter Augustus Hawley**, Sille bölgesini gezen ve çok az bilinen seyyahlardan birisidir. **Hawley**, 1918 yılında İngiliz yayınevi The Bodley Head’den “AsiaMinor” isimli bir seyahatname yayınlamıştır¹⁶⁸. Seyahatine İstanbul’dan başlayan **Hawley**; Alaşehir üzerinden Konya’ya ulaşmıştır¹⁶⁹. Lâdik üzerinden Konya’ya doğru devam eden araştırmacı, kent merkezine uğramadan önce bölgeye ulaşmıştır. Sille’den etkilenen **Hawley**, eserinde bölgeye geniş yer vermektedir¹⁷⁰.

Yerleşim hakkında oldukça detaylı bilgiler sunan **Hawley**; kentin önemli gelir kaynağı olan halıcılık ve dokumacılık ile ilgili aktarımlar yapmıştır. Seyyah Sille’deki Aya Elenia Kilisesi ile kilisenin barındırdığı önemli eserler hakkında ayrıntılı bilgiler sunmaktadır¹⁷¹. Seyyahın yapı hakkında aktardığı birçok önemli

¹⁶⁸ Mimiroğlu ve Karakök, 2019, s. 301

¹⁶⁹ Mimiroğlu ve Karakök, 2019, s. 301

¹⁷⁰ Hawley, 1918, s. 214-215 “ Antik anayol yaklaşık 30 mil güneyde Sille’ye ulaşır. Geniş bir kasaba olan Sille, Fırat (Euphrates) Irmağı’nın engin suları arasında Kürtler tarafından kurulmuş yerleşimlere benzenmektedir. Sille kumtaşı tepeleri ile çevrelenmiş derin bir vadinin iki tarafına kurulmuştur. Doğuda çorak toprağın üzerinde okyanus üzerindeki uzun dalgalar gibi, düzensiz, yama şeklinde tepeler yükselmektedir. Bunun yanı sıra ekili alanlar, elma, şeftali ve kayısı bahçeleri ve güney doğuya uzanan 10 km.lik bir beyaz yolun sonunda ova üzerinde solgun minareler ve donuk Konya surları yükselmektedir. Batıda tepeler en kuzeyde göze çarpan ikiz zirve ile karşı karşıya kalır. Bu alan bölgenin en eski Hıristiyanlardan olan St. Thekla’nın ölümü sonrası mucizevî şekilde bu dağın onu içine almasından sonra bu ismi almıştır.”

“Yaz aylarında kuruyan, tavuklar, köpekler ve eşekler için ortak bir alan hâline gelen Sille deresi, her fırtına (sağanak)dan sonra dağdan gelen bir sel ile süpürülür. Birkaç beton köprü bu dereyi kesmekte ve iki şekilsiz caddeyi birbirine bağlamaktadır. Bu caddeler toprak setler ile oluşturulmuş ve şehrin ana ticaret yolu üzerinde olmalarına rağmen bir arabanın zar zor geçebileceği genişliktedir. Bu caddelerden kıvrımlı şeritler dik eğimli kümelenmiş evler arasından neredeyse tepeye kadar ulaşmaktadır. Çoğu ev düz çatılıdır ve taştan yapılmıştır. Bazılarının ikinci katında boydan boya uzanan balkonlar yer almakta ve neredeyse hepsinde çok sayıda; evlerin manzarasına hâkim, karşısındakinin bir üst seviyesinde pencere yer almaktadır. Geçmişte yerleşim olarak kullanılmış olabilecek birçok mağara evlere yakın tepelere oyulmuş. Şehrin sade görünümü, ağaçlarınyokluğunda daha da artmakta ve birçok yerde oryantal evlerin sert çizgilerini yumuşatan zarif minareler yükselmektedir”. Ayrıca bakınız; Mimiroğlu-Karakök, 2019: 305-306.

¹⁷¹ Hawley, 1918, s. 218-219 “Daha sonra, pencerelerinden içeri sızmaya çalışan loş ışıklar altında Bizans’ın düşüşünden çok önce inşa edilmiş küçük Yunan kilisesini ziyaret ettik. Bu dönemin asaletine; yanan ince mumların, zamanın ellerinde kararmış oymalı ahşap işçiliğın, mihrabın önünde dizleri üstünde usulca dua eden 3-4 kişi ve altar da sessizce vazifesini yerine getiren muhterem rahiplerin etkileyici heybeti eklendi. Gerek ibadet edenler, gerekse rahipler, takva ve teslimiyet ile o kadar iç içe geçmişlerdi ki, bizim varlığımızdan ve kilitli olmayan bir dolaptan görevlinin bizim dikkatimizi işlemeli bir parçaya çekmek için zamanla paslanmış kilit ve menteşeli ağır demir sandığı çekip çıkarırken çıkardığı tınlama ve çınlama seslerinden habersizdiler. Görevli onun 300 yıllık olduğunu ve seksen yıl önce Sakız Adası’ndan geldiğini söyledi. O, en iyi dokumadan yapılmış, ahenkle harmanlanmış hassas tonlar ile renklendirilerek işlenmiş, Altar parçasında olduğu gibi, bir dua kemeri altında bolca zarif çiçekler ile süslenmişti. Daha eski ve tüm diğerlerinden daha müthiş olan, açan lotus çiçeğine süzülen iki kuş motifi ile Doğu’nun sanatsal ve sembolik duygularını ifade eden mükemmel bir nakış parçasıydı. Ne zaman yapıldığı ve orijinalde nereden geldiği hakkında kayıt yoktur; fakat şüphe yok ki çok uzak zamanlardan kalma paha biçilmez bir emanetti. Bu yüzdendir ki Asya’nın bazı eski kilise ve camileri kendi geçmiş azametinin

parça günümüze ulaşamamıştır. Bu nedenle Hawley'in anlattıkları eserin önemi hakkında günümüzde yol gösterici olmaktadır¹⁷².

Tespit edebildiğimiz seyyahlar arasında Sille ve çevresi hakkında en ayrıntılı bilgiyi W. Hamilton ve Walter Augustus Hawley vermektedir. Gerek Arkeolojik veriler gerekse seyyahların vermiş olduğu bilgilerden hareketle, bölgenin tarihi Hititlere kadar dayanmaktadır. Roma ve Bizans döneminde de önemli bir yerleşim yeri olan bölgenin, Hristiyanlığın yayılma sürecinde de kutsal hac yolu üzerinde bulunması önemini bir kat daha artırmıştır.

5. SULUTAS VE ÇEVRESİNDE BULUNAN YAPILAR

5.1. Antik Dönem Yapıları

Gevale Kalesi

Gevele Kalesi, Konya şehir merkezine 13 km. uzaklıkta ve şehrin kuzey batısında bulunmaktadır. Gevale Kalesi'nin kuzeybatısında Büyük Gevale olarak adlandırılan dağ, doğu eteklerinde ise Sarayköy yerleşimi yer almaktadır. Bu dağın kuzeybatısında Sulutas Höyük olarak nitelendirilen eski yerleşim ve kuzeydoğuda bölge açısından önemli antik yerleşim olan Sille yer almaktadır¹⁷³. Gevale Kalesi, bölgede yaşayanlar tarafından Takkeli Dağ olarak adlandırılan dağ üzerinde bulunmaktadır (Resim-2). Kalenin burçları uzaktan takke gibi görüldüğünden bu isim kullanılmaktadır. Gevale isminin kaynağı hakkında çeşitli görüşler ve farklı kullanımlar bulunmaktadır. İ.H.Konyalı Gevale isminin Kybele adındaki Phyrig ana tanrıçasından aldığını söylemektedir. Bu ismin farklı okunması ve harflerin değiştirilmesiyle ilk zamanlarda Sibel, Sibebe, olarak telaffuz edilmiş ve daha sonra bu günkü ismine yaklaştıran Kübel, Kübele, Küvel, Küvele, Kiveli, Kivele, Kevele, Kebele, okunmuş zaman zamanda kelime yumuşatılarak Gevele ve Gebeie gibi telaffuz edilmiştir¹⁷⁴. Tarihi kaynaklarda Gevale Kalesi hakkında birçok farklı isim

bazı yadigârlarını hâlâ şefkatle korumaktadırlar.” Ayrıca bakınız; Mimiroğlu, 2015, s. 7; Mimiroğlu ve Karakök, 2019, s. 309.

¹⁷² Mimiroğlu ve Karakök, 2019, s. 310

¹⁷³ Karauğuz ve Kunt, 2004, s. 19.

¹⁷⁴ Konyalı, 1964, s. 164.

kullanılmaktadır. Bizans döneminde Kaballa¹⁷⁵ olarak adlandırılan kale Selçuklu döneminde Gevele¹⁷⁶ olarak bilinmektedir. Bütün isimlerin temelinde ise ana tanrıça olan Kybele yer almaktadır. Dağın kuzey yamacında bulunan ve tapınak olarak adlandırılan kaya oyma mekân¹⁷⁷ bu görüşü destekler niteliktedir. W.M. Calder, yaptığı araştırmalar sonucunda bölgedeki Phyrig kültürünün Roma dönemine kadar aktarıldığını ileri sürmektedir¹⁷⁸

Gevale Kalesi bölge açısından son derece önemlidir. Roma döneminde Via Sebaste yolu olarak bilinen Lycaonia-Psidia bölgelerinin bağlantısını sağlayan kral yolunun ve bölgeye ulaşımı diğer tüm ticaret yollarının kontrolü bu kaleden yapılabilmektedir. 2013 yılından itibaren kalede yapılan kazılarda Roma-Geç Roma dönemine tarihlenen kaya mezarları bulunmaktadır¹⁷⁹ (Resim-3). Yapılan bu keşifler sayesinde Roma döneminde kalede aktif bir yaşamın olduğu, stratejik askeri gözlem noktası olduğu anlaşılmaktadır.¹⁸⁰ Bizans ve Selçuklu döneminde önemi yitirmeyen kale, Konya'ya tarihi ve siyasi konularda yön vermiştir¹⁸¹. Kale üzerinde bulunan kalıntılara daha sonra değinilecektir.

Selçuklu Sultanı Süleyman Şah, Gevale Kalesini Romanus Makri'nin¹⁸² elinden aldıktan sonra bölge Selçuklu devletinin merkezi haline gelmiştir¹⁸³. 1143 yılında Sultan I. Mesud ile Bizans İmparatoru arasında gerçekleşen savaşın Konya ile Gevale arasında bir bölgede yapıldığı düşünülmektedir¹⁸⁴. Günümüzde bu bölgede yaşayan yerli halk, Sulutas Mahallesi (Köyü) ile Gevale arasında bulunan ovalık alanı Karayazı olarak adlandırmaktadır. Karayazı isminin bahsedilen ovalık arazide gerçekleşen kanlı savaşlar nedeniyle verildiğini atalarının bölgeyi bu şekilde adlandırdıklarını belirtmektedirler.

¹⁷⁵ Ramsay, 1960, s. 398.

¹⁷⁶ Hoca Sadreddin Efendi, I: s. 511-512; Sevim ve Merçil, 1995, s. 90; Özdeniz, 219, s. 6.

¹⁷⁷ Çaycı-Şimşir, 2019, s. 384.

¹⁷⁸ Bahar 1994, s. 315; Uçankuş 2002, s. 139.

¹⁷⁹ Yayla, 2018, s. 22.

¹⁸⁰ Atçeken, 1998, s. 311; Konyalı, 1964, s. 121, 835, 1163, 1167.

¹⁸¹ Önder, 1971, s. 84-85.

¹⁸² Konyalı, 1964, s. 40; Uzunçarşılı, 1972, s. 1

¹⁸³ Sevim ve Merçil, 1995, s. 90; Küçükdağ ve Arabacı, 1994, s. 71- 229; Atçeken, 1998, s. 10; Atçeken, 2001, s. 67; Ayönü, 2002, s. 600.

¹⁸⁴ Konyalı, 1964, s. 48-49, 51; Merçil, 1993, s. 122; Kesik, 2002, s. 558.

Konya, Selçukluların merkezi haline geldikten sonra Gevale Kalesi şehrin kaderi konusunda başrol görevini üstlenmektedir. III. Haçlı seferi sırasında Haçlı Ordusu Konya'yı kuşatmış ve yağmalamıştır. Selçuklu Sultanı III. Kılıçarslan bu kuşatma sırasında korunaklı olması ve stratejik önemi nedeniyle Gevale Kalesi'ne sığınmıştır¹⁸⁵ III. Kılıçarslan, Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev, kardeşi ve oğlu tarafından bir müddet bu kalede tutulduktan sonra kalede öldürülmüştür.¹⁸⁶ Selçuklu döneminde ilim adamları ve devrin ileri gelenleri kalede bulunan zindanlara hapsedildiği ve burada öldürüldüğü bilinmektedir.¹⁸⁷ Kalede halen kazı çalışmaları devam etmektedir. İleride yapılacak olan çalışmalar ve yeni keşifler bölgenin tarihi sürecine direkt etkide bulunacağı şüphesizdir.

Asar (Balkayalar) Kale

Kızılören, Konya'nın Meram ilçesine bağlı olan, Konya-Beyşehir yolu üzerinde kurulmuş bir köydür. Asar Kale, bu köyün 12 km. batısında ve Konya-Beyşehir yolundan 3 km. içeride bulunmaktadır. Balkayalar Kalesi, Gevale Kalesi'nin 34 km. doğusunda ve Bağırşak Dere mevkiinde bulunan Balkayalar olarak adlandırılan dağlık bölgede bulunmaktadır¹⁸⁸. Doğal kayalık üzerine kurulan bu kale Ortaçağ'a tarihlendirilmektedir¹⁸⁹. Kale, ağaçlık ve sarp bir arazide bulunmaktadır. Yüksekliği 50 m. bulan doğal kaya kütlesi kaleye üç yönden çıkışı engellemektedir¹⁹⁰ (Çizim-1).

Burada bulunan kalenin surları tamamen yok olmuştur ancak kalenin kuzey kesiminde koruyucu surların izleri görülmektedir. Bu bölümde yer alan kalın harçlı duvarlar definecilerin tahribatından sonra ortaya çıkmıştır. Kuzey bölümünün iç kesiminde sarnıç ve toprak altında çeşitli yapılar bulunmaktadır. Kaleye giriş kuzeydoğu tarafından yapılmaktadır. Kalenin bu tarafında tapınak ve işlik bulunmaktadır.¹⁹¹

¹⁸⁵ Konyalı, 1964, s. 52-53; Yayla 2018, s. 10.

¹⁸⁶ Konyalı, 1964, s. 583; İbn Bibi, 1996, s. 108; Özdeniz, 2019, s. 8.

¹⁸⁷ Özdeniz, 2019, s. 8.

¹⁸⁸ Karauğuz ve Kunt, 2004, s. 21.

¹⁸⁹ Karpuz vd., 2008, s. 158-159.

¹⁹⁰ Karpuz vd., 2008, s. 159.

¹⁹¹ Karpuz vd., 2008, s. 159.

Kale iki kademedan oluşmaktadır; birinci kademe kuzey girişinden itibaren sarnıcın olduğu alana kadar uzanmaktadır. Bu bölümde kuzey-doğu kesimi arasında kiliseye ait olduğu düşünülen mimari parçalar bulunmaktadır. Bu bölümde bulunan sarnıç düzgün bir işçilikle yapılmış ve üst bölümünde sur izleri takip edilmektedir.¹⁹²

Dağın kuzeybatısında yüksekliği 600x360 ölçülerinde sarnıç bulunmaktadır¹⁹³. Bu sarnıcın 700 m. güneydoğusunda halk tarafından “Kırk basamaklı sarnıç” olarak adlandırılan başka bir sarnıç yer almaktadır¹⁹⁴ (Çizim-2). Sarnıç, gölet halinde bulunmaktadır. Buraya ana kayaya oyulan yaklaşık 3 m. genişliğinde anıtsal bir merdivenle ulaşılmaktadır. Kalede bulunan diğer yapılar olan tapınak ve işlik ise; doğal kayaya oyulan bir mağara şeklindedir. İşlik. Birbiri ile bağlantılı olan iki adet dikdörtgenden meydana gelmektedir. Tapınak ve sarnıcın kalenin ilk aşamasına ait olabileceği ve bu yapıların Demir Çağı'na kadar tarihlenebileceği düşünülmektedir.¹⁹⁵

Tarihi Via Sebaste yolu üzerinde stratejik bir noktada konumlandırılan kalenin, yüzey buluntularından elde edilen verilere göre Roma ve Bizans dönemlerinde iskân gördüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca kalede bulunan tapınak nedeniyle buranın bir kült yeri olduğu ve bu önemini Bizans döneminde de sürdürmekte olduğu anlaşılmaktadır.¹⁹⁶

5.2. Geç Antik Dönem Ve Erken Hıristiyanlık Dönemi Yapıları

Konya, Neolitik dönemden itibaren önemli bir merkez konumunda bulunmaktadır. Selçuklu döneminde altın çağını yaşayan kent, kesintisiz bir tarih kuşağına sahiptir. Konya'nın Hıristiyanlıkla tanışması M.S. 50'li yıllarda Aziz Paulus'un ziyaretleri sırasında başlamaktadır. M.S. 312' de Milano Fermanı ile İmparator Konstantin Hıristiyanlığı resmen tanımıştır. M.S. 2-3 yüzyıllardan sonra Hıristiyanlaşan bölgede oldukça fazla eser barındırmaktadır¹⁹⁷. Ancak bölgenin

¹⁹² Karpuz vd., 2008, s. 159.

¹⁹³ Karauğuz ve Kunt, 2004, s. 21.

¹⁹⁴ Karauğuz ve Kunt, 2004, s. 21.

¹⁹⁵ Karpuz vd., 2008, s. 159.

¹⁹⁶ Karpuz vd., 2008, s. 159.

¹⁹⁷ Mimiroğlu, 2006, s. 140.

Roma ve Bizans dönemi bilinen birkaç eserle sınırlı kalmıştır. Bu konuda çalışmalar devam etmektedir.

Ak Manastır (Hagios Khariton)

Ak Manastır, Konya şehir merkezine 8 km. uzaklıkta bulunan Sille mahallesinde bulunmaktadır. Roma imparatoru Avrialenos (M.S. 274) zamanında St. Khariton adına yaptırılmıştır.¹⁹⁸ Konya'nın en meşhur Bizans dönemi eserleri arasında bulunan manastır "Eflatun Manastırı" olarak da bilinmektedir¹⁹⁹. Kayalara oyulan kilise, şapel ve irili ufaklı birçok odacıktan oluşan bu kompleks yapının önünde bir podyum da bulunmaktadır. Manastır ilk kez 1819-1819 yıllarında IV. Kyrillos tarafından araştırılmış²⁰⁰(Çizim-3). IV. Kyrillos aynı zamanda manastırın Hagios Khariton tarafından kurulduğunu belirten ilk araştırmacıdır²⁰¹. İstanbul Patrikliği görevini yürüten IV. Kyrillos (1813-1819), Viyana'da bir Orta Doğu haritası yayınlamış ve bu haritada Ak Manastırın yerini de göstermektedir.²⁰²

Kyrillos, Ak Manastır hakkında; "Sylata (Sille) civarındaki bazı tepeler arasındaki bir yamaçta, Sylata (Sille) nın bir saat doğusunda, Konyanın bir saat batısında, etrafını çeviren beyaz taşlı dağlardan dolayı türkçede Ak Manastır olarak adlandırılan Hagios Khariton manastırı vardır ki Hagios Khariton tarafından kurulmuştur. Manastırın Mağara Meryemine ithaf edilmiş bir kilisesi vardır. Geniş ve mağara gibi kayaya oyulmuştur, bütün hücreler ve şapelleri de aynı şekilde oyulmuştur. Bu şapellerin sayıları 6 veya 7 tanedir. Kilisenin kapısı güneydedir. Dışarıda toprak seviyesinin altında Kutsal Kuyu bulunur. Khariton bu suyu bir mucize neticesi kayadan fişkırtmıştır. Manastırın önünde bağlar bahçeler vardır"²⁰³ şeklinde bahsetmektedir.

St. Paulus 'un Hıristiyanlığı yayması ile Konya önemli bir dini merkez haline gelmiştir. Bu dönemde ilk Hıristiyanlar baskılardan korunmak ve dinlerini yaşamak

¹⁹⁸ Sarıköse, 2009, s. 180.

¹⁹⁹ Mimiroğlu, 2006, s. 142.

²⁰⁰ Mimiroğlu, 2006, s. 140.

²⁰¹ Mimiroğlu, 2006, s. 140.

²⁰² Eyice, 1965, s. 135

²⁰³ Eyice, 1965, s. 136.

amacıyla Sille'nin vadilerinde volkanik kayalara mağaralar ve tapınma alanları yapmaktaydı.²⁰⁴ Ak Manastır'ın bu dönemden itibaren var olduğu, daha sonraki dönemde ise manastır haline getirildiğine dair söylemler bulunmaktadır²⁰⁵. Bu kutsal yapının çevresinde önemli şahısların mezarlarını da bulunmaktadır. F. Cumont, bu manastırda bulunan bir kitabeyi işlemiş, bu konuda detaylı bir yayın hazırlamıştır.²⁰⁶ Cumont'un tespitlerine göre kitabede bahsedilen kişi; Konya'da mülteci olarak yaşayan ve M.S. 1297 yılında ölen Bizanslı Mikhael Komnenos'tur²⁰⁷. Cumont, aile geçmişine değinerek Komnenos'un Bizans imparatorları soyundan geldiği söylemektedir.²⁰⁸

Manastır, Selçuklular döneminde en parlak zamanlarını yaşamaktadır. Patriklik merkezi haline gelen bu yapıya dönemin en önemli İslam âlimlerinden olan Mevlana da ziyaretlerde bulunmuştur.²⁰⁹ Mevlevi kitaplarında "Eflatun Tekkesi" olarak adlandırılmaktadır²¹⁰. Burada bulunan bazı mezar taşlarına dayanarak Selçuklu Devleti'nde emir olarak görev yapmış bazı kişilerin burada gömülü olduğu düşünülmektedir.²¹¹

Ak Manastır, dar bir vadinin bir kenardaki düz ve beyaz renkli kayalara oyulmuş kilise ve hücrelerden oluşmaktadır. Bu kayadan oyma kompleksin önünde yapıları at nalı gibi (veya U gibi) saran, inşa edilmiş bir büyük bina bloğundan meydana gelmiştir²¹². Bahsedilen kaya oyma mabedin önünde bulunan ve yapıyı saran geniş odaları olarak yapıldığı tahmin edilen yapılar günümüzde varlığını sürdürmemektedir. Tapınak 18x4,5 m. ölçütlerinde yapılmıştır. Tapınak duvarlarında farklı amaçlar için kullanılmış nişler bulunmaktadır.²¹³ Kaya oyma mekânın kapısı üzerinde bir adet kazma ve bir el kabartması bulunmaktadır.²¹⁴ Yapının içerisinde

²⁰⁴ Sarıköse, 2009, s. 180.

²⁰⁵ Sarıköse, 2009, s. 180.

²⁰⁶ Eyice, 1965, s. 136-137.

²⁰⁷ Eyice, 1965, s. 137.

²⁰⁸ Eyice, 1965, s. 137.

²⁰⁹ Baykara, 1992, s. 72; Sarıköse, 2009, s. 180.

²¹⁰ Sarıköse, 2009, s. 181.

²¹¹ Sarıköse, 2009, s. 181.

²¹² Eyice, 1965, s. 149.

²¹³ Sarıköse, 2009, s. 181.

²¹⁴ Eyice, 1965, s. 150; Sarıköse, 2009, s. 182.

farklı boyutlarda 13 adet haç kabartması bulunmaktadır.²¹⁵ Tapınak, kenarlarında tonoz kubbeli dehlizleri bulunan dörder köşeli yüksek sütunlar üzerine kurulan bir ana kubbe şeklinde yapılmıştır. Tapınağın doğu tarafında bulunan mihrabı ve vaftiz bölümü yarım kubbelidir. Mihrap kısmının sağında ve solunda taş oymuş hücreler bulunmaktadır. Bu hücrelerden 6 adedi sağlam kalmış, diğerleri tahrip olmuştur.²¹⁶ Tapınağın kible tarafında kalan bölümde yine kayaya oyulmuş bir şapel bulunmaktadır.²¹⁷

Manastırın güneyinde kalan bölümde nekropol alanı bulunmaktadır. Nekropol alanında sadece bu bölgede yaşayan halkın olmadığı, Konya kent merkezinden de Hıristiyanların mezarlarının bulunduğu kutsallığına inanılan bir bölgedir. Manastırın bulunduğu vadinin solunda özensiz yapılmış basmaklarla inilen, moloz taşlarla ve basit yapılmış bir sarnıç bulunmaktadır.²¹⁸ Bu sarnıç hem tapınağın su ihtiyacını karşılamakta hem de Mevlana'nın 7 gün ve 7 gece burada kalması ile "Ayazma" kutsal su haznesi olarak İslami literatüre girmektedir.²¹⁹ Genel olarak bir kompleks şeklinde karşımıza çıkan bu yapının hem konum hem de yapım şekli olarak bir diğer benzeri Filistin'de bulunan Khariton Manastırı'dır²²⁰. Bu yapının öncelikle M.S. 9.-10. yy. civarında küçük kaya oyma mağaralar şeklinde var olduğu ancak M.S. 11. yy. da onarım geçirdiği ve tamamen manastır haline geldiği düşünülmektedir.²²¹ Manastırın içerisinde bulunan kilise, Bizans mimarisinde oldukça yaygın olarak görülen kapalı yunan haçı tipinde oluşturulmuştur. Bu yapının ilk örnekleri Erken Bizans Dönemi sonlarında görülür²²². Ancak burada bulunan kiliseyi aynı dönemde yapılan örnekleriyle ayıran fark nartex yapısının olmamasıdır²²³. Manastırın kible yönünde kayaya oyulmuş şapel ise, yarım apsidal şeklindeki nef yapısının bir

²¹⁵ Sarıköse, 2009, s. 182.

²¹⁶ Sarıköse, 2009, s. 182.

²¹⁷ Sarıköse, 2009, s. 182.

²¹⁸ Sarıköse, 2009, s. 182.

²¹⁹ Eyice, 1965, s. 150.

²²⁰ Eyice, 1965, s. 149.

²²¹ Eyice, 1965, s. 149.

²²² Eyice, 1965, s. 152.

²²³ Eyice, 1965, s. 152.

ikonostasis ile ayrılması, Kappadokia mağara kiliselerinde görülen kaya oyma ikonostasis duvarları ile benzerlik göstermektedir²²⁴.

Aya Elena (Hagia Elena) Kilisesi

Büyük kilise ya da Hagios Mikhael kilisesi olarak da adlandırılan bu kilise Konya merkeze yaklaşık 8 km. uzaklıkta bulunan Sille mahallesinde yer almaktadır. Kilise, Sille-Tatköy yol ayrımında bir dere kenarına kurulmuştur²²⁵. Sille’de yer alan en büyük kilise olan Aya Elena, M.S. Bizans imparatoru Costantinus’un annesi Helena tarafından yaptırılmıştır.²²⁶ St. Paulus’un seyahatleri sırasında uğrak yeri olan Sille, ilk Hıristiyanlara da ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle bu kutsal alanın Anadolu’daki ilk Hıristiyan kiliselerden biri olduğu kabul edilmektedir. Zamanla depremler ve doğanın yıpratmaları sonucunda hasar gören kilise, Sultan II. Mahmut ve Abdülmecit dönemlerinde onarımlardan geçmiştir.²²⁷

Tapınak, günümüzde naosu 15.60 m. x 15.40 m. kapalı Yunan Haçı olarak adlandırılan bir formda yapılmış olup güneyden bir kapı ile girişi sağlanmaktadır.²²⁸ Kilise narteksinin kuzey ve batı yanlarında daha öncesinde kapıların olduğu ancak bu kapıların sonradan kapatıldığı görülebilmektedir. Kuzey ve güney yönünde bulunan merdivenler ile ikinci katta bulunan galeriler ve kadınlar bölümüne çıkılmaktadır.²²⁹ Tek kapı ile giriş yapılan naos, dört serbest paye ile oluşturulan kare ve dik eksenlerde bulunan dikdörtgen mekânlardan oluşmaktadır. Naosun doğusunda apsis niteliğinde yuvarlak planlı nişler bulunmaktadır²³⁰. Bema ile naos arasını ahşap bir ikonostasis bölmektedir. Bazı ikonalar müzeye taşınmış bazıları ise çalınma neticesinde mevcut yerlerinde bulunmamaktadır.²³¹ Bir basamak ile yükseltilen bemada, sütunlu bir taş ve duvarda üç adet niş bulunmaktadır. Naosun merkezi yüksek payelerin taşıdığı bir kubbe ile örtülüdür. Apsisin iki yanında bulunan

²²⁴ Eyice, 1965, s. 153.

²²⁵ Mimiroğlu, 2012, s. 353.

²²⁶ Özönder, 1998, s. 105; Sarıköse, 2009, s. 189.

²²⁷ Eyice, 1975, s. 35; Sarıköse, 2009, s. 191.

²²⁸ Mimiroğlu, 2012, s. 353.

²²⁹ Mimiroğlu, 2012, s. 353; Sarıköse, 2009, s. 192.

²³⁰ Mimiroğlu, 2012, s. 353; Sarıköse, 2009, s. 192.

²³¹ Mimiroğlu, 2012, s. 353.

dikdörtgen mekânlar sivri bir tonozla kapatışken diğer taraflar ahşap örtü ile kapatılmaktadır²³² (Çizim-4)

Kilisenin naos ve narteks bölümünde XIX. yy. da yapılan rokoko tarzında bitkisel motifli freskolar mevcuttur. Bu freskoların altında kalan ve daha önceki döneme ait olduğu düşülen freskoların izleri görülebilmektedir.²³³ Naosa giriş kapısı üzerinde bulunan bir kitabenin her iki yanında atlara binmiş iki aziz görülmektedir.²³⁴ Tapınağın kubbesinde kâinatın hâkimi İsa, kasnakta İmparator Konstantin ve annesi Helena ile iki adet figür bulunmaktadır. Doğu ve batı kemerleri üzerinde on iki havari ve melekler bulurken, Adem ve Havva'nın cennetten kovulması, İsa'nın vaftiz sahnesi, Tanrı ve kutsal ruh sembolizasyonu gibi birçok betimlemeyi barındırmaktadır.²³⁵ Kilise aynı zamanda ağaç oymaları ile de dikkat çekmektedir. 1974 yılında yapılan düzenle ile mezarlık olan avlusu bahçe olarak düzenlenmiştir.²³⁶ Günümüzde bulunan kilise yapısı her ne kadar 19. yy. civarına tarihlenmiş olsa da kilisenin nartexinde bulunan kitabe M.S. 327 yılında inşa edildiğini belirtmektedir²³⁷.

Kilisenin genel yapısına bakılacak olursa Erken Bizans Dönemi özelliği olan genelde üç nefli ve doğu ucunda apsis bulunan yapıya uymaktadır. Ayrıca yaklaşık olarak M.S. 5. yy. civarında iki planın birleştirilmesiyle oluşturulan kubbeli basilika örnekleri görülmektedir. Anadolu'da bu yapıya örnekler, Antalya Panaghia Kilisesi, Mut civarında yer alan Alacahan Manastır Kilisesi olarak gösterilirken, Aya Eleni Kilisesi'de bu yapılarla benzer dönemlerde yapılmış olmalıdır²³⁸. Aya Eleni Kilisesi hem plan hem de kubbe kasnağında bulunan işleme örneklerine bakılacak olursa, Konya Aziz Amphilochios Kilisesi ile yakın benzerlik göstermektedir. Ayrıca bu kilise Akşehir'de bulunan ve M.S. 19. yy. civarına tarihlenen Azınlık Kilisesi ile farklılıklar barındırması nedeniyle günümüzde 19. yy. civarına tarihlendirilen

²³² Mimirolu, 2012, s. 353.

²³³ Mimirolu, 2012, s. 353.

²³⁴ Mimirolu, 2012, s. 353.

²³⁵ Mimirolu, 2012, s. 353.

²³⁶ Sarıköse, 2009, s. 193.

²³⁷ Mimirolu, 2006, s. 149.

²³⁸ Eyice, 1988, s. 46.

yapıdan daha eski döneme, Orta Bizans ya da Geç Bizans Döneminde yapılmış olduğu düşünülmektedir.²³⁹.

Tatköy (Talas) Manastırı

St. Paulus'un misyonerlik çalışmaları ile bölgede oldukça yaygınlaşan Hıristiyanlık dini sonucunda, Konya'da Erken Hıristiyanlık Döneminin ilk kilise örnekleri Sille ve çevresinde mevcuttur. M.S. 274 yılında ilk olarak Hagios Khariton, sonrasında ise M.S. 327' de Bizans'ın ilk Hıristiyan imparatoru Costantinus'un annesi tarafından Hagia Elena kilisesi karşımıza çıkmaktadır.²⁴⁰

Talas Manastırı, Hıristiyanlık için dini bir merkez halinde olan Sille'nin yaklaşık 10 km kuzeyinde, Konya ilinin Tatköy bucağına bir hakim tepe üzerinde yer almaktadır.²⁴¹ Daha öncesinde tamamen yıkılmış ve moloz yığını haline gelmiş olan manastır, 1990 yılında Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından başlatılan kurtarma kazısıyla detaylandırılmıştır²⁴² (Çizim-5).

Manastırın bir kısmı ana kaya üzerine oturmaktadır, kalan bölümleri ise ana kayaya uydurularak tamamlanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda manastırın, kilise, keşiş odaları ve avludan oluştuğu anlaşılmaktadır.²⁴³ Manastır, doğu-batı yönünde uzanan dikdörtgen bir plana sahiptir ve giriş kısmı batı yönündedir²⁴⁴. Ana mekân içten içe 9,00 x 7,00 m. ölçülerinde, doğu duvarı yakınında bulunan apsis ise 3,60 m ölçülerinde yarım daire şeklindedir²⁴⁵. Ana mekânın batısında yer alan narteks 7,00 x 2,00 m. ölçüsünde ve girişi de batı yönünden sağlanmaktadır²⁴⁶. Narteksin kuzey ve güney tarafında ikişer adet toplam dört adet mezar bulunmaktadır. Ancak bu mezarların yapılış tarzıyla daha sonraki dönemlere ait olduğu düşünülmektedir.²⁴⁷

²³⁹ Mimiroğlu, 2006, s. 149.

²⁴⁰ Tırpan ve Demir, 2008, s. 2.

²⁴¹ Tırpan ve Demir, 2008, s. 2.

²⁴² Ermişler, 1992, s. 35.

²⁴³ Ermişler, 1992, s. 35.

²⁴⁴ Ermişler, 1992, s. 36.

²⁴⁵ Ermişler, 1992, s. 36.

²⁴⁶ Ermişler, 1992, s. 36.

²⁴⁷ Ermişler, 1992, s. 36.

Manastırın üst örtüsüyle ilgili bilgi kesin olmamakla birlikte, üst yapının enine yuvarlak kemerle taşınan yuvarlak tonoz şeklinde olduğu bir görüş mevcuttur.²⁴⁸

Tapınağın güneyinde iki bölümden oluşan keşişlerin barındıkları alanlar bulunmaktadır. Birinci bölüm güneybatı yönünde bulunan 4,50x3,70 m. ölçülerinde ve dikdörtgen planlıdır.²⁴⁹ Bu bölümün batı yönünden girişi sağlanmakta ve kuzey duvarında bulunan bir kapı ile ikinci bölüme geçiş sağlanmaktadır.²⁵⁰ İkinci bölüm ise, 4,30x3,70 m. ölçülerinde ve yamuk planlıdır.²⁵¹ Birinci bölümün kuzeyinde yer almaktadır. Bu dini kompleksin şüphesiz en önemli buluntusu ve keşfi zeminde bulunan mozaiklerdir. Kilisede bulunan ana mekânın orta kısmında 6,40 m. uzunluğunda, doğuda 3,60 m. batıda ise 3,35 m enine taban mozaïği bulunmaktadır²⁵². Birbirinden farklı on beş ayrı pano içerisinde bitkisel motifler, hayvan betimlemeleri ve bir adet insan motifi bulunmaktadır²⁵³. Burada betimlenen erkek figürü, başında alev şeklinde bir hale bulunan ve sağa doğru oturur biçimde betimlenmiştir. Betimlenen figür elinde bir müzik aleti tutmaktadır. Bu betimleme “İyi Çoban İsa” sahnesi olmalıdır²⁵⁴ (Çizim- 6/ Resim-4).

Erken Bizans Dönemi kilise örneklerinde zeminde mozaik döşemesi yaklaşık M.S. 6. yy'a kadar görülmektedir. Tatköy Manastırı'nda bulunan mozaik buluntularına benzer diğer bir örnek ise Qasrel-Lebia'da bulunan Doğu Kilisesi'ne ait zemin mozaïğidir²⁵⁵. Ancak bahsedilen dönemde yapılan kilise taban mozaiklerine bakılacak olursa, Erken Bizans Dönemi mozaiklerinde İsa betimlemesi sakallı ve başında hale görülmez. Tatköy Manastırı'nda ise betimlenen İsa motifi başında alev şeklinde bir hale ile betimlenmektedir. Bahsedilen bu detay Tatköy Manastırı'nda bulunan mozaïği, çağdaşı olan mozaiklerle arasındaki farkı oluşturmaktadır²⁵⁶.

²⁴⁸ Ermişler, 1992, s. 37.

²⁴⁹ Ermişler, 1992, s. 39.

²⁵⁰ Ermişler, 1992, s. 39-40.

²⁵¹ Ermişler, 1992, s. 40.

²⁵² Ermişler, 1992, s. 37.

²⁵³ Mimiroğlu, 2006, s. 144.

²⁵⁴ Mimiroğlu, 2006, s. 144.

²⁵⁵ Mimiroğlu, 2006, s. 144.

²⁵⁶ Mimiroğlu, 2006, s. 144.

Koimesis Tes Panagias (Panaya) Kilisesi

Kilise, Sille'nin güneyinde bulunan dağın eteklerinde bulunmaktadır. Kayalara oyularak yapılan bu tapınak bazı görüşlere göre Sille'nin ilk tapınak yapısıdır. Tapınak, üç nefli bazilikal planlıdır.²⁵⁷ Kuzeyden iki adet kapı ile girişi sağlanan tapınağın naosu, düzgün olmayan dikdörtgen planlı altı paye ile üç bölüme ayrılarak oluşturulmuştur.²⁵⁸ Yapının iççiliğine bakılarak daha en az iki dönemden oluştuğu, önceki planın iki nefli olup daha sonra güney ve doğu yönlerinden genişletirilerek günümüzdeki haline ulaştığı gözlemlenebilmektedir²⁵⁹ (Çizim-7).

Tapınağın doğusunda düzgün olmayan dikdörtgen planlı bir apsis bulunmaktadır. Apsiste bulunan sunak kayaya oyulmuştur.²⁶⁰ İki kısımdan oluşan kilisenin alt kısmında yuvarlak planlı bir yapı daha bulunmaktadır.²⁶¹ Arkeolog Yusuf Benli tarafından naos tabanında yapılan çalışmalar sırasında bir grup khamasorion tipi mezar bulunmuştur.²⁶² Bu mezarlar içerisinde insitu halde bir adet çocuk mezarı keşfedilmiş, bu keşif bölgenin ölü gömme gelenekleri açısından oldukça önemlidir.²⁶³

Tapınağın doğusunda geniş bir mekân daha mevcuttur. Bahsedilen mekanın işlevi konusunda bazı farklı görüşler bulunmaktadır. M. Restle²⁶⁴ bu alanın batıda bulunan manastırın trepezası olarak yorumlarken, Eyice²⁶⁵ bu alanın sadece ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan ek mekânlar olduğunu savunmaktadır. Özyurt ise bu alanın kapalı yunan haçı planına sahip başka bir kilise olduğunu savunmaktadır. Dikdörtgen plana sahip olan bu mekân, dört ayak ile bölünmektedir. Mekânın

²⁵⁷ Mimirolu, 2006, s. 149.

²⁵⁸ Mimirolu, 2006, s. 149.

²⁵⁹ Mimirolu, 2006, s. 149.

²⁶⁰ Mimirolu, 2006, s. 149.

²⁶¹ Mimirolu, 2006, s. 149; Sarıköse, 2009, s. 198.

²⁶² Mimirolu, 2006, s. 150.

²⁶³ Mimirolu, 2006, s. 150.

²⁶⁴ Restle, 1969: 102.

²⁶⁵ Eyice, 1966: 159.

doğusunda üç adet tahrip olmuş niş bulunmaktadır.²⁶⁶ Bu alanın doğusunda düzensiz plana sahip mekânlarda mevcuttur²⁶⁷.

Tapınağın büyük bölümü tahribata uğramıştır. Mabedin içerisinde bulunan süslemeler büyük zarar görmüştür ancak freskolar seçilebilmektedir. Kilisede bu alana ismini de veren Meryem'in ölüm sahnesinin olduğu anlaşılmaktadır.²⁶⁸ Bu freskonun sağ tarafında azizler betimlenirken, sol tarafında ise başında hale bulunan Meryem'in çocuk ruhu betimlenmektedir.²⁶⁹ Paye gövdelerinde kırmızı ve siyah renklerde zik zak ve geometrik motifler bulunmaktadır.²⁷⁰ Bu bağlamda kilisenin planına bakılacak olursa üç nefli bazilikal plan Erken Hristiyanlık Dönemi kilise mimarisinde karşılaşılan bir plan yapısıdır. Kilise muhtemelen aynı coğrafyada bulunan Ak Manastır ile çağdaş olmalıdır. Kilisenin doğu kısmından başka bir mekana geçiş yapılması ile de Kappadokia kaya oyma kilise örneklerine benzemektedir. Ancak aynı bölgede yer alan Ak Manastır ile freskolar ve kilisenin basamakla inilen ve mezar alanlarının bulunduğu alt katında bulunan yapı ile birbirinden ayrılmaktadırlar.

Kızılören 1 No'lu Kilise

Kızılören Mahallesi'nin batısında yer alan İner Mevkiinde bulunan kilise, kayalara oyulmuş serbest yunan haçı planındadır.²⁷¹ Tapınak 5,00 x 3,50 m. ölçülerinde doğu-batı yönünde uzanmaktadır.²⁷² Kilisenin dikdörtgen planlı girişine, doğuda tahrip olmuş kemerli bir açıklıktan ulaşılmaktadır.²⁷³ Tonozla örtülü narteks niteliği taşıyan girişin kuzey ve güney duvarlarında tahrip olmuş ve okunamayan kitabeler bulunmaktadır²⁷⁴ (Çizim-8).

Naos bölümü haç kollarından meydana gelmektedir. Naosun kuzey-güney kolları yuvarlak biçimde işlenmiştir. Bahsedilen haç kollarında farklı büyüklüklerde

²⁶⁶ Mimirolu, 2006, s. 150.

²⁶⁷ Mimirolu, 2006, s. 150.

²⁶⁸ Mimirolu, 2006, s. 150.

²⁶⁹ Mimirolu, 2006, s. 150.

²⁷⁰ Mimirolu, 2006, s. 150.

²⁷¹ Karpuz vd, 2008, s. 159.

²⁷² Karpuz vd, 2008, s. 159.

²⁷³ Karpuz vd, 2008, s. 159.

²⁷⁴ Karpuz vd, 2008, s. 159.

nişler bulunmaktadır.²⁷⁵ Naosun doğu haç kolu yuvarlak planlı bir apsise bağlanmıştır.²⁷⁶ Apsisin doğu bölümü tamamen tahrip olmuştur.²⁷⁷ Tahrip olan bölümün iki yanında altında sekiler olan birbirine simetrik nişler bulunmaktadır.²⁷⁸

Batıda bulunan haç kolu giriş bölümüne geçişi sağlamaktadır.²⁷⁹ Doğu ve batıda bulunan beşik tonoz ile kapatılmış, kuzey-güney haç kolları ve doğuda bulunan apsis ise yarım kubbe şeklinde bir çatıya sahiptir.²⁸⁰ Tapınak içerisinde bulunan süslemeler oldukça tahrip olmuştur. Batı haç kolunda bir daire içerisinde betimlenen haç kabartması ve apsis ile merkezde bulunan süslemelerde kırmızı aşı boyası kullanılmıştır.²⁸¹

Kilise yapım şekline bakılırsa, Kapadokya bölgesinde bulunan kaya oyma kiliseler ile benzerlik göstermektedir. Özellikle doğu haç koluna eklenen apsisin, İhlara Yılanlı Kilise, Güzelgöz Haç Kilise, Haldere 1Nolu Kilise gibi örneklerle aynı olduğu gözlemlenebilmektedir.²⁸² Serbest haç planlı yapılar genellikle M.S. 4. yüzyıldan itibaren nekropol alanları şapellerinde gözlenmektedir. Daha sonra bu plan kaya oyma mekânlarda da kendini göstermektedir²⁸³. Bu bilgiler bağlamında yapım tarihi bilinmeyen kilisenin M.S. 4. yüzyıldan sonra yapıldığı tespit edilmektedir.

Kızılören 2 No'lu Kilise

İnler mevkiinde bulunan tapınak 1 nolu kilisenin batısında kalmaktadır. Bölge mimarisini yansıtır şekilde ana kayaya oyularak oluşturulan bu tapınak, dikdörtgen planlıdır.²⁸⁴ Kuzey-güney yönlerinde uzanan tapınağa, güneybatı yönünden düz bir açıklıktan giriş sağlanmaktadır.²⁸⁵ Naos dikdörtgen plana sahip 7,30 x 4,50 m. ölçülerinde ve çift sıra taşıyıcılarla üç bölüme ayrılmaktadır.²⁸⁶ Naosun batı duvarı

²⁷⁵ Mimirolu, 2006, s. 147.

²⁷⁶ Karpuz vd, 2008, s. 160.

²⁷⁷ Karpuz vd, 2008, s. 160.

²⁷⁸ Karpuz vd, 2008, s. 160; Mimirolu, 2006, s. 147.

²⁷⁹ Karpuz vd, 2008, s. 160.

²⁸⁰ Karpuz vd, 2008, s. 160.

²⁸¹ Karpuz vd, 2008, s. 160.

²⁸² Karpuz vd, 2008, s. 160.

²⁸³ Karpuz vd, 2008, s. 161.

²⁸⁴ Karpuz vd, 2008, s. 161.

²⁸⁵ Karpuz vd, 2008, s. 161.

²⁸⁶ Karpuz vd, 2008, s. 161.

kısmen tahrip olmuştur. Batı ve kuzey duvarlarında görülen işçilik kaba şekilde yapılmıştır.²⁸⁷ Naos bölümü tamamen düz tavanlı olarak inşa edilmiştir²⁸⁸ (Çizim-9)

Kilise yapısının güney bölümünde bir apsis bulunmaktadır. Apsis yapısı merkezinde altar görevi gören bir adet seki ve iki yanında yuvarlak kemerli nişlerin varlığı görülmektedir.²⁸⁹ Apsis ile naosu ayıran herhangi bir yapı bulunmamaktadır. Naos merkezinin doğusunda üç niş bulunmakta ve apsis görevi üstlenmektedir.²⁹⁰ Bu üç adet niş şeklinde apsis ve ana apsis kemerleri derin bir kuşak ile süslenmiştir.²⁹¹ Ana apsis tavanında bir yunan haçı kabartması görülmektedir.²⁹²

Tapınağın doğu girişi duvarlarında 1 nolu kilise örneğinde olduğu gibi tahrip olmuş yazıt bulunmaktadır.²⁹³ Kilisenin güney bölümü tavanında görülen kabartma haç motifi ve naos duvarlarında bulunan haç kazımaları kırmızı naşı boyası ile detaylandırılmaktadır.²⁹⁴ Kilise yapım tarzı olarak genellikle Bizans mimarisinde görülen dikdörtgen planda oluşturulmuştur. Yapının güney bölümü haç kabartması, Sille Kiriakon Kilisesi, Açıksaray, Zindaönü ve Kapadokya dabalunan bazı yapılarla benzer nitelik taşımaktadır.²⁹⁵ Kitabesinin tahrip olmasından dolayı tam tarihleme yapılamamaktadır. Göreme yapılarına bakılarak kilisenin M.S. 10-11. yüzyıllarda yapıldığı düşünülebilir.²⁹⁶

5.3. Selçuklu Dönemi Yapıları

Hocacihan Hanı

Konya- Beyşehir Yolu üzerindeki yapıları şehir merkezinden başlamak suretiyle tanımlayacak olursak, bu güzergâhta bulunan ilk yapı, günümüzde Konya merkezinde bulunan ve Beyşehir yolunun doğusunda kalan Hocacihan Mahallesinde

²⁸⁷ Karpuz vd, 2008, s. 161.

²⁸⁸ Karpuz vd, 2008, s. 162.

²⁸⁹ Karpuz vd, 2008, s. 162.

²⁹⁰ Karpuz vd, 2008, s. 161-162.

²⁹¹ Karpuz vd, 2008, s. 161.

²⁹² Karpuz vd, 2008, s. 162.

²⁹³ Karpuz vd, 2008, s. 162.

²⁹⁴ Karpuz vd, 2008, s. 162.

²⁹⁵ Karpuz vd, 2008, s. 162.

²⁹⁶ Karpuz vd, 2008, s. 162.

yer alan Hocacihan Hanı'dır²⁹⁷. Hocacihan Hanı, tahminen M.S. 14. yy. da inşa edilmiştir²⁹⁸. Han günümüzde modern yerleşim içerisinde kalmıştır. Yapının büyük bölümünün yenilenmesinden dolayı net ölçülerine ulaşmak mümkün olmamaktadır. İçten içe 19.80x14.75 m. ölçülerinde dikdörtgen planlı yapıya giriş doğu kısmından sağlanmaktadır. Han, üç sahnalı olarak inşa edilmiştir (Çizim-10). Orta sahnı diğer yan sahnılardan ayıran orijinal kemerlerin ve ayakların bir bölümü izlenebilmektedir. Yapının en net izlenen bölümü ise kuzey yönünde bulunan sahnıdır. Bu alanın üst örtüsü beşik tonozla şeklinde yapılmış ve tonoz ayaklara ve yan duvara bindirilmiştir. Bu kısımda bulunan üst örtüsünün bir bölümü orijinalliğini korumaktadır²⁹⁹.

Sultas Hanı

Konya'nın batısında yer alan diğer bir han ise Sultas Hanı'dır. Bu hana günümüzde Hocacihan Mahallesi içerisinde geçen Saray Caddesi üzerinden ulaşılmaktadır. Sultas Hanı Gevale (Takkeli) Dağı'nın güney eteklerinde bulunmaktadır. Günümüzde yapı tamamen yıkılmıştır. Küçük bir plana sahip olan yapı içten içe 8.85x8.80 m. ölçülerinde moloz ve taş kullanılarak inşa edilmiştir. Kara plana sahip yapıya kemerli bir kapıdan giriş yapıldığı tahmin edilmektedir. Bölgede bulunan kalıntılardan bu yapının üst örtüsünün düz dam şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Hanın güney duvarında bir ocak izi mevcuttur. Bu alanda yapıma ve yaptırana dair herhangi bir kitabe ya da belge bulunmamaktadır³⁰⁰. Bu yapının yol güzergahı üzerinde olmadığına dair düşünceler mevcuttur³⁰¹. Ancak Sultas içerisinde bulunan hanın yakınından geçen yol hem Beyşehir Yolu üzerinde bulunan Belenbaşı'na hem de Sultas halkının Karayazı olarak adlandırdıkları bölge içerisinde bulunan Çakmaklık Tepe üzerinden Altunapa Hanı'na bağlanmasıyla seyahat edenler için dinlenme noktası veya yol güvenliği açısından önem arz eden bir nokta olmalıdır. Gevale (Takkeli) Dağı zirvesine konuşlandırılan Gevale Kalesi bu görüşümüzü destekler niteliktedir.

²⁹⁷ Baş, 2007, s. 131.

²⁹⁸ Dursun ve Duran, 2018, s. 135.

²⁹⁹ Baş, 2007, s. 131.

³⁰⁰ Baş, 2007, s. 131.

³⁰¹ Bkz: Ali Baş, Konya-Beyşehir-Derebucak Yolu, 2007, s. 131.

Altınapa Hanı

Bu yol güzergahı üzerinde bulunan ilk kervansaray yapısı günümüz Beyşehir yolunun hemen sağında bulunan Altınapa Hanı'dır³⁰². Günümüzde bu han Altınapa Barajı içerisinde kalması nedeniyle sular altında kalmıştır (Çizim-11). Kurak mevsimlerde gün yüzüne çıkan han, yılın büyük bir bölümünü su altında geçirmektedir. Altınapa Hanı, yapım tarihi belli olmamakla birlikte, ünlü Selçuklu devlet adamı Şemseddin Altınapa tarafından yaptırılmış olmalıdır. Yapım tarihlendirilmesi olarak yaklaşık M.S. 1201-1202 yılları arasında yapıldığı düşünülmektedir³⁰³. Doğu-batı yönünde bulunan hanın avlusu içten içe yaklaşık 16x21 m., kapalı kısım ise içten içe yaklaşık 14.50x20.50 m. ölçülerindedir³⁰⁴. Kaba bir işçiliğe sahip olan hanın yapım aşamasında genelde yontu taş ve moloz kullanılmıştır. Han yapısının avlu bölümü tahrip olmuştur. Giriş kısmının sağında ve solunda birer yapı bulunmaktadır. Bu yapılar doğu-batı yönünde uzanmakta ve beşik tonoz şeklinde bir üst örtü bulunmaktadır. Her iki bölümde de mazgal pencere açıklıkları görülmektedir³⁰⁵.

Kapalı kısım giriş yönünde iki destek sırası ile üç sahnalı olarak inşa edilmiştir. Bu alan, beşik tonoz şeklinde bir üst örtüyle kapatılmış, tonoz örtülü sahanlardan ortadaki daha geniş ve yüksek olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu alanda bulunan tonozlar sıralı moloz taş, takviye kemerleri ise kesme taştan inşa edilmiştir. Bu alanda diğer bölümlerde görüldüğü üzere mazgal pencereli mevcuttur³⁰⁶.

Kızılören Hanı

Konya-Beyşehir Yolu üzerinde bulunan halen mevcut son kervansaray yapısı ise Kızılören Hanı'dır (Çizim-12). Bu han bölgedeki diğer hanlara nazaran daha sağlam ve ayakta kalmıştır. Yapının kitabesinde M.S. 1026 I. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından yapıldığı belirtilmektedir³⁰⁷. Hanın planı diğer yapılar gibi açık ve kapalı

³⁰² Baş, 2007, s. 132.

³⁰³ Baş, 2007, s. 132.

³⁰⁴ Baş, 2007, s. 132.

³⁰⁵ Baş, 2007, s. 132.

³⁰⁶ Baş, 2007, s. 132.

³⁰⁷ Baş, 2007, s. 133.

kısımları birlikte bünyesinde barındıran şekildedir. Ancak diğer hanların aksine bu hanın açık avlu kısmı içten içe 24x23,50 m. kapalı kısmı ise yaklaşık 15x22 m. ölçülerindedir. Açık avlu kısmı kapalı kısmından geniş olması diğer han yapılarından ayırıcı bir özelliğidir. Kızılören Hanı'na giriş batı yönünden yapılmaktadır. Giriş cephesini ortasına inşa edileneve iki katlı olarak tasarlanan bölüm bütünüyle cepheden dışarıya doğru taşırılmış, bu görünüşü diğer Selçuklu kervansaraylarına göre farklı bir karakter kazanmıştır³⁰⁸. Giriş avlusunun sağında ve solunda bulunan merdivenlerle üst kata çıkış yapılabilmektedir.

Kızılören Hanı'nın avlu yapısı diğer Selçuklu kervansaraylarından farklı şekilde tasarlanmıştır. Selçuklu kervansaraylarının avluları genellikle avlu kenarlarına revak ve mekân unsurları barındıracak şekilde tasarlanmaktadır. Ancak Kızılören Hanı avlusu kuzey ve güney yönlerde karşılıklı olarak yapılan dörder adet eyvan yapısı ile tasarlanmıştır³⁰⁹. Hanın kapalı bölümü giriş yönünde üç sahna ayrılmaktadır. Bu alanda orta sahnin bölümü diğerlerinden daha geniş yapıdadır. Han yapısı genellikle kesme taş bloklarla inşa edilmiştir. Yapını işçiliği İconium (Konya)'da bulunan diğer hanlardan daha kaliteli ve özenle yapılmıştır³¹⁰.

5.4. Mezarlar

İnsanlığın var oluşundan itibaren doğumun olduğu gibi ölümün de hayatın kutsal bir parçası olduğu kabul edilmektedir. İnsanlığın varoluşu kadar eski bir tarihi olan mezarlar, her kavmin kendine has bir kültürü, geleneği olarak ortaya konulmuştur. Anadolu, uygarlıkların doğduğu ve kültürler arası köprü niteliği taşıyan bir coğrafya üzerinde bulunmasından dolayı neredeyse her çeşit ölü gömme metodunu bünyesinde barındırmaktadır. Bu cömert coğrafya üzerinde doğrudan toprağa gömülen gömütlerin yanı sıra, özellikle M.Ö 2. Binde ve sonrasında; toprak mezarlar, pitoslar, taş mezarlar, oda mezarlar ve kaya mezarlarıyla da

³⁰⁸ Baş, 2007, s. 133.

³⁰⁹ Baş, 2007, s. 133.

³¹⁰ Baş, 2007, s. 133.

karşılaşılmaktadır. M.Ö 1. Binden sonra kaya mezarlarının Anadolu'nun her yerinde varlığı bilinmektedir.³¹¹

5.4.1. Takkeli (Gevale) Dağ Mezarları

Takkeli Dağ, Konya şehir merkezinin 13 km. batısında yer alan Sulutas Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır³¹². Dağın volkanik olmasından dolayı çok yumuşak olan kayaç yapısı işlemeye elverişlidir. Takkeli Dağ'ın zirvesinde Selçuklulara ait bir kale kalıntısı da bulunmaktadır. Bu alan hakkında en kapsamlı çalışma 2012 yılında Konya Müze Müdürlüğü ve Necmettin Erbakan Üniversitesini ortak çalışmasıyla başlatılmıştır. Günümüzde halen devam eden kazılarda 25 kaya mezarı tespit edilmiştir. Mezarların dağılım alanı olarak batı ve güney bölgelerinde yoğunlaştığı görülebilmektedir.³¹³

Yapılan çalışmalarda batı yamacında 8 adet, güney yamacında ise 17 adet kaya mezarı gün yüzüne çıkartılabilmektedir. Bu alanda tespit edilen kaya oyma alanların öncelikli nekropol³¹⁴ alanı olarak kullanıldığı, ancak daha sonrasında konut, ahır veya depo şeklinde kullanıldığı yapılar içerisindeki tahribat ve yapıya sonradan ilave edilen alanlar sayesinde tespit edilebilmektedir. Bu alanda bulunan kaya mezarları genellikle; mezar önünde dromos³¹⁵ bulunan, kare ya da dikdörtgen formlara sahip, sade işlenmiş ve düz bir dış cepheye sahip, mezar odaları tek bir ana mezar odası kelinde ve klinsiz³¹⁶ olarak ana kayaya oyulmuştur. Ancak bu alanda bulunan 3 adet mezar oval yapıya sahiptir. Ayrıca bir adet kaya mezarı “Klineli Oda Mezarı” sınıfında bulunurken, iki adet mezar ise “Ard arda Oda Mezarı” sınıfında yer almaktadır³¹⁷.

Mezarların genellikle sivri uçlu aletler ile işlendiği mezar içerisindeki izlerden anlaşılmaktadır. Mezar girişlerinde muhtemelen kapılar bulunmaktadır.

³¹¹ Akyurt, 1998, s. 116; Yayla, 2018, s. 16.

³¹² Yayla, 2008, s. 4.

³¹³ Yayla, 2008, s. 22.

³¹⁴ Antik Dönemde mezar alanlarına verilen isim.

³¹⁵ Tören yolu ya da koridor olarak adlandırılır.

³¹⁶ Antik dönemde mobilya anlamına gelir. Mezarlar içerisinde kaya oyma sehpa şeklinde işlenir.

Ölen kişi bu sehpa üzerine yatırılıp gömülür.

³¹⁷ Yayla, 2018, s. 22.

Ancak bu alanda hem yapımından sonraki dönemlerde farklı amaçlar için kullanılmış olması hem de defineci tahribatı sonucunda yapılarda kapılar ve kapı kilit sistemleri izlenememektedir. Bazı mezar odalarının zemininde bulunan küçük oymalar muhtemelen urne³¹⁸ kabı yuvaları olmalıdır. Bu yuva bulgular Takkeli Dağ mezarları içerisinde hem kremasyon³¹⁹ hem de inhumasyon³²⁰ şeklinde gömü yapıldığını açıklamaktadır.

GVL01 Numaralı Mezar (Çizim-13)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Batı Yamacı

Ölçüleri: uz.: 300 cm. gen.: 250 cm. yük.: 170 cm.

Takkeli Dağ'ın batı yamacında bulunan mezarın giriş kısmı da batı yönünden yapılmaktadır. Definecilerin tahribatı maruz kalan yapının giriş kapı yaklaşık 80 cm. ölçülerinde ve kapı girişine iki krepis yerleştirilmiştir.³²¹ Bu mezar yapısının güney duvarında 15 x 15 cm ölçülerinde yerden yaklaşık 75 cm. yükseklikte bir adet niş bulunmaktadır³²². Bu ana kayaya oyulmuş olan nişin boyutları sunu kapları ya da urne kapları açısından oldukça küçüktür. Bu nedenle kandil vb. aydınlatma araçları için kullanılabileceği düşünülmektedir.

GVL02 Numaralı Mezar (Çizim-14)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Batı Yamacı

Ölçüleri: uz.: 290 cm. gen.: 290 cm. yük.: 165 cm.

³¹⁸ Antik dönemde yakılan cesetlerin küllerinin konulduğu ve saklandığı genellikle pişmiş toprak kap.

³¹⁹ Ölen kişinin yakılması işlemi. Bir gömü şekli.

³²⁰ Ölen kişilerin yakma ya da başka işlem yapılmaksızın etlerinden arındırılmadan gömme işlemidir.

³²¹ Yayla, 2018, s. 23.

³²² Yayla, 2018, s. 23.

Takkeli Dağ'ın batı yamacında bulunan mezar yapısı kare forma sahiptir. Mezara girişi batı yönünde bulunmaktadır. Giriş kapısı önünde 120 cm. genişliğinde bir dromos bulunmaktadır. Dromosun başlangıcı 120 cm. iken mezar kapısı önünde son bulan kısmı 70 cm. ye kadar daralmaktadır. Mezar önünde bulunan bu koridor yaklaşık 3,30 m. uzunluğundadır.³²³ Definecilerin yapmış olduğu tahribatlar dromos, mezarın ön duvarları ve tavan kısmında izlenebilmektedir. Mezarın batı duvarının kuzey bölümü ile güney bölümü arası yaklaşık 95 cm. ölçüsündedir. Bu aynı zamanda kapı genişliğinin ölçüsünü de bizlere vermektedir. Kaçak kazıcılar mezarın doğu duvarında bulunan yaklaşık 122 x 126 cm. alanı kırmak suretiyle tahribatına neden olmuşlardır.³²⁴

GVL03 Numaralı Mezar (Çizim-15)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Batı Yamacı

Ölçüleri: uz.: 249 cm. gen.: 204 cm yük.: 114 cm.

Batı yamacında olan mezara giriş batı yönünden yapılmaktadır. Giriş kısmı önünde uzunluğu yaklaşık 120 cm. olan kuzeybatı yönüne doğru kavisli bir dromos bulunmaktadır. Dromos başlangıç noktası 102 cm. iken mezar girişi önünde son bulan kısmı 64 cm.'ye kadar daralmaktadır³²⁵. Kayaya oyulmuş bu yapının dromos, kapı ve duvarlarında kaçak kazılardan dolayı tahribatlar bulunmaktadır. Giriş kapısının sağ tarafında bulunan duvarda kapı mili açıklığı izlenebilmektedir. Bu açıklık genelde kapıları ve girişleri tahrip edilmiş olan mezarlar hakkında önemli bir bilgi vermektedir ³²⁶. Mezarın doğu duvarında sert yapılı bir kaya kütlesi bulunmaktadır. İşlenmeye elverişli olmayan bu kaya mezar yapısının iç kısmında daralmaya neden olmaktadır.

³²³ Yayla, 2018, s. 24.

³²⁴ Yayla, 2018, s. 24.

³²⁵ Yayla, 2018, s. 25.

³²⁶ Yayla, 2018, s. 25.

GVL04 Numaralı Mezar (Çizim-16)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Batı Yamacı

Ölçüleri: uz.: 350 cm. gen: 350 cm. yük.: 177 cm.

Dağın batı yamacında bulunan mezar yapısının giriş bölümü önünde dromos bulunmamakta ve girişi batı yönünden yapılmaktadır.³²⁷ Kare plana sahip mezar yapısının giriş kısmında tek basamaklı bir krepis bulunmakta, daha sonra 72 x 71 cm. ölçülerinde bir eşikle mezara girilebilmektedir.³²⁸ Kaçak kazılar sonucunda mezarın giriş kısmı, tavan ve ön kısım duvarlarında yapılan tahribatlar izlenebilmektedir. Mezarın iç kısmında, güney duvarı önünde 68 cm. çapında ve 30 cm. derinliğinde bir urne yuvasının varlığı görülmektedir. Bahsedilen urne yuvasının arka kısmından başlayarak devam eden 6 adet daha oyuk görülmektedir. Bu oyuklukların ölen kişiyi kutsamak ve onure etmek için kullanılan sunu çukurları olduğu görüşü benimsenmektedir.³²⁹ Kaya oyma mezarın güney duvarı üzerinde iki adet üst kısmı kemerli ve sığ nişler bulunmaktadır. Bu nişlerin aksine doğu duvarında bulunan niş ise daha geniş bir yapıya sahiptir. Doğü duvarında bulunan niş yapısının bir urne alanı ya da sunu alanı olması daha muhtemeldir. Mezar içerisinde bulunan ana kaya parçaları tefsiiye edilmeden bırakılmıştır. Bu kaya parçaları işçiliğın özensiz ve basit oluşunu göstermektedir³³⁰.

GVL05 Numaralı Mezar (Çizim-17)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Batı Yamacı

Ölçüleri: uz.: 330 cm. gen: 360cm yük.: 177 cm.

³²⁷ Yayla, 2018, s. 26.

³²⁸ Yayla, 2018, s. 26.

³²⁹ Yayla, 2018, s. 26.

³³⁰ Yayla, 2018, s. 26.

Mezara yapısının girişi batı yönünden sağlanmaktadır. Ölçülerinden anlaşılacağı gibi kare forma yakın bir formda yapılmıştır. Mezarın giriş kısmında ve ön duvarlarında kaçak kazılar sonucunda tahribatlar gözlenebilmektedir. Mezar kapı aralığı kısmında 64 x 73 cm. ölçülerinde bir eşik bulunmaktadır. Mezar yapısının iç kısmında 10 x 13 cm. ölçülerinde bir adet niş bulunmaktadır.³³¹ Güney duvarında var olan niş, kemerli ve derin olmayan bir yapıya sahiptir. Bu niş dışında mezar oldukça sade ve basit bir şekilde yapılmıştır.³³²

GVL06 Numaralı Mezar (Çizim-18)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Batı Yamacı

Ölçüleri: uz.: 420 cm. gen.: 335 cm. yük.: 176 cm.

Dağın batı yamacında bulunan diğer mezarla gibi bu yapının girişi de batı yönünden yapılmaktadır. Dikdörtgen plana sahip bu yapının kapı açıklığı yaklaşık 65 cm. olarak verilmiştir. Kapı girişinde 65 x 94 cm. ölçülerinde bir eşik bulunmaktadır³³³. Gevale mezarlarının genelinde cephe kaygısı güdülmemiş yerel ve basit bir işçilik mevcuttur. Bu mezar yapısının tavan kısmı düz bir şekilde yapılmıştır. Mezar alanının ön kısmında 65 cm. çapında ve 52 cm. derinliğinde bir urne yuvası mevcuttur.³³⁴ Mezarda bir kiline yapısının bulunmaması kremasyon şeklinde gömü yapılma ihtimalini güçlendirmektedir. Ayrıca bu urne yuvasının kuzeybatısında kalan başka bir oyukluk daha bulunmaktadır. Ancak bu ikinci yuva sığ bir yapıda olmasından dolayı urne yuvası olarak değil bir libasyon çukuru olarak değerlendirilmektedir³³⁵.

³³¹ Yayla, 2018, s. 27.

³³² Yayla, 2018, s. 27.

³³³ Yayla, 2018, s. 27.

³³⁴ Yayla, 2018, s. 27.

³³⁵ Yayla, 2018, s. 27.

GVL07 Numaralı Mezar (Çizim-19)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Batı Yamacı

Batı yamacında bulunan bu mezar yapısı diğerlerinden farklı olarak oval planda yapılmıştır. Giriş kısmı düz olarak yapılan mezar doğu yönünde apsis şeklinde bir form kazanmıştır. Mezarın giriş kısmında bir dromos bulunmaktadır. Fakat defineci tahribatları neticesinde dromos kısmının uzunluğu belirlenmemektedir. Mezarın kuzey- güney 100 cm. çapında oval bir yapıya sahiptir. Mezar çatı yapısı tonoz şeklinde yapılmış ve mezar yüksekliği yaklaşık 158 cm. ölçüsündedir.³³⁶ Mezar içerisinde herhangi bir niş ya da kline yapısına rastlanmamıştır. Mezar, ölçüleri ve yapılış tarzı ile diğer mezarlardan oldukça farklıdır. Roma döneminde çocukların günahsız oldukları düşünülüyordu, bu nedenle çocuk yaşta ölen bireyler genelde inhumasyon³³⁷ tarzda gömüldükleri bilinmektedir. Bu mezarın da bir çocuğa ait olabileceği düşünülmektedir.³³⁸

GVL08 Numaralı Mezar (Çizim-20)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Güney Yamacı

Ölçüsü: uz.: 690 cm. gen.: 300 cm. yük.: 185 cm.

Dağın güney yamacında yer alan mezar yapısının giriş bölümü de güneye bakmaktadır. Giriş kapısı önünde yaklaşık 210 cm. uzunluğunda güney-kuzey yönünde uzanan bir dromos bulunmaktadır. Dromos arası mesafe başlangıç noktasında 120 cm. iken mezar giriş kapısı önünde 98 cm. ölçülerine kadar daralmaktadır.³³⁹ Mezar dikdörtgen bir formda inşa edilmiştir. Mezarın orta kısmında

³³⁶ Yayla, 2018, s. 28.

³³⁷ Cesetlerin yakma ya da başka bir yöntemle etlerinden arındırılmadan gömülmesi işlemidir. İnhumasyon gömü, toprak ya da kayaya yapılan gömülmesidir.

³³⁸ Yayla, 2018, s. 28.

³³⁹ Yayla, 2018, s. 29-30.

bir kademe mevcuttur. Bu kademe “Z” şeklinde yapılmıştır³⁴⁰. Bu kademe yapısı mezar içerisinde daha sonra genişletilme ihtimalini ortaya çıkarmaktadır.³⁴¹

Mezar yapısının ortasında 58 cm. çapında ve 22 cm. derinliğinde bir urne yuvası bulunmaktadır.³⁴² Bu urne yuvasının dışında mezar içerisinde 12 adet niş bulunmaktadır. Bu nişlerden 8 tanesi doğu duvarında, 2 tanesi batı duvarında, 1 adet kuzey duvarında, 1 adet güney duvarında bulunmaktadır. Bu nişler urne konulması ya da kandillik olarak yapılmış olmalıdır. Güney duvarında bulunan niş daha sonra genişletilerek hayvan yemliği olarak kullanılmıştır. Bu nişin hemen yanına yapılan hayvan bağlama yerleri bu görüşü doğrulamaktadır.

Doğu duvarından başlayarak, nişlerin altlarında ve tüm duvarı saran hayvan yemliği veya su kanalı olarak kullanılan yapılar bulunmaktadır. Bu kanalların ortasında su çıkışını sağlayan açıklıklar bulunmaktadır. Muhtemelen mezar yapısı farklı dönemlerde farklı amaçlarla kullanılmıştır. Mezar zemini farklı yükseltilerde yapılmıştır. Tavan yapısı da aynı şekilde engebeli ve düz işlenmiştir. İşçiliğin yerel ve zayıf olduğu bu yapıya kayaç yapısının sertliği de etki etmektedir.

GVL09 Numaralı Mezar (Çizim-21)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Güney Yamacı

Ölçüsü: uz.: 275 cm. gen.:475 cm. yük.: 185 cm.

Dağın güney yamacında bulunan mezarın girişi güney yönünden yapılmaktadır. Mezar girişinin önünde kademe yapan bir dromos duvarı bulunmaktadır. Kuzeyden güneye doğru 80 cm ilerleyen duvar, yaklaşık 17 cm. batıya devam ederek bir kademe oluşturmakta daha sonrasında ise 96 cm. güneye

³⁴⁰ Yayla, 2018, s. 30.

³⁴¹ Yayla, 2018, s. 30.

³⁴² Yayla, 2018, s. 32.

devam etmektedir.³⁴³ Mezar girişinde ve ön kısım tavanın yasa dışı kazılar neticesinde tahribatlar görülmektedir.

Mezar ölçülerinden anlaşılacağı gibi dikdörtgen bir yapıya sahiptir. Mezarın doğu duvarı ile güney duvarının birleştiği alanda 118 x 80 cm. genişliğinde bir kapı açılmıştır. Bu kapı 200 cm. uzunluğunda bir koridorla başka bir mezara bağlanmaktadır.³⁴⁴ Mezarın içerisinde 1 adet niş ve 2 adet urne yuvasının varlığı gözlenmektedir. Burada bulunan urne yuvalarından güneybatı köşesinde bulunan yuva sonraki dönemlerde bir ocak görevi görmüştür. Bu ocağa dönüştürülmüş urne yuvası bu mezar içerisinde daha sonraki dönemde yaşamın olduğu bir mekân olarak kullanıldığını anlamaktayız. Ayrıca bu alanda bulunan hayvan bağlama yerleri de ahır görevi gördüğünü kanıtlar niteliktedir. Mezar içerisinde bulunan niş batı duvarında bulunmakta, 37 cm. yüksekliğe ve 36 cm. genişliğe sahiptir.³⁴⁵

Mezarın koridorla bağlandığı diğer mezar oval bir yapıdadır. Bu alanda bir urne yuvası bulunmamaktadır. Bu alan muhtemelen bir çocuk mezarıdır. Bu koridor ise ruhani bir şekilde anne-baba ve çocuğu birbirine bağlamaktadır. Mezar yapısının işçiliği daha önce bahsedilen mezarlardan daha kalitelidir. Bunun nedeni ise kayaç yapısının doğuya gidildikçe yumuşaması ve kolay işlenmesidir.

GVL10 Numaralı Mezar (Çizim-22)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Güney Yamacı

Mezar yapısı dağın güney yamacında bulunmaktadır. Bu yapının giriş kısmı da konumu ile aynı yön doğrultusunda, güneye bakmaktadır. Bu mezarı diğerlerinden ayıran özellik, mezar girişinde bir dromos bulunmamaktadır. Ayrıca mezarın güney duvarı düz işlenmiş, batı-doğu ve kuzey duvarı ise oval işlenmiştir. Düz olan güney duvarı yaklaşık 173 cm. uzunluğundadır. Doğu duvarı yaklaşık 147 cm. uzunluğuna sahiptir, bu duvarın yaklaşık 32 cm. olan kısmı batıya doğru

³⁴³ Yayla, 2018, s. 33.

³⁴⁴ Yayla, 2018, s. 33.

³⁴⁵ Yayla, 2018, s. 33.

kıvrılmıştır³⁴⁶. Kuzey duvarı toplamda 200 cm.dir. Bu duvarın 32 cm.lik kısmı kuzeye doğru kıvrımlaştırılmıştır. Batı yaklaşık 147 cm. uzunluğunda, batı yönünde 32 cm. ovalik kazandırılmıştır.³⁴⁷ Yaklaşık 160 cm. yüksekliğine sahip olan yapının kuzey duvarında bir adet niş bulunmaktadır. Niş urne veya sunu kapları açısından oldukça sığ ve küçük bir yapıdadır.

Mezarın içerisinde GVL10 No'lu mezarla bağlantıyı sağlayan bir kapı mevcuttur. Kapı yaklaşık 200 x 80 cm. ölçülerinde bir koridorla bağlantıyı sağlamaktadır. Bu mezarın bir çocuk bireye ait olduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni mezarın olağan dışı yapısı ve içerisinde bir urne ya da kline yapısının bulunmamış olmasıdır. Ayrıca bir koridorla bağlandığı mezar yapısının anne ve babasına ya da aile bireylerine ait olduğu düşünülmektedir.³⁴⁸

GVL11 Numaralı Mezar (Çizim-23)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Güney Yamacı

Ölçüsü: uz: 325 cm. gen: 354 cm. yük: 175 cm.

Mezarın güney yönünden bir dromosla giriş yapılmaktadır. Mezara girişi sağlayan kapı açıklığı yaklaşık 125 cm genişliğinde ve 63 cm. yüksekliğindedir. Kare forma sahip olan yapı güneydoğu yönünde ovalleştirilmiştir. Mezar yapısının güneybatı yönünde bir sarnıç bulunmaktadır. bu sarnıçtan mezar içerisine muhtemelen sonraki kullanım dönemlerinde bir kapı açılmıştır. Bu sonradan yapılan kapı açıklığı ve doğu duvarı üzerinde bulunan hayvan bağlama alanları buranın bir ahır olarak kullanılmış olduğunu ispatlamaktadır. Aynı zamanda güney duvarı üzerinde kayaya kazınmış bir hac motifi görülmektedir. Bu işleme bu yapının Geç Roma- Erken Bizans döneminden itibaren kullanıldığını göstermektedir³⁴⁹. Yapının doğu duvarı üzerine sonraki dönemlerde bir kapı açılarak kompleks yapı haline

³⁴⁶ Yayla, 2018, s. 35.

³⁴⁷ Yayla, 2018, s. 35.

³⁴⁸ Yayla, 2018, s. 35-36.

³⁴⁹ Yayla, 2018, s. 37.

getirilmiştir. Bu açılan ikinci kapı ve yapının başka yapıyla birleştirilmesi sonraki dönemde konut ya da depo şeklinde kullanıma devam ettiğini göstermektedir.

GVL12 Numaralı Mezar (Çizim-24)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Güney Yamacı

Ölçüsü: **uz:** 230 cm. **gen:** 350 cm. **yük:** 195 cm.

Takkeli Dağ'ın güney yamacında bulunan mezara giriş kuzey-doğu yönünde ilerleyen bir dromos ile yapılmaktadır. Mezar yapısına güney yönüne bakan ve 77 cm. genişliğinde bir kapı ile girilmektedir. Bu alanda definecilerin yapmış olduğu tahribat nedeniyle kapı yükseklikleri ve detayları verilememektedir. Mezar yapısı ilk yapıldığında 230x350 cm ölçülerinde kuzey-güney yönlü dikdörtgen bir planda iken sonraki dönemde kuzeybatı yönünde 240x285 cm. ölçülerinde genişletilmiştir³⁵⁰. Yapının kuzeydoğu-güneybatı yönünde bulunan duvarı apsidal şekilde oyulurken yapı içerisinde üç adet niş yapılmıştır³⁵¹. Mezarın batı duvarı üzerine sonraki dönemlerden yapıldığı tahmin edilen bir kapı açıklığı bulunmaktadır. Bu kapı girişi GVL11 numaralı mezara açılmaktadır. Böylece bu yapı sonraki dönemlerde kompleks bir yapı haline getirilerek barınma ya da depo alanı olarak kullanılmış olmalıdır.

Mezar yapısının bu alanda bulunan diğer mezarlardan ayıran başka bir özelliği ise oval şekilde tasarlanmış bir adet klinenin bulunmasıdır. Kline, 54 cm. genişliğinde ve 21 cm. yüksekliğinde kuzey-batı yönünde bulunan duvarın önünde bulunmaktadır. Bu kline yapısı Gevale Mezarları içerisinde bulunan tek örnektir. Bu mezar yapısı içerisinde hem urne yuvası olduğu tahmin edilen çukurların hem de kline yapısının bulunması, bu alanda farklı dönemlerde kremasyon ve inhumasyon gömünün yapıldığını göstermektedir.

³⁵⁰ Yayla, 2018, s. 38.

³⁵¹ Yayla, 2018, s. 38.

GVL13 Numaralı Mezar (Çizim-25)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Takkeli (Gevale) Dağ Güney Yamacı

Ölçüsü: uz: 335 cm. gen: 350cm. yük: 176 cm.

Takkeli Dağ'ın güney yamacında bulunan mezar yapısı birbirine bağlı iki odadan oluşmaktadır. Mezarın giriş kapısı güney yamacına bakarken mezara kısa bir dromos ile giriş yapılmaktadır. Ön oda ve ana mezar odası şeklinde iki odadan oluşan yapının ön mezar odası, kare forma yakın bir forma sahiptir ve doğu duvarında yaklaşık 90 cm. genişliğinde diğer oda ile bağlantıyı sağlayan bir kapı açıklığı bulunmaktadır. Ana mezar odası olarak tanımlanan bölüm 410x170 cm. ölçülerinde dikdörtgen bir forma sahiptir³⁵².

Mezar yapısına giriş yapılan kapı kısmı defneciler tarafından tahrip edilmiştir. Kapı dıştan 63 cm. içten ise 100 cm. ölçülerine sahiptir³⁵³. Yapının ön oda olarak tanımlanan kısmında iki adet, ana mezar odasında ise bir adet niş bulunmaktadır. Ön mezar odasında bulunan niş diğerlerine göre geniş yapıda ve sonraki dönemlerde hayvanların su ihtiyacını karşılayan yalak olarak kullanılmış olmalıdır. Ana mezar odasına giriş kısmında bulunan kapının üst kısmı ve tavan kemer şeklinde yumuşak hatlar verilerek işlenmiştir³⁵⁴. Bu alanın sonraki dönemlerde farklı amaçlar ile kullanıldığı açıktır.

5.4.2. Küçük Muhsine Mezarları

Küçükmuhsine, Lykaonia Ovası'nın sona erdiği dağlık alanda bulunmaktadır. Günümüzde Konya-Beyşehir yolu üzerinde yer alan Küçükmuhsine, Sulutas Mahallesi'nin 5 km. batısında yer almaktadır³⁵⁵. Bu bölge arazisi komple dağlık bir yapıya sahiptir. Aynı zamanda bu bölgenin toprak ve kayaç yapısının volkanik bir

³⁵² Yayla, 2018, s. 40.

³⁵³ Yayla, 2018, s. 40.

³⁵⁴ Yayla, 2018, s. 40.

³⁵⁵ Karauğuz vd., 2004, s. 4-5.

yapıya sahip olmasından dolayı kolay kazılabilen kayaçlara, doğal mağaralara ve sonradan yapılmış kaya mezar örnekler görülebilmektedir (Çizim-26).

Çalışmamıza konu olan alan Küçük Muhsine Mahallesi'nde yer alan Kaya Mezar yapılarıdır. Bu bölgenin volkanik bir alanda bulunması ve bölgenin antik dönem yol ağlarının üzerinde bulunması farklı kültürleri bir arada barındıran ortak kültür yerleşimini oluşturmuştur.

Bu bölgede yer alan Kaya Mezarlar öncelikle nekropol alan olarak kullanılmış olsa da, daha sonraki dönemlerde farklı amaçlarla kullanılmış olması olasıdır. Küçük Muhsine mezarlarına bakıldığında, mezarların tamamında klineler bulunmaktadır. Mezar odalarının cepheleri; sade ve kemerli olarak iki şekilde tasarlanmıştır. Aynı zamanda bazı mezarların dış cephelerinde süsleme ve yazıtlar da mevcuttur. Cephesinde süsleme bulunan mezar yapıları genelde sade bir girişe sahiptir. Mezarların ana girişleri dikdörtgen, kare, oval şekilde işlenmiştir³⁵⁶. Bölgede bulunan mezar yapıları çatı ve tavan işçiliği konusunda farklılıklar göstermektedir. Bazı mezar yapılarının tava kısmı mahya kirişli semerdam şeklinde işlenirken, bazı mezarlar İsauria Bölgesinde de görülen üçgen lahit kapağı tarzda işlenmektedir. Ayrıca hiç işlem yapılmadan düz işlenen tavana sahip mezar yapıları da bölgede mevcuttur³⁵⁷. Üçgen tarzda çatısı bulunan mezar odalarında, çatının bir kısmında yazıtlar görülebilmektedir.

Bu alanda bulunan mezar odalarına bakacak olursak; genelde dikdörtgen plana sahip olan mezar odaları, üç kenarda yükseltmeli (klineli) gömü alanlarına sahiptir. Mezar odalarına genellikle iki adet krepis³⁵⁸ ile inilmektedir. Bu nekropol alanındaki yapı özelliklerine bakıldığında genellikle inhumasyon gömü şeklinin benimsendiği görülmektedir. Küçük Muhsine mezarlarında bazı haç motifleri ve süslemeler mevcuttur. Üçgen çatılı mezarların çatı kısımlarında yazıtlar görülmektedir. Bir adet mezarın giriş kısmında kırmızı ası boyası ile yapılmış bir süsleme görülmektedir. Burada bulunan süsleme genel anlamda tahrip olmuştur.

³⁵⁶ Karauğuz vd., 2004, s. 9-10.

³⁵⁷ Karauğuz vd., 2004, s. 9.

³⁵⁸ Merdiven ya da basamak.

Ancak bu süslemenin başında hale bulunan bir aziz tasviri olduğu anlaşılmaktadır³⁵⁹. Şimdiye kadar bu alanda 21 adet kaya mezarı tespit edilmiştir. Çalışmamızda bu mezarlardan ayırıcı özelliklere sahip olan yapıları ele alıp açıklayacağız.

KCM 01 Numaralı Kaya Mezarı (Çizim-27)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Küçük Muhsine Mahallesi

Ölçüsü: uz: 330 cm. gen: 330 cm. yük: 140 cm.

Bu mezar alanı kare bir plana sahiptir. Ana girişin sağın bulunan duvarda kapı mili yuvaları izlenebilmektedir. Giriş kısmı dikdörtgen şekilde şekillendirilmiş bir tören alanına sahiptir. Bu yapıda tören alanının üç köşesinde yer alan klineler mevcuttur. Mezar tavanında bazı yerlerde kemer şeklinde işleme mevcutken bu alan kabaca yontulmuştur³⁶⁰.

KCM 02 Numaralı Kaya Mezarı (Çizim-28)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Küçük Muhsine Mahallesi

Ölçüsü: uz: 255 cm. gen: 230 cm. yük: 210 cm.

Mezar, volkanik yumuşak kayalara oyulmuştur. Bu mezar dar ve dikdörtgen bir tören alanına sahip olan kare planlı bir yapıdır. Mezar giriş kısmında bulunan küçük mil deliklerinden mezarın bir kapısı olduğu anlaşılmaktadır³⁶¹. Mezarın içerisinde bulunan tören alanının sağında ve solunda birer niş bulunmaktadır. Mezar yapısının tavan kısmı kabaca ve özensiz işlenmiştir. Mezarın zemininde bir çukur bulunmaktadır. Bu çukur urne kabı konulmak ya da sunu yapılmak için açılmış olmalıdır.

³⁵⁹ Karauğuz vd., 2004, s. 14.

³⁶⁰ Karauğuz vd., 2004, s. 18..

³⁶¹ Karauğuz vd., 2004, s. 18.

KCM 03 Numaralı Kaya Mezarı (Çizim-29)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Küçük Muhsine Mahallesi

Ölçüsü: uz: 260 cm. gen: 299 cm. yük: 160cm.

Mezar yapısı işlenmesi kolay yumuşak kayalara inşa edilmiştir. Düz bir cephe işlemesine sahip olan kareye yakın bir formda işlenmiştir. Giriş kısmından dikdörtgen şeklindeki tören alanına iki adet krepis ile inilmektedir. Mezar odasının üç tarafında da ana kayaya oyulmuş klineler görülebilmektedir. Bu yapının tavanı kemerli şekilde işlenmiştir. Bu yapı diğerler yapılara kıyasla daha iyi bir işçiliğe sahiptir.

KCM 04 Numaralı Kaya Mezarı (Çizim-30)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Küçük Muhsine Mahallesi

Ölçüsü: uz: 268 cm. gen: 268 cm. yük: 155 cm.

Mezar yapısı, ana kayanın kemerli şekilde oyulmasıyla oluşturulmuştur. Giriş kısmı yüksekte kalan bu mezar yapısı çıkışı kolaylaştırmak amacıyla yapılan merdiven yapısına ait olduğu düşünülen kalıntılar mevcuttur³⁶². Mezarın giriş alanı dikdörtgen bir yapıda olsa da mezar kare formda oluşturulmuştur. Mezar içerisine iki adet krepis ile inilmektedir. Mezarın tören alanının sağında ve solunda ana kayaya oyulmuş kline yapıları mevcuttur. Yapının tavan kısmı, klineler üzerinde kemer şeklinde işlenmiştir. Ancak mezarın içerisinde yer alan tören alanının çatısı mahya kirişli semerdam şeklinde işlenmiştir³⁶³.

³⁶² Karauğuz vd., 2004, s. 19.

³⁶³ Karauğuz vd., 2004, s. 19.

KCM 05 Numaralı Kaya Mezarı (Çizim-31)**Eserin Türü:** Kaya Mezarı**Yer:** Küçük Muhsine Mahallesi**Ölçüsü: uz:** 380 cm. **gen:** 270 cm. **yük:** 170 cm.

Mezar yapısı volkanik olan ana kayaya oyularak yapılmıştır. Giriş kısmı kare şeklinde tasarlanmış yapının kapı silmeleri günümüze sağlam ulaşmıştır. Böylelikle bu mezar yapısında bulunan kapının kalınlığını ve nasıl kullanıldığına dair bilgi sahibi olunabilmektedir. Mezar yapısında diğer mezarlarda görülen tören alanının aksi bir planlama mevcuttur. Muhtemelen üç yanında klinelere sahip dikdörtgen yapıda olan tören alanı, daha sonraki dönemlerde mezar içerisinde bulunan klineler kaldırılarak ana tören odasına genişlik kazandırılmıştır. Buradaki farklı dönemlere ait kullanım ana kaya üzerindeki çekiç ve sivri uçlu aletlerin izleri ile takip edilebilmektedir. Mezar odasının tavan yapısı üçgen lahit kapağı şeklinde düzenlenmiştir. Sonraki kullanım ve defineci tahribatına uğramış olan tavan kısmının dış hatları kırmızı aşı boyası ile belirtilmiş ve üzerinde yine oldukça tahrip olmuş biçimde tespit edilen yazıt bulunmaktadır. Mezar yapısının ana oda ya da tören alanı olarak belirtilen kısmından dikdörtgen şekilde bir geçit ile arka tarafta bulunan bir odaya geçilmektedir³⁶⁴. Oldukça düz ve kaba işlenmiş bu bölüm mezar odasına sonradan eklenmiş olmalıdır. Muhtemelen sonraki dönemlerde yapılan bir gömü ya da bu yapının barınma alanı olarak kullanılmış olduğunu işaret etmektedir.

KCM 06 Numaralı Kaya Mezarı (Çizim-32)**Eserin Türü:** Kaya Mezarı**Yer:** Küçük Muhsine Mahallesi**Ölçüsü: uz:** 185 cm. **gen:** 291 cm. **yük:** 160 cm.

³⁶⁴ Karauğuz vd., 2004, s. 20-21.

Ana kaya oyulmuş olan mezar yapısının cephesi kemer şeklinde düzenlenmiştir. Cephede bulunan kemer süslemesinin içerisinde, iki adet madalyon içerisinde birer adet haç motifi görülmektedir. Cepheye işlenen bu haç motiflerinin arsına denk gelen alanda alt ve üst kısımda tahribata uğramış iki farklı haç motifi de yer almaktadır. Kare bir forma sahip olan kapıdan mezar odasının içerisine iki adet krepis ile inilmektedir. Mezar odasının içerisi yani tören odası, dikdörtgen bir forma sahiptir. Tören alanının sağında ve solunda birer kline bulunmaktadır. Klinelerin bulunduğu alanın tavanı düz şekilde dekore edilmiş ve tavanın her iki köşesinde birer haç motifi mevcuttur. Tören alanı olarak adlandırılan ana odanın tavanı ise, üçgen lahit kapağı şeklinde işlenmiş ve ortasında bir adet haç motifi yerleştirilmiştir.

KCM 07 Numaralı Kaya Mezarı (Çizim-33)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Küçük Muhsine Mahallesi

Ölçüsü: uz: 377 cm. gen: 282 cm. yük: 167 cm.

Mezar odası diğer mezarlarda olduğu gibi yumuşak kayaya oyularak yapılmıştır. Yine bu alanda bulunan mezarlarda genel olarak görülen kapı girişinin sağında kapı mili yuvaları izlenebilmektedir. Dikdörtgen plana sadık kalınarak yapılmış mezarın kenar kısımlarında klineler mevcuttur. Giriş kısmının tam karşısında bulunan arka oda olarak adlandırılabilir bir alan mevcuttur. Bu alanın duvarında tahrip olmuş bir yazıt ve hac motifi yer almaktadır. Ana odadan ayrı olan bu alanın tavan kısmı içe doğru meyilli ve bir adet hac motifi işlenmiştir³⁶⁵. Tören alanı olarak adlandırılan ana odanın tavanı ise, üçgen alınlık bir mezar kapağı şeklinde işlenmiştir. Bu alanda tahrip olmuş tek satır halinde yazıt bulunmaktadır.

³⁶⁵ Karauğuz vd., 2004, s. 23.

KCM 08 Numaralı Kaya Mezarı (Çizim-34)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Küçük Muhsine Mahallesi

Ölçüsü: uz: 270 cm. gen: 279 cm. yük: 159 cm.

Mezar yapısı kayaya oyulmuştur. Bu yapının hemen önünde yağmur sularını tahliye için kullanılan drenaj sistemi bulunmaktadır³⁶⁶. Mezar cephesi kemer formunda işlenerek yapılmıştır. Kemer formuna sahip cephe üzerinde oldukça tahrip olmuş fresk kalıntıları mevcuttur. Fresk kalıntılarında basında sarı bir hale olan portre olması muhtemel betimleme mevcuttur³⁶⁷. Mezar yapısının giriş kapısı oval şekilde yontulmuştur. Yapı bu alanda genel olarak görülen üç tarafında klineler bulunan ve iki krepis inilen dikdörtgen bir tören alanına sahiptir. Tören alanının tavan kısmı mahya kirişli semerdam şeklinde yontulmuştur. Tören alanının tabanı ise, klinelerin altına doğru girinti yapacak şekilde inşa edilmiştir.

KCM 09 Numaralı Kaya Mezarı (Çizim-35)

Eserin Türü: Kaya Mezarı

Yer: Küçük Muhsine Mahallesi

Ölçüsü: uz: 425 cm. gen: 301 cm. yük: 175 cm.

Mezar yapısı yumuşak yapılı ana kayaya oyularak inşa edilmiştir. Mezar yapısı, burada bulunan mezarlar arasında en geniş mezarlardandır. Dikdörtgen şekilde bir girişe sahip olan mezarın, giriş kısmının sol üst kısmında bir adet kazınarak yapılmış balık motifi görülmektedir³⁶⁸. Mezar yapısında bulunan tören alanına neredeyse bu alanda bulunan mezarlarla karakterize olmuş iki adet krepis ile inilmektedir. Tören alanının etrafında ölülerin konulduğu klineler mevcuttur. Girişin tam karşısında kalan kısımda arka oda olarak nitelenebilecek bir açıklık mevcuttur.

³⁶⁶ Karauğuz vd., 2004, s. 23.

³⁶⁷ Karauğuz vd., 2004, s. 23.

³⁶⁸ Karauğuz vd., 2004, s. 25.

Ölümlerin bulunduğu alan düz şekilde işlenmiştir. Tören alanının tavanı üçgen lahit kapağı şeklinde işlenirken, üçgen alanın dış hatları kırmızı aşı boyası ile çizilmiştir. Bu üçgen tavan yapısının alınlık kısmında okunamayacak durumda yazıt ve hac motifi yer almaktadır³⁶⁹. Giriş bölümünün solunda bulunan bir açıklık başka bir mezara olanak sağlamaktadır. Bu geçit daha sonraki dönemde bu alanın barınma ya da depo amacıyla kullanıldığını düşündürmektedir.

6. SULUTAS VE ÇEVRESİNDE TESPİT EDİLEN BULUNTULAR

6.1. Seramik Buluntuları

Seramik genel olarak fırınlanmış kilden yapılan, insanların gündelik ya da özel günlerde kullandıkları nesnelere verdikleri isimdir. Hamurun biçimlendirilmesi, pişirilmesi ve sonraki kullanımlar için kırılmaması ve çatlamaması için farklı işlemlerin uygulanması seramik üretiminin aşamalarını oluşturmaktadır. Seramik üretiminin Neolitik Dönem'den itibaren varlığı bilinmektedir. Uygarlıklar gündelik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kil ve su ile yaptıkları hamura elde şekil vererek ilk seramiğin oluşmasını sağlamışlardır. Daha sonraki dönemlerde gündelik ihtiyaçlar yerini sanat ve estetik kaygıya bırakmış, böylece toplumlar seramikler üzerine kendi kültürlerini resmetmişlerdir.

Neolitik Dönemde elde yapılan seramikler daha sonraki dönemlerde hem hızlı hem de daha düzgün üretim sağlayan çark ile yapılmaya başlanmıştır. Çark yapımı seramiklerin gelişimi toplumların ticareti açısından da oldukça önemlidir. Özellikle Hellenistik Dönem ile birlikte pahalı metal kapları kullanamayan halklar bu kaplara benzeyen pişmiş toprak seramikler üretmişlerdir. Bu üretim aşamasında bir kalıp yardımıyla metal kapların bire bir replikalarını üretmek mümkün olmuştur. Seramikler; üretildikleri toplulukların, kültürlerini yaşayış şekillerini, ekonomilerini ve hatta aile kavramlarını dahi anlamamıza yardımcı olan en net veri kaynaklarıdır. Bu nedenle her dönem yapılan çalışmalarda seramik çalışmaların ana materyalini oluşturmaktadır.

³⁶⁹ Karauğuz vd., 2004, s. 26.

6.1.1. Sulutas Mahallesi Buluntuları

Sulutas Mahallesi, Konya'nın Selçuklu İlçesine bağlı ve kent merkezinin 13 km. kuzeybatısında yer almaktadır. Bu alanda yapılan çalışma genel olarak Gevale Dağı eteklerinde yer alan bölge halkı tarafından Eskiköy ya da Karayazı olarak adlandırılan bölgede yapılmıştır (Resim-4). Seramik taraması, bu alan içerisinde eski döneme ait yapı ve höyük kalıntısı olarak düşünülen bir bölgede yapılmıştır. Bu alan içerisinde yapılan çalışmalarda Kalkolitik ve Tunç Çağı'ndan itibaren kalıntılara rastlanmıştır³⁷⁰. Ancak bölgede en yoğun buluntu grubunu Roma ve Bizans dönemi oluşturmaktadır.

Sulutas malzemelerini genel olarak ağız kısmı dışa ve içe çekik kaseler oluşturmaktadır. Bu kaselere ait hem derin hem de sığ örnekler mevcuttur. Aynı zamanda bazı kaselerin dışa çekik olan ağız kısımları profil oluşturmaktadır. Bunun yanında sürahi ve balık tabağı formlarında buluntular da tespit edilmiştir. Alanda tespit edilen seramik örnekleri genel olarak kahverengi bir hamur rengine sahip olsa da; koyu ve açık kırmızı, devetüyü veya portakal rengi, krem, açık ve koyu gri hamur renklerine sahip buluntularda görülmektedir. Buluntular kötü fırınlanmış, genelde kırmızı astarlı, sert bir hamur yapısına sahip ve mikalıdır. Özellikle Konya ve Karaman çevresinde yapılan çalışmalarda içe çekik ağız yapısına sahip kapların M.Ö. 3. yy. ile M.Ö. 1. yy. aralığında oldukça yoğun kullanıma sahip oldukları görülmektedir³⁷¹. Ağız yapısı dışa çekik olan seramikler ve balık tabakları ise Hellenistik dönemden itibaren tarih sahnesinde bulunsa da İç Anadolu Bölgesinde genel anlamda M.Ö. 3. yy. ile M.Ö. 1. yy. arasına tarihlenmektedir³⁷². Bu bağlamda bölge buluntuları kabaca M.Ö. 3. yy. ile M.Ö. 1. yy. arasına tarihlenebilmektedir.

6.1.2. Çakılıçi Höyük Buluntuları

Çakılıçi Höyük, günümüzde Selçuklu İlçesinin Tatköy Mahallesine bağlı ve Tatköy ile Yükselen Kasabası arasında konumlandırılmış eski bir yerleşim alanıdır. Höyük bir tepe üzerinde 80x200x10 m. ölçülerine sahip ve Tatköy'ün doğusunda

³⁷⁰ Bahar, 2001, s. 187.

³⁷¹ Körsulu, 2019, s. 53-56.

³⁷² Körsulu, 2019, s. 56-60.

bulunmaktadır³⁷³(Resim-6). Çalışmalarımız sırasında tarım alanı içerisinde kalmış olan höyüğün hem tarımsal faaliyetler hem de çevre yerleşmelerde bulunan halk tarafından talan edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca höyüğün batısında kalan eski bir mermer ocağı bu alanın araç geçişlerine maruz kaldığı bu nedenle alanda bulunan birçok kalıntının maalesef yok olduğu kanısına varılmıştır.

Höyük üzerinde yapılan çalışmalarda Tunç Çağı, Demir Çağı, Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait kalıntılar tespit edilmiştir. Ancak eski döneme kalıntılarının varlığı çok olsa da bölgede en fazla Hellenistik-Roma ve Bizans dönemi eserleri bulunmaktadır. Bu alanda yapılan daha önceki çalışmalarda³⁷⁴ Klasik Döneme ait kalıntılarının varlığı tespit edilmiş olmasına rağmen araştırmalarımız sırasında bahsedilen döneme ait bir eser bulunamamıştır. Bu alanın Sızma-Yükselen-Sille güzergahında yer alması, bölge ticareti açısından önemli bir durak noktası olması ihtimalini güçlendirmektedir. Bu alanda el yapımı ve çark yapımı seramikler tespit edilmiştir. El yapımı seramikler daha eski dönemlere tarihlendirilirken; derin ve sığ kaseler, ağız içe dönük gövdesi oval kaplar, ağız ve gövdesi profilli kaplar, kalın cidarlı ağız kenarına sahip kaplar bu alandaki buluntuları oluşturmaktadır. Ayrıca düz ağızlı el yapımı kaplar da bu buluntular içerisinde mevcuttur. Özellikle bu alanın Sızma ile bağlantısı açısından daha detaylı çalışma yapılması oldukça önemlidir.

Envanter No: SLT-01 (Çizim-37/ Resim-7)

Form: Ağız kenarı profilli pişmiş toprak kase

Ölçüler: AR: 22cm. AC: 0,8 cm. H: 4 cm.

Renk: Kahverengi- kırmızı

Buluntu Yeri: Sulutas Mahallesi

Tanım: Ağız kısmı ve gövdesinin bir kısmı korunmuştur. Ağız kısmı ile gövdesi arasında dışarıya doğru profil verir. Kalın cidarlıdır. Çark yapımı olduğu anlaşılır

³⁷³ Bahar, 200, s. 188.

³⁷⁴ Bkz: Bahar, 200, s. 187-205.

seramik kalıntısı, mikalı, sert pişmiş ve az gözeneklidir. Yaklaşık M.Ö. 1. yy.- M.S. 1. yy. tarihlenebilir.

Benzerleri: Keçimen Höyük buluntuları (Baldıran vd., 2011, s. 37. Env. No: 15)

Envanter No: SLT-02 (Çizim-37/ Resim-8)

Form: Ağız kısmı dışa dönük sığ tabak, Balık tabağı

Ölçüler: AR: 17 cm. AC: 0,2 cm. H: 2,2 cm.

Renk: Portakal- açık kahverengi, kırmızı astarlı.

Buluntu Yeri: Sulutas Mahallesi

Tanım: Ağız ve gövdesinin bir kısmı sağlam kalmıştır. Oldukça sığ olan kap; ince cidarlı, mikalı, iri gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Çarkta yapılmış kabın dış kısmında kırmızı astar kalıntıları görülmektedir.

Benzerleri: İlice çalışmaları- Isaura Roma kırmızı astarlıları (Baldıran vd., 2011, s. 36. Env. No: 13)

Envanter No: SLT-03 (Çizim-38/ Resim-9)

Form: Ağızı içe dönük kâse- fincan.

Ölçüler: AR: 8 cm AC: 0,4- 0,6 cm. H: 2,9 cm.

Renk: Duman- koyu gri renkli

Buluntu Yeri: Sulutas Mahallesi

Tanım: Ağız ve gövdesinin bir kısmı korunmuştur. Ağızı içe dönük, karın hizasında ise dışa doğru çıkıntı yapmıştır. Çark yapımı olduğu anlaşılan seramik, kalın cidarlı ve küçük boyutu nedeniyle fincan olarak kullanılmış olmalıdır. Kaba yapılmış milli, küçük çakıl parçalı ve çokta iyi pişirilmemiş bir hamur yapısına sahiptir. Tahminen M.Ö. 3.-1. yy. dolaylarında yapılmış bir yerel eserdir.

Benzerleri: Karaman- Süleymanhacı Höyük (Körsulu, 2019, Kat. No. 3)

Envanter No: SLT-04 (Çizim-39/ Resim-10)

Form: Ağzı dışa dönük tabak

Ölçüler: AR: 25 cm. AC: 0,6 cm. H: 2,5 cm.

Renk: Kahverengi-koyu kırmızı

Buluntu Yeri: Sulutas Mahallesi

Tanım: Ağız kısmı ile gövdeye geçiş kısmının bir bölümü korunmuştur. Dudak kısmı dışa dönük, gövdeye geçişte kavisli bir profil vermektedir. Hamur içerisinde mika, kum ve küçük çakıl parçacıkları vardır. Kırmızı astar kullanılan kap, muhtemelen pişirme sırasında bir yanığa maruz kalmış ve kotu fırınlanmıştır. Kaba bir yapıya sahip olan kap çark yapımıdır. M.Ö. 2.- 1. yy. örnekleri mevcuttur.

Benzerleri: Karaman- Süleymanhacı Höyük (Körsulu, 2019, Kat. No. 12)

Envanter No: SLT-05 (Çizim-40/ Resim-11)

Form: Ağzı içe dönük çanak

Ölçüler: AR: 16 cm. AC: 0,7 cm H: 3,2 cm.

Renk: Devetüyü- portakal renkli

Buluntu Yeri: Sulutas Mahallesi

Tanım: Ağız kısmının bir parçası sağlam kalmıştır. Ağız kısmı içe dönük ve dudağın dış kısmında küçük bir dirsek profili yapmaktadır. Devetüyü- portakal renkte olan hamur üzerine kırmızı parlak astar kullanılmıştır. İyi pişmiş, mikalı, sıkı bir hamur yapısına sahiptir. M.Ö. 1. yy.- M.S. 1. yy. ait benzer örnekleri vardır.

Benzerleri: Keçimen Höyük- Isaura Roma kırmızı astarlıları (Baldıran vd., 2011, s. 36. Env. No: 15)

Envanter No: SLT-06 (Çizim-41/ Resim-12)

Form: Sığ kase

Ölçüler: AR: 5 cm. AC: 0,5- 1,1 cm. H: 4,5 cm.

Renk: Portakal- açık gri

Buluntu Yeri: Sulutas Mahallesi

Tanım: Pişmiş toprak buluntunun ağız, gövde ve kaide fonları korunmuştur. Kap tam değildir, ancak form vermektedir. Elde yapım tekniği ile üretilen eser, mika, kireç taneleri, küçük çakıl ve kum barındırmaktadır. Kötü fırınlanmış, kaba ve iri gözenekli eser oldukça küçük boyutlardadır. Mezar hediyesi ya da dinsel bir ritüel için kullanılmış olmalıdır. Kapın iç yüzünde kırmızı astar kalıntıları görülmektedir.

Benzerleri: Pınarbaşı, Meydan Yolu, Kuruçay (Bahar, 2001, s. 187; Küçükbezi, 2004, Çizim 1/1-6)

Envanter No: ÇKL-01 (Çizim-42/ Resim-13)

Form: Ağız içe dönük kâse

Ölçüler: AR: 8,5 cm. AC: 0,4 cm. H: 2,2 cm

Renk: Koyu Kırmızı, kırmızı astarlı

Buluntu Yeri: Çakılıçi Höyük

Tanım: Ağız ve gövde kısmının bir kısmı korunmuş pişmiş toprak kap, küçük boyutlarda olması nedeniyle fincan olması muhtemeldir. İçe dönük yapısı gövdede dışa taşkın bir yapıya dönüşmektedir. İnce cidar kalınlığına sahip olan kap yerel taklit örneği olmalıdır. Kırmızı- kahverengi astar izleri görülebilen kap, milli, sıkı yapıda ve çark tekniği ile yapılmıştır.

Benzerleri: Sagalassos kırmızı astarlıları (Özcan vd., 2020, 55. No: 12)

Envanter No: ÇKL-02 (Çizim-43/ Resim-14)**Form:** Çanak**Ölçüler:** AR: 13 cm. AC: 2,4 cm. H: 4,3 cm.**Renk:** Portakal- açık kırmızı**Buluntu Yeri:** Çakılıçi Höyük

Tanım: Ağız ve gövdenin bir kısmı korunmuştur. Oldukça kalın bir cidara sahip kap yerel örnek olmalıdır. Dudağın üst kısmında sığ bir oluk bulunmaktadır. Buluntu, mikalı, ince çakıl karışıklı ve iri gözeneklidir. İç ve dış kısmında açık kırmızı ve kahverengi astar izleri görülmektedir. Çark çekimi ile üretilmiş kap M.Ö. 1. yy. – M.S. 1. yy. ait olmalıdır.

Benzerleri: Zengibar- Isaura Nova (Korkmaz ve Doğanay, 2015, s. 350, 352 Env. No: 38.)

Envanter No: ÇKL-03 (Çizim-44/ Resim-15)**Form:** Dışa çekik ağız kenarı profilli kase**Ölçüler:** AR: 16 cm. AC: 1,4 cm. H: 2,5 cm.**Renk:** Açık kırmızı, pembe,**Buluntu Yeri:** Çakılıçi Höyük

Tanım: Ağız kenarı korunmuştur. Ağız kenarı dışa doğru profil oluşturmuştur. Kalın bir cidara sahip ve iyi sayılabilecek derecede fırınlanmıştır. Hamur içerisinde mika ve kireç parçacıkları mevcuttur. Sıkı bir yapıda ve küçük gözeneklidir. M.Ö. 1. yy. – M.S. 1. yy.

Benzerleri: Karaman- Süleymanhacı Höyük (Körsulu, 2019, Kat. No. 17)

Envanter No: ÇKL-04 (Çizim-45/ Resim-16)

Form: Derin kâse

Ölçüler: AR:16 cm. AC: 0,45 cm H:4,7 cm.

Renk: Açık kırmızı- kahverengi

Buluntu Yeri: Çakılıçi Höyük

Tanım: Ağız kısmı ve gövdeye geçişin bir kısmı korunan ürün düz bir ağız yapısına sahiptir. Buluntu üzerinde kırmızı astar görülmektedir. Sıkı ve iyi pişirilmiştir. Hamur içerisinde gümüş renkli mika ve küçük kireç parçaları bulunmaktadır. Ağız kenarında siyah bant şeklinde fırçayla yapıldığı düşünülen bezeme vardır.

Benzerleri: Demircihöyük kırmızı astarlıları, Yukarı Söğütözü (Efe, 1990 Kat No:21)

6.2. Sulutas Ve Çevresinde Bulunan Diğer Küçük Buluntular

Gevale Kalesi Ok Ucu Buluntuları

Gevale Kalesi, Konya merkezinin kuzey batısında olup, şehirden 13 km. uzaklıkta bulunmaktadır. Konya açısından oldukça stratejik bir noktada bulunan kale, genellikle şehrin savunulmasında kilit rol oynamıştır. Antik dönem de Lycaonia olarak bilinen günümüz Konya şehrine hakim olmak isteyen uygarlıkların ilk ele geçirmek istediği nokta Gevale Kalesi'dir. Kalenin Hititlerden itibaren varlığını koruduğu düşünülmektedir. Ancak çalışmalar sırasında bu dönemlere ait somut veriler elde edilememiştir. Gevale Kalesi çalışmalarında özellikle Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemi buluntularının yoğunluğu izlenebilmektedir.

Bu çalışma 2012 yılında kazısına başlanan ve Prof. Dr. Ahmet Çaycı'nın bilimsel danışmanlığında halen devam eden Gevale Kalesi Kazısında bulunan ok uçlarını ele almıştır. Gevale Kalesi'nde yassı, dörtgen ve konik olmak üzere üç ana

grup ve bu gruplara ait altı farklı tip ok ucu buluntusu tespit edilmiştir³⁷⁵. Bu alanda bulunan ok uçlarının oldukça fazla korozyona uğraması nedeniyle tam tarihlendirme yapılamamıştır. Ancak Kubad Abad³⁷⁶, Karacahisar³⁷⁷, Gelendost ve Konya Koyunoğlu Müzesi'nde bulunan ok ucu örnekleriyle yakın benzerlik göstermesi nedeniyle M.S. 13. ve 15. yy.lara ait olmalıdır.

Yassı Ok Ucu: Bu tip ok uçları gövde ve sap olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Okun ucuna takılan metal ya da malzeme temren olarak adlandırılmaktadır³⁷⁸. Temren gövdesini en üstü kısmı baş, temrenin en geniş yeri omuz, omuz ile bileziği bağlayan bölüm bel terimi ile isimlendirilmiştir³⁷⁹. Gövde ile sapın birleştiği sargı yer ise bilezik olarak tanımlanmıştır. Bu tip içerisinde, Tip 1, Tip 2, Tip 3 olarak adlandırılan üç alt tip yer almaktadır³⁸⁰ (Resim-17).

Dörtgen Ok Ucu: Bu tip ok ucunda dörtgen temrenlerde gövde ve sap (iğne) bulunmasına karşın en büyük fark bileziğin yer almamasıdır. Dörtgen gövde tabanı sapa doğrudan bağlanırken gövde ile sap arasında bilezik kullanılmamıştır. Dörtgen kesitli gövde uç kısmına doğru piramidal olarak sivrilmektedir. Bu nedenle terme de omuz kısmı da yer almamaktadır³⁸¹. Dörtgen ok ucu Tip 4 içerisinde yer almaktadır (Resim-18)

Konik Ok Ucu: Konik ok uçları, ucu küt veya mermi biçimli olup küçük ebatlıdırlar. Konik temrenlerde ise en önemli fark gövdenin içinin boş olması ve ahşap bölümün gövdenin içerisine girmesidir. Tip 5 ve Tip 6 bu grup içerisinde yer almaktadır. Tip 5 olarak adlandırılan grupta gövde dikdörtgen kesite sahip olup, uca doğru piramidal şekilde daralma yaparken, Tip 6 ise sade gövde bulunmaktadır³⁸² (Resim-19).

³⁷⁵ Aygör, 2017, s. 8.

³⁷⁶ Yavaş, 2012, s. 139.

³⁷⁷ Altınsapan, 2015, s. 1-15.

³⁷⁸ Köksal, 2001, s. 251.

³⁷⁹ Aygör, 2017, s. 8.

³⁸⁰ Aygör, 2017, s. 9.

³⁸¹ Aygör, 2017, s. 10.

³⁸² Aygör, 2017, s. 10-11.

Kat No:1 Tip 1 (Çizim-46)**Yükseklik:** 4,7 cm.**Omuz genişliği:** 1,4 cm.**Bilezik Kalınlığı:** 0,5 cm.**Kat No: 2 Tip 2 (Çizim-47)****Yükseklik:** 4,7 cm.**Omuz genişliği:** 1,45 cm.**Bilezik Kalınlığı:** 0,6 cm.**Kat No: 3 Tip 3 (Çizim-48)****Yükseklik:** 4,7 cm.**Omuz genişliği:** 1,45 cm.**Bilezik Kalınlığı:** 0,6 cm.**Kat No: 4 Tip 4 (Çizim-49)****Yükseklik:** 5,3 cm.**Gövde ve Sap Birleşimi:** 0,6 cm.

Kat No: 5 Tip 5**Yükseklik:** 3,8 cm.**Sap Tabanı:** 1,1 cm.**Sap Cıdarı:** 0,2 cm.**Kat No: 5 Tip 5****Yükseklik:** 3,3 cm.**Gövde Taban Çapı:** 1,1 cm.**Gövde Taban Cıdarı:** 0,2 cm.**Gevale Kalesi Cam Bilezik Buluntuları**

Toplumların yaşamlarını devam ettirme gayelerinin yanı sıra güzellik olgusu da insanlığın var oluşundan itibaren temel bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır. Antik Çağ insanları yaşadıkları toplumun kendilerine verdikleri önemi bazen bir süs eşyasıyla belirtirken bazen de süs eşyaları sosyal statüyü simgelemiştir. Cam bu süs eşyaları içerisinde en narin olanıdır. M.Ö. II. Binde kullanılmaya başlandığı düşünülen cam eserler halen günümüzde önemini korumaktadır.

Çalışmalarımız, kazısı 2012 yılında Prof. Dr. Ahmet Çaycı'nın bilimsel danışmanlığında başlayan Gevale Kalesi'nin Cam Bilezik buluntu grubunu kapsamaktadır. Cam her dönem kullanılan bir materyal olmasına karşın oldukça kırılğan olması nedeniyle günümüze az sayıda sağlam örnekler ulaşmıştır. Gevale Kalesinde farklı kültürlerin uğrak yeri olması ve cam materyalinin kırılğan olması nedeniyle tam bir bilezik örneğine rastlanmamıştır. Kazılar sırasında açığa çıkarılan

bilezik buluntuları genellikle 4-9 cm. çaplarına sahiptir³⁸³. Bu alanda buluntuların tam olarak ele geçmemesi nedeniyle yapım tekniği açısından kesin bir sonuç vermese de, küçük parçalarda tespit edilen cam ipi izleri yapım aşamasında cam ipinden yararlanıldığını göstermektedir³⁸⁴. Buradaki buluntular dört ana Tip ve yedi adet alt balık altında toplanmaktadır.

Tip 1: Yuvarlak Kesitli Bilezik Grubu

Yuvarlak Kesitli Tek Renkli Bezemesiz Bilezikler: Kazı alanının en çok bulunan bu tip bilezikler, genelde tek renkten oluşmakta ve cam ipinin uzatılarak iki ucunun birleştirilmesiyle oluşmaktadır. Gevale Kalesi'nde genellikle koyu mavi, açık mavi ve yeşil renkleri bulunmaktadır³⁸⁵ (Resim-20). Benzerlerine, Yumuktepe Höyüğü, Kuşadası Kadıkalesi, Demre Aziz Nikolaos Kilisesi buluntularında rastlanmaktadır³⁸⁶. Her dönem üretilmesi buluntuların tarihlenmesi konusunda kesin ifadeleri güçleştirmektedir. Ancak benzer örnekleri M.S. 6-8. yy. da karşımıza çıkmaktadır³⁸⁷.

Yuvarlak Kesitli, Dış Yüzü Paralel Cam İpi Bezemeli Bilezikler: Gevale Kalesi'nde iki örneği bulunan bu grupta; bileziğin ön yüzünde birbirine paralel uzanan cam ipi süslemeler görülmektedir³⁸⁸. Bu tarzda bilezik buluntuları Yumuktepe'de tespit edilmiş ve M.S. 10-12. yy. arasına tarihlenmiştir³⁸⁹.

Yuvarlak Kesitli, Dış Yüzü Boyalı Bilezikler: Dış yüzeyi boyalı olan bu bilezik gurubu genellikle Orta Bizans Dönemi'nde görülmektedir. Bu bilezikler

³⁸³ Yavuzylmaz, 2017, s. 50.

³⁸⁴ Yavuzylmaz, 2017, s. 52.

³⁸⁵ Yavuzylmaz, 2017, s. 53.

³⁸⁶ Çakmakçı, 2012. S. 120. (Z.O. Çakmakçı, "Kuşadası-Kadıkalesi Kazılarında Süs Amaçlı Cam Objeler: Boncuklar ve Bilezikler", II. ODTÜ Arkeometri Çalıştayı /6-8 Ekim 2011 (Türkiye Arkeolojisinde Cam: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar) Bildiriler Kitabı, Ankara, 2012, s. 114-135.

³⁸⁷ Çakmakçı, 2012, s. 120.

³⁸⁸ Yavuzylmaz, 2017, s. 53.

³⁸⁹ Köroğlu, 2002, s. 66-68. (G. Köroğlu "Yumuktepe Höyüğü'nden Bizans Dönemi Cam Bilezikleri", Ortaçağ'da Anadolu Prof. Dr. Aynur Durukan'a Armağan, Ankara, 2002, s. 360

karakteristik olarak yeşil, sarı, kırmızı boyamalara sahip yeşil ve mavi renkten oluşmaktadır³⁹⁰.

Yuvarlak Kesitli, Çok Renkli Burma Bilezikler: İki veya daha fazla cam ipinin kendi eksenini etrafında döndürülmesiyle oluşturulan bu bilezikler, kahverengi-beyaz, mavi-kırmızı, mavi- beyaz renklerden oluşmaktadır³⁹¹ (Resim-21).

Yuvarlak Kesitli, Tek Renkli Burma Bilezikler: Bu grupta bulunan bilezikler bir veya birkaç defa kendi eksenini etrafında döndürülerek yapılmaktadır. Kendi içerisinde sık ve seyrek olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Genellikle seyrek olan grup opal siyah renkte görülmektedir. Kazı alanında oldukça az örneklerine rastlanmıştır.³⁹²

Yuvarlak Kesitli, İç Yüzü Yivli Bilezikler: İç yüzünde tek sıra yiv bulunan bilezikler bu grubu oluşturmaktadır (Resim-22) .

Tip 2: Yarı Yuvarlak Kesitli Bilezik Grubu

Bu bilezik gurubu kesit ve süslemelerine göre dört alt başlığa ayrılmaktadır.

Tek Renkli Bezemeli Bilezikleri: Ön yüzlerinde geometrik motifler ve bazı örneklerinde hayvan motifleri işlenmiştir. Genellikle sarı, kırmızı, mavi renkte süslemeleri barındıran bilezik örneklerinden Gevale' de yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir³⁹³ (Resim-23).

Dış Yüzü Yivli Bilezikler: Bu grup bileziklerin ön yüzlerinde bir ya da iki adet yiv görülmektedir. Yivler dış yüzün ortasına gelecek şekilde sivri bir alet yardımıyla birbirine paralel olacak şekilde açılmıştır. Tek ve çift sıra yivli olarak kendi içerisinde iki guruptan oluşur³⁹⁴.

³⁹⁰ Yavuzylmaz, 2017, s. 54.

³⁹¹ Yavuzylmaz, 2017, s. 54.

³⁹² Yavuzylmaz, 2017, s. 54.

³⁹³ Yavuzylmaz, 2017, s. 54.

³⁹⁴ Yavuzylmaz, 2017, s. 54-55.

Dış Yüzü Paralel Cam İpi Bezemeli Bilezikler: Genellikle kırmızı cam ipinden dış yüzün tam ortasına gelecek şekilde birbirine paralel ve çift sıra bezemelerin oluşturduğu bileziklerdir³⁹⁵ (Resim-24).

Tip 3: Dikdörtgen Kesitli Bilezik Gurubu

Bilezikler kesit ve süsleme tekniklerine göre altı alt guruba ayrılmıştır.

Dış Yüzü Tek Sıra Yivli Ve Dış Yüzü Çift Sıra Yivli Bilezikler: Dikdörtgen forma sahip bu bileziklerin, ön yüzlerinde tek ya da çift sıra yivler bulunurken, iç yüzleri ise sade ve yalın bırakılmıştır. Süsleme bakımından yuvarlak kesitli bileziklere benzese de form bakımından farklıdır³⁹⁶ (Resim-25).

Dış Yüzü Tek Sıra Yivli Ve Bezemeli Bilezikler: Bu başlık altında bulunan bilezikler, ön yüzlerinde bulunan yiv ve kenarlarında bitkisel süslemelerin işlenmesiyle tanınmaktadır. Bileziklerin ön yüzlerinde bulunan yivler sivri uçlu bir aletle yüzeysel olarak işlenmiştir³⁹⁷ (Resim-26).

Dış Yüzü Paralel Cam İpi Bezemeli Bilezikler: Bu gruptaki bileziklerde dış yüzeyleri birbirine paralel ve farklı renklerden oluşan cam ipi süslemesiyle işlenmiştir. Bu özellikleri diğer örneklerden farklı şekilde yapılmıştır³⁹⁸(Resim-27).

Tip 4: Üçgen Kesitli Bilezik Gurubu

Bu grupta bulunan bilezikler en az sayıda buluntu veren gurubu oluşturmaktadır. Gevale Kalesi çalışmalarında az sayıda ele geçen bu eserler genelde 4 -6 mm. kalınlıkta ve yoğun olarak mavi renkte karşılaşılmaktadır. Buluntular üzerindeki süsleme genelde geometrik şekillerden oluşmaktadır. Bu konudaki genel kanı bu tarz bilezik gruplarının İslami döneme ait olduğu yönündedir³⁹⁹ (Resim-28).

³⁹⁵ Yavuzyılmaz, 2017, s. 54.

³⁹⁶ Yavuzyılmaz, 2017, s. 55.

³⁹⁷ Yavuzyılmaz, 2017, s. 55.

³⁹⁸ Yavuzyılmaz, 2017, s. 55.

³⁹⁹ Yavuzyılmaz, 2017, s. 55.

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışmamız, Sulutas, Sille, Tatköy, Çakılıçi Höyük, Küçük Muhsine ve Kızılören bölgelerini kapsamaktadır⁴⁰⁰. Sulutas Mahallesi ve civarında bulunan alanların tarihi ve coğrafi açıdan değerlendirilmesi konusunda daha önce herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ancak farklı çalışmalar içerisinde birbirinden bağımsız olarak çalışma alanındaki bazı bölgelerden bahsedilmiştir. Yapmış olduğumuz tez çalışmasında hem daha önceki çalışmalar hem de arazi çalışması sırasında elde edilen veriler benzer örnekleri ile karşılaştırılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda Sulutas Mahallesi ve civari tarihi coğrafyası konusunda bazı bilgiler elde edilmiştir. Edinilen bilgiler çerçevesinde, yollar, hanlar, dini yapılar, mezar yapıları, seramik buluntuları, cam bilezik ve ok ucu buluntuları açısından değerlendirilmiştir.

Coğrafi açıdan alanı değerlendirecek olursak⁴⁰¹, Lycaonia Bölgesi doğu-batı arasında köprü görevi gören önemli bir bölgedir. Sulutas, ulaşım konusunda Anadolu'nun can damarı konumunda bulunan bölgenin batı-güneybatı yönünde bulunmaktadır. Lycaonia Bölgesi'nin batı ve güney kıyılarına bağlantısı Sulutas üzerinden geçen yollarla sağlanmaktadır. Sulutas, konumu ve sınırları içerisinde bulunan Gevale Kalesi nedeniyle tercih edilen güvenli bir güzergâh olmuştur. Böylelikle hem ticari hem de askeri güzergâh olarak Antik Dönem de yoğun şekilde kullanılmıştır. Roma İmparatoru Augustus tarafından yaptırılan Via Sebaste Yolu da Sulutas üzerinden geçmiş olmalıdır. Çünkü Pagan ve Hristiyanlık dönemlerinde önemli hac merkezi olan Psidia Antiocheia'sı ile Bizans Dönemi'nde hac yolu üzerinde bulunan Sille Aya Elania Kilise'ne bağlantı, Takkeli Dağ eteklerinde bulunan Sulutas Karayazı Mevkii üzerinden sağlanabilmektedir. Aynı zamanda Gevale Kalesi'nin hemen yanından geçen bu güzergâh hacı adayları ve tüccarlar için oldukça güvenli bir seçenek olarak düşünülmektedir.

Selçuklular Döneminde Sulutas ticari ve askeri ulaşım açısından önemini korumuştur. Beyşehir yolu güzergâhının başlangıç noktası sayılabilecek Hocacihan Hanı kervanlar ve bu yolda ilerlemek isteyenler açısından duraklama noktasıdır. Bu

⁴⁰⁰ Bkz: Bölüm 1 s.1.

⁴⁰¹ Sulutas Mahallesi ve coğrafyası için Bkz: Bölüm 3, s. 7-14.

noktadan sonra en yakın han Altınapa Hanı'dır. Ancak günümüzde dahi Akyokus ve Belenbaşı mevkiini tırmanmak oldukça güçtür. Selçuklular döneminde bu tepeyi tırmanıp Altınapa Hanı'na ulaşmanın zorluğu ve arada başka bir han yapısının olmaması nedeniyle Hocacihan Han'dan çıkan kervan ya da yolcuların Sulutas-Karayazı bölgesinde bulunan Sulutas Hanına uğradıktan sonra Altınapa Han yönünde ilerlediklerini düşünmekteyiz. Günümüzde Sulutas Hanı tamamen yok olmuştur. İ.H. Konyalı ve H. Bahar'ın daha önce yapmış olduğu çalışmalar ışığında bu han hakkında bilgi sahibi olmaktayız. Çalışmalarımız sırasında bu düşüncemize ait somut veriler elde edilememiştir.

Sulutas ve çevresi hakkında yaptığımız çalışmalarda bölgenin dini yönden en önemli alanının Sille ve Tatköy olduğu tespit edilmiştir. Hıristiyanlığın batıya yayılmasında aktif rol oynayan bu bölge, M.S. 46-48 yıllarında St. Paulus'un Anadolu'ya misyonerliği yayma çalışmalarında da uğradığı bir yerleşimdir. Sille'de bulunan Ak Manastır (Aziz Khariton Manastırı) ⁴⁰² varlığı bilinen ilk manastırlardandır (Çizim-6). Bunun yanı sıra Hagia Thecla ⁴⁰³ ve Doğu Roma İmparatoru Constantinius'un annesi tarafından yaptırılan Aghia Eleni ⁴⁰⁴ kilisesi de bu alanda yer almaktadır. H. Özönder, Sille üzerinde yaptığı çalışmalarda Aghia Eleni Kilisesi'nin, Michael Archangelos adına Kudüs hac yolu üzerinde yaptırıldığından bahsetmektedir. Bu bağlamda St. Paulus'un Psidia Bölgesinden kovulmasından sonra Sille'ye uğrayabilmesi için Konya-Beyşehir Yolu'nu kullanması gerekmektedir. Ayrıca daha öncesinden hac merkezi olduğu bilinen Psidia Antiocheia'ya gitmek isteyen hacıların, bu yol üzerinde ki Aghia Eleni Kilisesini ziyaret ettikten sonra yeniden Beyşehir Yolu üzerinden Psidia'ya ulaşmaları gerekmektedir. Böylelikle hem St. Paulus hem de onun izinde gitmek isteyen dindar insanlar Sille'den Psidia'ya ulaşmak için Sulutas üzerinden bu yolculuğu gerçekleştirmiş olmalıdır. Bu bölgede en kısa ve güvenli yol bu güzergahta bulunmaktadır (Resim-4).

⁴⁰² Bkz: Bölüm 5, s.32.

⁴⁰³ Bkz: Bölüm 5, s. 37.

⁴⁰⁴ Bkz: Bölüm 5, s. 35.

Çalışmalarımızda tespit edilen kilise ve manastır örnekleri genellikle kayaya oyularak yapılmıştır. Bunun en önemli nedeni Sulutas ve Sille çevresinin volkanik kayaç ve toprak yapısına sahip olmasıdır. Şekil vermenin kolay olması ve ham madde bakımından minimum gereksinim duyulan yapılar, hem Hıristiyanlar hem de Bizanslılar için oldukça önemlidir. Bizans İmparatoru Herakleios döneminde Anadolu Them'nin başkenti Lycaonia olmuştur. Bunun nedeni maddi açıdan zor dönem yaşayan Bizanslıların kiliseden gelecek olan geliri devlet hazinesine aktararak maddi kazanç sağlamaktır. Tatköy Mahallesinin Talas mevkiinde bulunan manastır yapısı da yaklaşık olarak Herakleios döneminde yapılmıştır. Manastır yapısı içerisinde yer alan kilise tabanında 5 sıra halinde toplam 15 panoya ayrılmış bir taban mozaiği bulunmaktadır. Mozağin ana temasını bahar, bitkisel motifler ve cennet teması olarak belirlenmiştir. Erken Bizans Dönemi Akdeniz ve Anadolu havzası mozaikleri ile benzerlikler taşımaktadır. Tatköy mozaiklerinde bulunan renk, stil ve figür kullanımı genellikle M.S. 4.-5. yy. Anadolu'da görülmektedir. Bu nedenle Tatköy Manastırı⁴⁰⁵ yaklaşık olarak M.S. 5. yy. a tarihlenebilir. Daha önce bahsettiğimiz kilise ve manastır yapılarının Sille, Sulutas, ve Tatköy bölgelerinde ki yoğunluğu Bizans Döneminde Sulutas ve civarının ne denli önemli olduğunu vurgulamak açısından oldukça önemlidir.

Sulutas ve civarında bulunan diğer önemli yapı gurubu ise kaya mezarlardır⁴⁰⁶. Sulutas Mahallesi içerisinde bulunan Gevale Kalesi kazılarında ortaya çıkartılan yaklaşık 25 adet kaya mezarı bulunmaktadır. Ancak biz örnek olarak 13 adet kaya mezarına tezimizde yer verdik. Kaya mezarına rastladığımız diğer bir bölge ise Küçük Muhsine'dir. Bu alanda bulunan 10 adet mezar yapısı ile mezar Gevale Kalesi'nde ortaya çıkartılan örnekleri karşılaştırılmış ve bölgenin ölü gömme kültürü açısından bazı bilgilere ulaşılmıştır. Mezar yapılarının yapısına bakacak olursak, her iki alanda da tespit edilen yapılar volkanik ana kayalara oyulmuş kaya mezarlardır. Gevale de bulunan örneklerde kayaç yapısının daha yumuşak olduğu gözlenmiştir. Bu unsur işçilik ve süsleme konusuna doğrudan etki etmektedir. Gevale Kalesi'nde

⁴⁰⁵Bkz: Bölüm 5, s. 37-38.

⁴⁰⁶ Bkz: Bölüm 5/4, s. 45.

bulunan mezarlar cephesel olarak daha sade ve kaba bir işçiliğe sahipken, Küçük Muhsine mezarları daha ince işçiliğe sahip ve süsleme barındırmaktadır.

Gevale mezarları genellikle kısa bir dromosa sahip ve içerisinde klineler bulunmamaktadır. Ayrıca tavan yapısı da düz bir şekilde işlenmiştir. Bazı mezarlar yapımından sonraki dönemlerde barınma, depo gibi amaçlara yönelik düzenlenmiş ve tahrip edilmiştir. Küçük Muhsine mezarları, Gevale mezarları ile karşılaştırıldığında neredeyse bütün mezarların içerisinde kline bulunmaktadır. Ayrıca yapısı olarak mahya kirişli ve üçgen çatı formunda işlenen örneklerin mevcut olduğu görülmektedir. Küçük Muhsine de bulunan bazı mezarların içerisinde yazıt, süsleme, fresk bulurken, Gevale Kalesi'nde bahsedilen buluntular tespit edilememiştir. Gevale Kalesi mezarlarına en yakın örnekler Sille'de bulunmaktadır. Bu alanda bulunan mezarlar da basit işlenmiş ve cephe vurgusu görülmemektedir.

Bu alanda yapılan çalışmalarda hem Gevale Kalesi hem de Küçük Muhsine mezarlarının genel olarak dikdörtgen ya da kare forma sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca Gevale Kalesi'nde bulunan bazı mezarların oval yapıda olduğunu da söylemek mümkündür. Nekropol alanlarında bulunan diğer mezarlara göre daha küçük yapıda olan bu mezarların çocuk mezarı olması muhtemeldir. Gevale Kalesi nekropolünde bulunan mezarların çoğunda niş ve urne yuvaları görülebilmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda bu alanda inhumasyon ve kremasyon gömü şekillerinin bir arada uygulandığını söylemek mümkündür. Küçük Muhsine ve Sille'de bulunan mezar yapılarında urne yuvalarına rastlanmamıştır.

Bahsedilen bilgiler ışığında bu alandaki mezar buluntularının Geç Roma ve Erken Bizans dönemlerine tarihlemek mümkündür. Mezar alanlarının yön kaygısı güdülmeden ve kolayca kazılabilecek bir yapıda olması bölgede yaşayan fakir halk için elverişlidir. Küçük Muhsine mezarlarının klineli, sade cepheli ve bazı mezarlarda görülen haç, yazıt ve freskolar İsauria Bölgesi ile yakından ilişkilidir. Bu alanda bulunan bazı mezar çatılarının mahya kirişli ve semerdam olması Lykia lahit kapağı örneklerini hatırlatmaktadır. Ancak Lykia'ya ait kesin bir uygulama bulunmamaktadır. Her iki bölgede de bulunan bazı mezar yapılarının sonraki dönemlerde mezardan farklı amaçla kullanmış olması Phrgia örneklerine

benzemektedir. Bu bağlamda Sulutas ve civarı mezar buluntuları İsauria, Phrygia, Lykia, özelliklerini yerel anlamda yorumlanarak yapılmıştır. İconium'un Phrygia sınırları içerisinde bulunan kentler arasında zikredilmesi ve neredeyse bahsi geçen tüm bölgelerle bağlantısının bulunması Sulutas ve civarında bulunan mezar yapılarının benzerliğini açıklar niteliktedir.

Sulutas ve civarında yapmış olduğumuz çalışmalarda bu bölge hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan diğer bir buluntu gurubu ise seramiklerdir. Daha önce bahsettiğimiz bütün bölgelerde bu konuda arazi çalışmalarında bulduk ancak son zamanlarda ki gündem olan Covid-19 ve kısıtlamalar nedeniyle sadece Sulutas ve Tatköy Mahallesiinde bulunan Çakılıçi Höyük seramiklerinin çizimlerini ve belgelemelerini yapabildik. Sulutas mahallesiinde 6, Çakılıçi Höyük'te ise 4 adet seramiğe tez çalışmamızda yer verdik. Sulutas mahallesiinde elde ettiğimiz buluntular, ağız içe dönük kase, balık tabağı, ağız dışı dönük kase, balık tabağı ve sığ kase örneklerinin açıklamasını ve katalog çalışmasını yaptık. Çakılıçi'nde ise, ağız içe dönük kase, ağız kenarı düz kase, ağız içe dönük gövdesi profil yapan kase örneklerinin çalışmasını yaptık. Çalışmalarımız sonucunda, seramik parçaları genellikle çark yapımı, kırmızı-portakal-devetüyü ve gri renkli olduğu bilgisine ulaştık. Sadece bir örnek elde yapım tekniği ile üretilmiş olduğunu tespit ettik. Sulutas mahallesiinde bulunan bu kap yaklaşık 5 cm. çapında ve oldukça küçük bir yapıdadır (Çizim-41/Resim-17). Buluntu içerisinde mika, kireç ve çakıl parçaları mevcuttur. Açık kahve renge sahip seramik üzerinde kırmızı astar izleri görülmektedir. Benzerlerine Pınabaşı, Kuru Çay ve Meydan Yolu çalışmalarında ulaşılmıştır.

Bölgede bulunan buluntular ve benzer yapıdaki çalışmaları incelediğimizde, SLT-01 envanter numaralı parça Doğu Sigillata A grubu (DSA), SLT-02 numaralı buluntu Doğu Sigillata A grubu (DSA) Kilikia örnekleri, SLT-03 numaralı buluntu Doğu Sigillata A grubu (DSA), SLT-04 numaralı buluntu Hellenistik Dönem Balık Tabağı- Süleymanhacı Höyük ve Kilisetepe örnekleriyle benzerlik gösterirken, SLT-05 numaralı buluntu Doğu Sigillata A grubu (DSA), SLT-06 numaralı buluntu ise Erken Tunç Çağı (ETÇ) Kuruçay örnekleri ile benzerlik göstermektedir. Bu bilgiler

ışığında Sulutas Mahallesi seramik buluntuları genel anlamda, Tunç Çağı, Hellenistik Dönem, Roma ve Erken Hristiyanlık dönemleri örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çakılıçi Höyük buluntularına bakacak olursak, ÇKL-01 envanter numaralı seramik Sagalassos kırmızı astarlı seramik grubu ile benzerlik teşkil ederken, ÇKL-02 envanter numaralı seramik⁴⁰⁷ Doğu Sigillatları A grubu (DSA) ve Kıbrıs Sigillatları ile benzerlik göstermektedir. ÇKL-03 envanter numaralı seramik parçası ise dik ağızlı ve ağız kenarı dışa doğru hafif profil yapan bir kaseye ait olmalıdır. Bu form ile genellikle Hellenistik Dönemde karşılaşılsa da DSA grubu içerisinde de bu form ile benzerlik gösteren formlar mevcuttur. ÇKL-04 envanter numaralı buluntu yöresel özelliklerine rağmen form ve stil bakımından Demirci Höyük kırmızı astarlı ve açıkli malları ve Beycesultan 3-4 katmanı seramiklerine benzemektedir. Bu bağlamda Sulutas ve civarında bulunan seramik buluntuları, Psidia, Phrygia, Laranda, Kilikia, Tarsus ve İsauria bölgesi seramikleri ile benzerlik göstermektedir. Bu alanda bulunan pişmiş toprak seramikler genellikle Roma Dönemine tarihlenebilir. Sulutas ile bahsedilen bölgeler arasında bir ticaret olduğu ya da bölgelerin sanatlarını tamamen uyguladıkları kanısına varılamamaktadır. Yaygın ve popüler olan formları yerel sanatları ve işçilikleri ile gündelik hayatlarında uyguladıkları düşünülmektedir⁴⁰⁸.

Gevale Kalesi kazıları sırasında bölgenin kültürü ve savaş aletleri konusunda da önemli veriler elde edilmiştir. Bu alanda çıkan önemli buluntu gurubunu ok uçları oluşturmaktadır. Kazılar sırasında büyük çoğunluğu Orta Çağ'a ait altı farklı tipte ok uçları ele geçmiştir. Genel olarak yassı, dörtgen ve konik olarak kategorilere ayrılan ok uçları, dövme demir materyalden üretilmiştir. Korozyon ve deformasyon nedeni ile tam tarihleme yapılamayan bu önemli buluntu grubu dönemin savaş teknolojisini günümüze aktarmıştır. Karacahisar, Kubad Abad, Gelendost çalışmalarında ve Konya Koyunoğlu müzesinde örnekleriyle büyük oranda benzerlik göstermektedir. Gevale Kalesinde bulunan yassı ok uçları (Resim-22), kısa menzilli, zırhsız düşman ve avcılık için uygundur. Dörtgen olanlar ise uzun menzilli ve zırlı düşman için

⁴⁰⁷ Bkz: 7. Bölüm

⁴⁰⁸ Sulutas ve çevresinde bulunan seramik buluntuları için Bkz: Bölüm 6, s. 62-70.

kullanılmış olmalıdır (Resim-23). Konik forma sahip olanların genelde atış talimi sırasında kullanıldığı düşünülmektedir (Resim-24).

Kazılar sırasında başka bir buluntu gurubunu ise cam bilezikler oluşturmaktadır. Antik Dönemden itibaren yaygın olarak süs eşyası olarak kullanılan bu buluntu gurubunu genellikle kadın ve çocuklar kullanmıştır. Özellikle Romalılar döneminde oldukça yaygın olduğu bilinen cam kullanımı, Gevale Kalesi özelinde de düşünülebilir. Çalışmalarda ortaya çıkarılan buluntular tipolojik olarak dairesel, yarı dairesel, dikdörtgen ve üçgen kesitli bilezikler olarak genel gruptandırma yapılmıştır. Cam malzemesinin kırılğan olması nedeniyle çok fazla örneği bulunmaması nedeniyle oldukça kıymetlidir. Benzer örnekler ve Gevale buluntuları kıyaslandığı zaman, buluntuların genel itibariyle M.S. 12-13 yy. tarihlerine ait olması mümkündür. Kubad Abad çalışmalarında bulunan parçalar da benzerlik açısından bu tarihlenmeyi olağan kılmaktadır. Roma, Bizans ve Selçuklu dönemlerinde savunma kalesi olarak bilinen Gevale Kalesi'nde bahsedilen buluntulara erişilmiş olması, bu alanın bir askeri kale olmadığını bu alanda kadın ve çocukların da var olduğunu açıklamaktadır⁴⁰⁹.

Bütün araştırmalar ve buluntular değerlendirildiğinde, Sulutas Mahallesi ve civarı özellikle Roma ve Bizans dönemlerinde çevresinde yer alan yerleşme ve bölgeler ile sürekli bir etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Bu etkileşimin nedeni bölgenin dini ve stratejik yapısı olarak açıklanabilir. Öyle ki, Sulutas'ın özellikle doğu-batı bölgeleri arasında köprü görevinde olması ve bu bölgenin ticari, askeri ve dini açıdan bir durak görevi görmesi kültürünü etkilemektedir. Ancak etkilendikleri kültürleri direkt yansıtmak yerine yerel üslupla harmanlayarak kullanmışlardır.

Bu bölgede yapılan en detaylı çalışma Gevale Kalesi kazı çalışmalarıdır. Ancak çalışmaların sınırlı bir alanda yapıyor olması ve bölgenin Konya merkezine çok yakın bir konumda olmasından dolayı sürekli yeni yapılaşmalara ve kaçak kazılara maruz kalması Konya ve çevre tarihi açısından büyük bir kayıptır (Resim-30). Çalışmamız özellikle Sulutas ve civarında detaylı çalışmaların hatta kazıların yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

⁴⁰⁹ Sulutas ve çevresinde bulunan diğer küçük buluntular için Bkz: Bölüm 6, s. 70-76.

Bu alanda yapılacak herhangi bir çalışmanın hali hazırda devam eden Gevale Kalesi çalışmalarının da seyrini değiştireceği kanısındayız. Çalışmamızda bölgenin oldukça kozmopolit bir yapıda olduğu, önemli tarihsel ve kültüre buluntuları barındırdığı ve özellikle Lycaonia Bölgesi açısından ne denli öneme sahip olduğundan bahsettik. Temennimiz çalışmamızın ileriki zamanlarda bu bölgede yapılacak olan çalışmalara bir yol gösterici olmasıdır. Özellikle global bir sorun haline gelen ve yaşamı her yönüyle olumsuz etkileyen Covid-19 nedeniyle insanların bu tarih ve doğa harikası alana bilinçsiz yapılaşma yaparak zarar vermesi en büyük korkumuzdur.

KAYNAKÇA

Akok, M. (1970). “Türk Tarih Kurumu Adına, Konya Alâeddin Tepesinde 1941 Yılında Yapılmış Olan Arkeolojik Kazıda Elde Edilen Mimarî Buluntular”. *Türk Tarih Kongresi. Ankara: 1(VII)*.

Aksarayî, K.M. (2000). *Müsâmeretü'lAhbâr*. (Çeviren: Mürsel Öztürk). Ankara: TTK Yayınları.

Akyurt, İ.M. (1998). *M.Ö. II. Binde Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Alp, A. (1984). *Konya Arkeoloji Müzesindeki Roma Çağı Mezar Stelleri*. Ankara: Konya Tarihi, Güven Matbaası, 45-51 /XXXVII-XLIII.

Araboğlu, S. (1975). *Konya Arkeoloji Müzesi Lahitleri Kataloğu (Yayınlanmış Mezuniyet Tezi)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.

ArDOS, M. (1984). *Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi*. İstanbul: Çantay Kitabevi

Atalay, İ. & Mortan, K. (1997). *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Atçeken, Z. (1998). *Konya'daki Selçuklu Yapılarının Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*. Ankara.

Atçeken, Z. (Aralık 2001). “Karamanoğulları'na Kadar Konya'nın Kısa Tarihi”. Konya: *Yeni İpek Yolu KTO Dergisi*, (Hz. Mevlânâ'nın 728. Vuslat Yıldönümü Anısına Özel Sayı), s. 65-70.

Atlan, S. (1970). *Roma Tarihi'nin Ana Hatları. I. Kısım Cumhuriyet Devri*. İstanbul: İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Yayınları.

Aygör, E. (2017). “Konya Gevale Kalesi Kazılarında Bulunan Ok Uçlarının Değerlendirilmesi”. Edirne: *MASROP E-DERGİ*, cilt: 11, sayı: 6. s. 7-24.

Ayönü, Y. (2002). “Selçuklu- Bizans İlişkileri”. Ankara: *Türkler Dergisi*, VI, 598-617.

Bahar, H. (1991). *İsauria Bölgesi Tarihi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, Tarih Anabilim, Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, Konya: SÜSBE Dergisi.

Bahar, H. (1994). “Takkeli Dağ (Kevele Kalesi) ve Konya Bakımından Önemi”. Konya: *SÜSBE Dergisi*, (3), 313-333.

Bahar, H. (1996). “Isauria Bölgesi'nin Antik Çağdaki Yerleşim Merkezleri (Prof. Dr. Afif Erzen'e Armağan)”. İstanbul: *AnAr- XIV*, 51-91.

Bahar, H.(1998). “Konya Araştırmaları-III: Lykaonia (Konya Merkez Bölgesi)”. Konya: *SÜFEFE Dergisi*, (12), 197-206.

Bahar, H. (2000). “1998-1999 Yılı Konya-Karaman İlleri Yüzey Araştırmaları”, *AST*, XVIII/2, 187-204.

Bahar, H. (2001). “1998-1999 Yılı Konya-Karaman İlleri Yüzey Araştırmaları”. *Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü 18. Araştırma Sonuçları Toplantısı. (İzmir: 22-25 Mayıs 2000)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bahar, H. (2007). “2006 Yılı Konya-Karaman İlleri Yüzey Araştırmaları”. *Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı. (Kocaeli: 28 Mayıs- 01 Haziran 2007)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bahar, H. & Koçak Ö. (2009). *Eski Çağ Konya Araştırmaları 2 (Neolitik Çağ'dan Roma Dönemi Sonuna Kadar)*. Konya.

Baş, A. (2001). “Bilinmeyen Bir Selçuklu Kervansarayı: Yıkık Han”. Konya: *I. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi. 1*, 93-99.

Baş, A. (2007). “Konya-Beyşehir –Derebucak Kervanyolu”, Konya: *İpek Yolu Konya Kitabı X*, 129-142

Baş, A. (2007). “Türkiye Selçukluları Zamanında Konya'nın Ticaret Yapıları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Sanat Tarihi Araştırmaları. Prof. Dr. Haşım Karpuz'a Armağan.* (Ed. M. Denктаş-O. Eravşar). Konya: 71-78.

Baş, A. (2010). “Öresun (Tepesi Delik) Hanı'nda Temizlik ve Restorasyon Çalışmaları”, *İstanbul: XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri. 14-16 Ekim 2009.*(Haz. K. Pektaş vd.). 69-82.

Baştak, N. F. (I-II. Kanun 1938). “Sille”. *Konya Halkevi Dergisi. 16-17/1938*. 947-970.

Baştak, N.F. (1944). “Phrygia ve Konya ile Münasebetleri”. *Konya Halkevi Dergisi 1944*. S. 64-65.

Baykara, T. (1998). *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*. Konya.

Baykara, T (2002). “Konya”, *DİA, C. XXVI*, Ankara, 2002.

Bosch, C.E. (1949). *Türkiye'nin Antik Devirdeki Meskûkâtına Dair Bibliyografya*. Ankara: TTK Yayınları, TTK Basımevi, XII. Seri, No:2.

Bosch, C.E. (1957). *Studien zur Geschichte Pamphylens*, (Çev: Sabahat ATLAN), Pamphilya Tarihine Dair Tetkikler, Ankara.

Bozyiğit, R. (2018). *Takkeli Dağ (Doğal Yapı, Yerleşme, Turizm)*. Konya. Çizgi Kitabevi Yayınları.

Calder, W. M. & Cormark, J. M. R. (1962). "Monuments From Lycaonia. Manchester: The Pisido Phrygian Borderland, Aphrodisias", (With: M.H. BALLANCE and M.R. E. GOUGH), *MAMA-VIII*.

Cronin, H. S.(1902). "First Report on the Journey in Pisidia, Lycaonia and Pamphylia", *JHS, XXII*, s. 125-145.

Çaycı, A. (2003). "Elikesik Han ve Zaviyesi". İzmir: *Sanat Tarihi Dergisi*, (12), 55-67.

Çaycı, A. & Şimşir, Z. (2015). "Gevale Kalesi 2013-2014 Kazı Buluntuları", *Erzurum: 37. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 3, 539-558.

Çaycı, A. & Şimşir, Z. (2015). "Gevale Kalesi 2013-2014 Kazı Buluntuları", *K.S.T 3. Cilt* s.539-559 Ankara.

Çaycı, A. & Şimşir, Z. (2019). "Gevale Kalesi 2014 Yılı Kazı Çalışmaları". Manisa: *XIX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu*, 1, 383-402.

Diodoros, S. (1967). *Bibliothekes Historike*. (Çeviren: Russel M. Geer). London: William Heinemann.The Loeb Classical Library.

Doğanay, O. (2008). *İsauria Bölgesi Kaya Mezarları Ve Ölü Gömme Gelenekleri*. Konya: SÜ Arkeoloji Bilim Dalı Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmış Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Christine Özgan, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yılmaz).

Duran, R. (2007). "Altunapa Hanı". *Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları*. (Ed. H.Acun), Ankara: 77-87.

Duran, R., Baş, A. & Özcan, R. (2016). *Tarihi Konya Köprüleri*. Konya.

Dursun, Ş. & Duran, R. (2018). Anadolu Selçuklular Dönemi Konya Ticaret Yolları. Konya: *Konya Kitabı, İpekyolu dergisi*, 1(XVI), 127-147.

Dünner, H. (Haziran 1937). Konya ve Çevresinin Jeolojik Teşekkülleri. Konya: *Konya Halkevi Dergisi*, 10, 631-633.

Elçilerin İşleri. (2003). *İncil*. İstanbul: 247–250.

- Eravşar, O. (2011). *Anadolu Selçuklu Kervansarayları*. Konya
- Ermişler, O. (1922). Konya-Selçuklu Tatköy Manastırı Mozaik Kurtarma Kazısı. Ankara: *II. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, 35-65.
- Ersoy, Bozkurt. (1995). “Osmanlı Öncesi Anadolu Kervan Yolları ve Üzerindeki Kervansaraylar”. Ankara: *Kültür ve Sanat*, (25), 22–26.
- Esin, U. (1979). *İlk Üretimciliğe Geçiş Evresinde Anadolu ve Güneydoğu Avrupa(G.Ö. 10500 – 7000 Yılları Arası) Kültürler Sorunu*. İstanbul.
- Eyice, S. (1966). “Konya İle Sille Arasında Ak Manastır Menakıb al Arifin’deki Deyr-i Eflatun”. *Şarkiyat Mecmuası. İstanbul:(VI)*, s.135-160.
- Eyice, S. (1975). Anadolu’da ‘Karamanlıca’ Kitabeler. *Belleten Türk Tarih Kurumu. XXXIX (153)*, 25-48.
- Eyice, S. (1988). “Bizans Mimarisi”. İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, *Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri, C.1*, 45-51.
- Forbes, T.B. (1983). *Urartian Architecture*. London.
- French, D. (1984). “The Site of Dalisandus”, *EpigrAnat, IV*, s. 85-99.
- French, D. (1996). “The Site of Barata and Routes in the Konya Plain” *EpigrAnat, XXVII*, s. 93-110.
- Günaltay, M.Ş. (1951). *Yakın Şark IV*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Güngör,K., Kunt, H. İ. & Doğanay O. (2004). *Lykaonia Bölgesi Kaya Mezarları Küçük Muhsine*, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Habercilerin İşleri.(1995). *İncil*. İstanbul: 260.
- Hamilton, W. J. (2013). *Küçük Asya* (Çeviren: Kasım Toraman). Ankara: Midas Yayınları.
- Hawley W.A. (1918). *Asia Minor*. London. The Bodley Head.
- Hoca Sadettin Efendi. (1979). *Tacü't-Tevarih (Fatih Sultan Mehmet ve İkinci Beyazid Dönemleri)*. (Sadeleştiren: İsmet Parmaksızoğlu). İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları, C. I.
- Huart, C. (1978). *Mevleviler Beldesi Konya* (Çeviren: Nezih Uzel). İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- İbn-i Bibi. (1996). *El Evamirü'l-Ala'ıye Fil-Umuri'l-Alaiye(Selçuk Name)*. (Çeviren: Mürsel Öztürk). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı Yayınları.

İbn-i Bibi. (1996). (*El-Hüseyin B. Muhammed B. Ali El-Ca'feri Er-Rugadi*). *El Evamirü'l A-la'iyeye Fi'l-Umuri'l- Ala'iyeye (Selçuk Name)*. (Çev. M. Öztürk). Ankara: 2.

Jones, A.H.M. (1937). *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, At the Clarendon Pres. Oxford.

Karauğuz, G. & Doğanay, O. (2004). “İ.Ö. II. Binden Bizans Dönemine Kadar Orta Anadolu'nun Güneyinden Akdeniz Kıyılarına Uzanan Yolağı Üzerine Düşünceler”. *OLBA X*. Mersin: KAAM Yayınları. s. 1-46.

Karauğuz, G. & Kunt, H. İ. (2004). *Eski Çağ Kaleleri*. Konya.

Karauğuz, G. Kunt, H.İ. & Doğanay, O. (2005). *Lykaonia Bölgesi Kaya Mezarları (Küçük Muhsine)*. Konya: Çizgi Kitapevi (1. Basım).

Karauğuz, G. (2013). “TARHUNTAŞŞA ve KONYA-KARAMAN ARAŞTIRMALARI ÜZERİNE”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, sayı 30. Konya. s. 41-54.

Karpuz, H. (2008). *Konya Fotoğraf Tarihi*. Konya.

Karpuz, H., Bozkurt, T. & Mimirolu İ.M. (2008). *Kızılören Tarihi Yapılar Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: 157-176.

Kesik, M. (2002). “Sultan Melikşah (Şahinşah) ve Sultan I. Mesud Dönemleri”. Ankara: *Türkler Dergisi*, VI, 547-565.

Kiepert, R. (1908). *Karte Von Kleinasien*. Berlin.

Konyalı, İ.H. (1945). *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir Tarihi- Turistik Kılavuz*. İstanbul.

Konyalı, İ.H. (1964). *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*. Konya.

Konyalı, İ.H. (1967). *Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi Ermenek ve Mut Abideleri*. İstanbul.

Konyalı, İ.H. (1974). *Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi*. İstanbul.

Konyalı, İ.H. (2007). *Konya Tarihi*. Konya: Memleket Gazetesi Yayınları.

Koşay, H.Z. (1951). *Short Guides for the Sights and Monuments of Anatolian Konya and Vilayet*. İstanbul.

Körsulu, H. (2019). "Süleymanhacı Höyük Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri". Konya: Palet Yayınları, *Karaman Araştırmaları-I*. 53-77.

Küçükdağ, Y. & Arabacı, C. (1994). *Selçuklular ve Konya*. Konya.

Küçükdağ, Y.&Arabacı, C. (1999). *Selçuklular ve Konya*. Konya: Mikro Yayınları.

Loyd, S. & Mellart, J. (1962). *Beycesultan I*. London.

Merçil, E. (1993), *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*. Ankara.

Mimiroğlu, İ.M. (2006). “Konya’da Bizans Mimarisi” Konya: *İpek Yolu Dergisi Konya Kitabı, IX*, 139-171.

Mimiroğlu, İ.M. (2012). *Konya Ansiklopedisi*. Konya.

Mimiroğlu, İ.M. (2015). *Konya'nın Bizans Dönemi Dini Mimarisi (Doktora Programı)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sanat Tarihi Anabilim Dalı.

Mimiroğlu, İ.M. & Karakök, C. (2019). Bir Amerikalı Seyyahın Gözünden Konya. (Editörler: Özlem Onar Güneş-Huriye Çolaklar). İstanbul: *Dil-Edebiyat ve Tarih Araştırmaları II*, Hiper yayın, 300-338.

Moltke, H.V. (1969). *Moltke'nin Türkiye Mektupları*. (Çeviren: Hayrullah Örs). İstanbul: Remzi Kitap Evi.

Muşmal, H.Uslu, F. & Çolak, F. (2016). Osmanlı'nın Son Dönemlerinde Bazı Alman Seyyahlara Göre Konya. (Editör: Ahmet Çaycı). Konya: *Seyahatnamelerde Konya*. Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 213- 265.

Önder, M. (1950). *Tarihi ve Turistik Konya Rehberi*. Konya. Yeni Kitap Basımevi.

Önder, M. (1962). *Mevlana Şehri Konya*. Konya: Yeni Kitap Basımevi.

Önder, M. (1971). *Mevlâna Şehri Konya*. Ankara.

Önder, M.(1999). *Gez Dünyayı Gör Konya'yı*. Konya.

Özdeniz, H. H. (2019). *Gevale Kalesi Kazılarında Bulunan Ortaçağ Seramikleri*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Konya.

Özgüç, T. (1959). *Kültepe-Kaniş*. Ankara: *Asur Ticaret Kolonilerinin Merkezinde Yapılan Yeni Araştırmaları*.

Özönder, H. (1998). *Sille* (Tarih-Kültür-Sanat). Konya.

Özsait, M. (1982). *Anadolu'da Hellenistik Dönem*. Anadolu Uygarlıkları Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi-II. İstanbul.

Özsait, M. (1985). *Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. İstanbul.

Postgate, J. N. (1997). "Kilise Tepe 1996 A Summary of the Principal Results" *Kazı Sonuçları Toplantısı, XIX/1*, s. 209-225.

Ramsay, W. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası* (Çeviren: Mihri Pektaş). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Restle, M. (1969). *Byzantine Wall Painting in Asia Minor*, Text 1, Shannon,

Sarıköse, B. (2009). *Sille (Bin Yıllık Birliktelik)*. Konya. Çizgi Kitabevi.

Sarıköse, B. (2015). *Sille*. Konya: Konya Ansiklopedisi, Kültür Yayınları, 8, 86-32.

Sevim, A.& Merçil, E. (1995). *Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset*. Ankara: Teşkilât ve Kültür.

Sevin, V. (1986). "Urartu Mezar Mimarisine Yeni Katkılar". İstanbul: *Anadolu Araştırmaları Dergisi,10*, 329-340.

Sevin, V. (2001). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Strabon. (2005). *Antik Anadolu Coğrafyası*. (Çeviren: Adnan Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Swoboda, H. & Knoll, F. (1935). *Denkmaler aus Lykaonien, Pamphylia und Isauraen*, Leipzig.

Tapur, T. (2009). Konya'da Tarihi Bir Yerleşim Merkezi: Sille. *Türk Coğrafya Dergisi, (53)*, 15-30.

Texier, C. (2002). *Küçük Asya Coğrafyası. Tarihi ve Arkeolojisi* (Çeviren: Ali Suat). Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.

Tunç P. (1997). *Konya Derbent- Küçühmuhsine - Başarakavak Halıları*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. El Dokümaları ve Örgüleri Eğitimi Ana Bilim Dalı Y.Lisans Tezi. Konya.

Turan, O. (1958). *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, Metin, Tercüme ve Araştırmalar. Ankara.

Turan, O. (1998). *Selçuklular Zamanında Türkiye Siyasî Tarih Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071- 1328)*. İstanbul.

Turan, O. (2005). *Selçuklular Zamanında Türkiye Siyasî Tarih, Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318)*. İstanbul.

Uçankuş, H.T. (2002). *Ana Tanrıça Kybele'nin ve Kral Midas'ın Ülkesi Phrygia (Kültür Rehberi)*. Ankara.

Uluçam, A. (1996). "Konya-Eğirdir Kervan Yolunun Bilinmeyen Bir Bölümü". *V. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri (25- 26 Nisan 1995)*. Konya: 85-94.

Umar, B. (1999). *Karia, Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi*. İstanbul.

Uzunçarşılı, İ.H. (1972). *Osmanlı Tarihi*. Ankara: I.

Yavuzylmaz, A. (2017). " Gevale Kalesi Cam Bilezik Buluntuları 2013-2015". Sakarya: *XX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu, 02-05 Kasım 2017*. s. 49-62.

Yayla, S. (2018). *Takkeli Dağda Bulunan Kaya Mezarları*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Konya.

Yıldırım, F. (2008). *Aziz Paul ile Türkiye Yolculuğu*. Ankara: Umut Tanı Sağlık Matbaa.

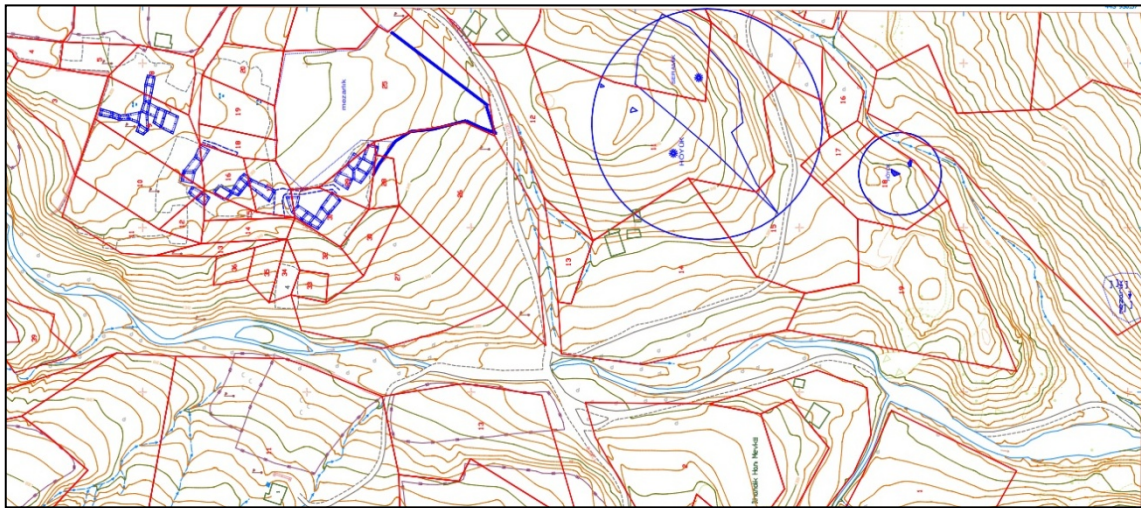

HARİTALAR, RESİMLER VE ÇİZİMLER

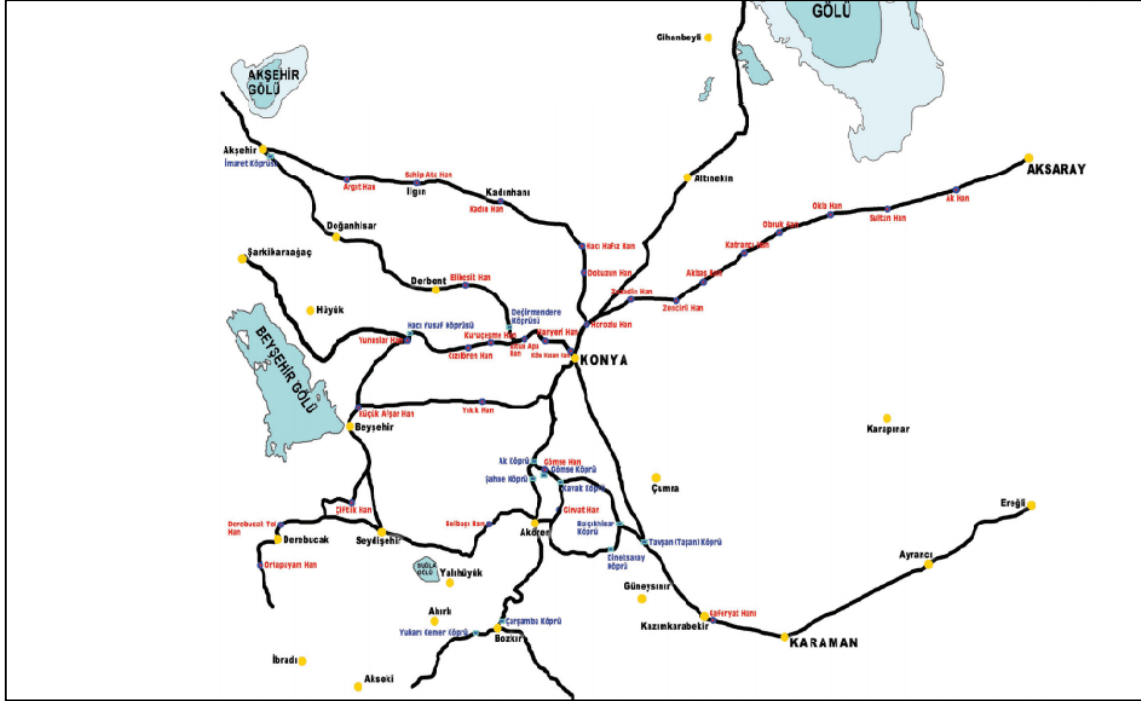
Harita-1: Tez Çalışması Sınırlarını Gösteren Harita.

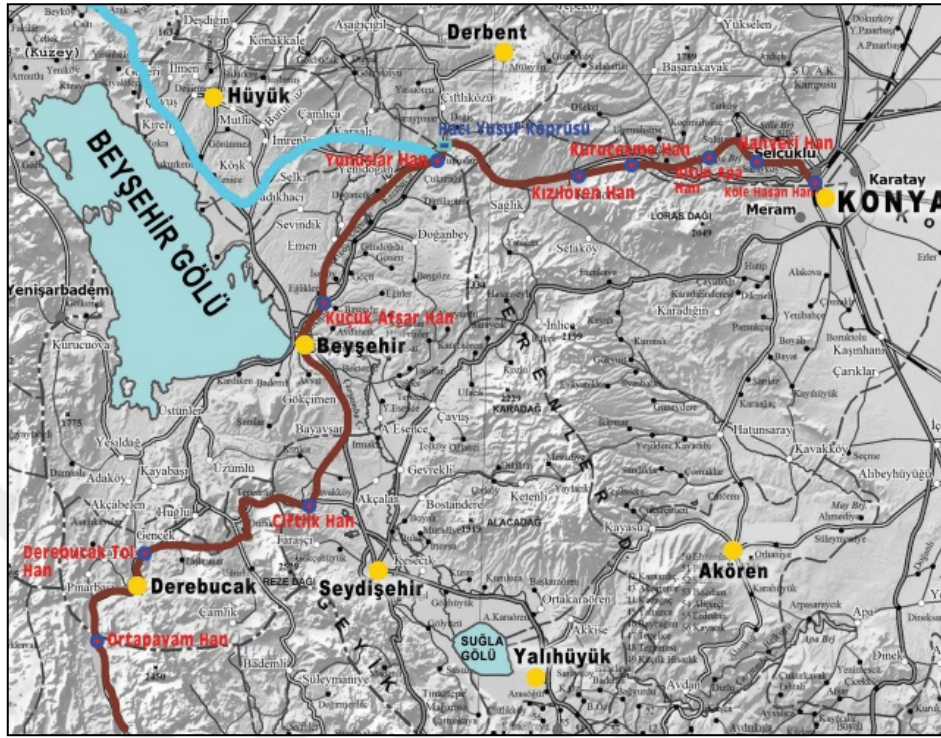
Harita-2: Sulutas Mahallesi Karayazı Mevkii Buluntu, Mezar Ve Höyük Alanlarının İzohips Haritası

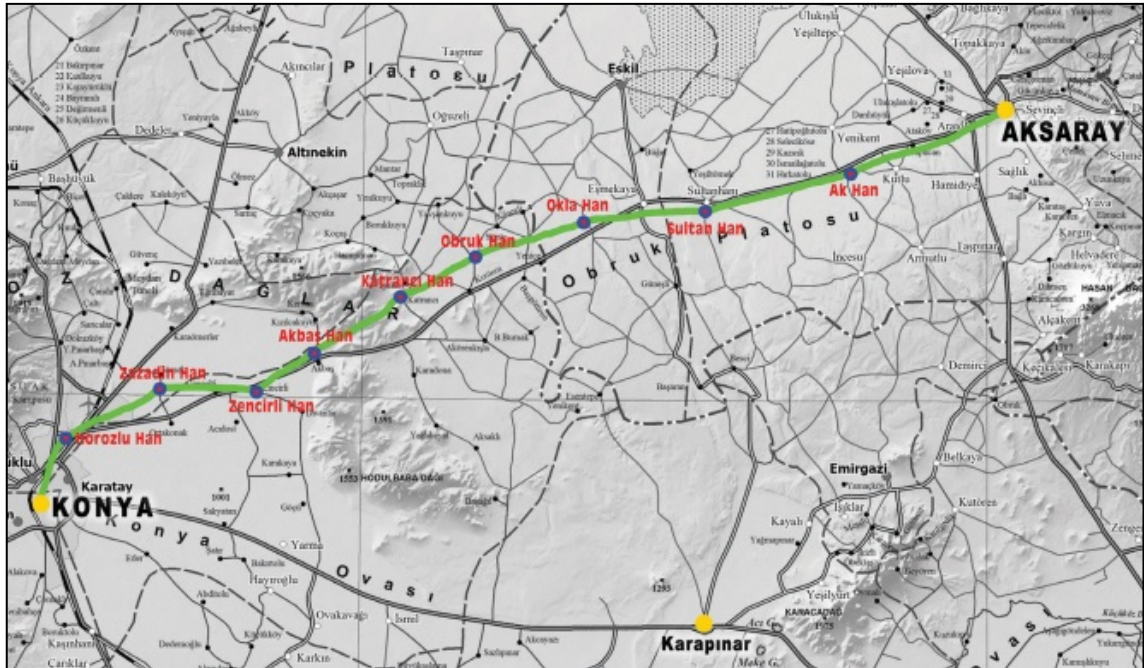
Harita-3: Anadolu Selçukluları Dönemi Konya yol ağı. (Dursun ve Duran, 2018, s. 128)

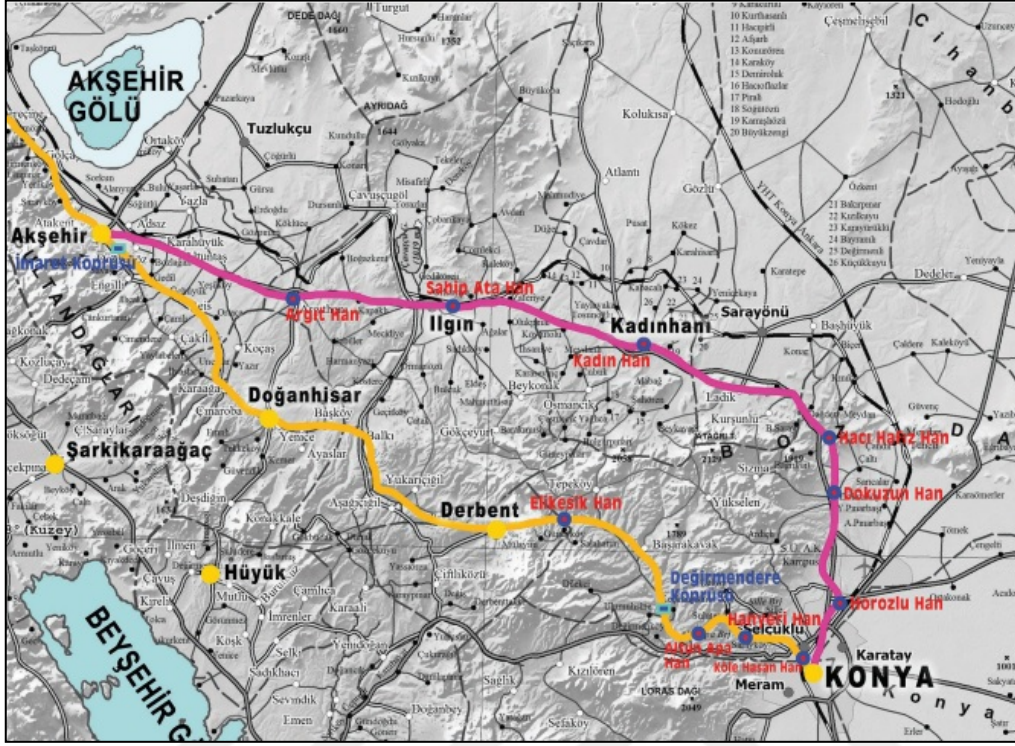
Harita-4: Konya-Beyşehir-Antalya Yolu. (Dursun ve Duran, 2018. s. 134)

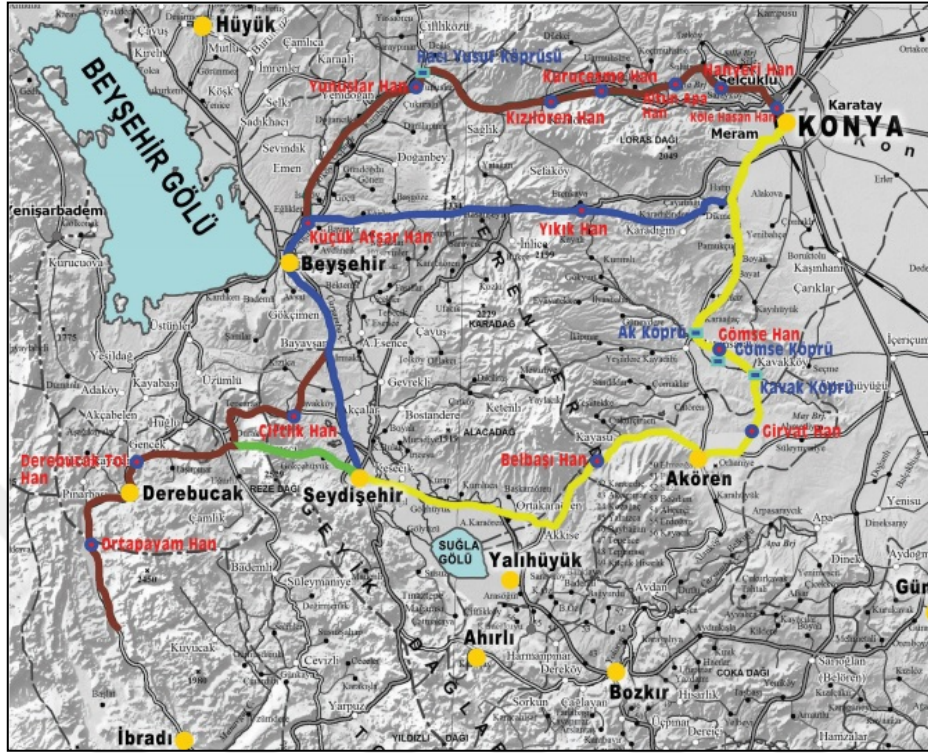
Harita-5: Konya-Aksaray Yol Hattı. (Dursun ve Duran, 2018. s. 130.)

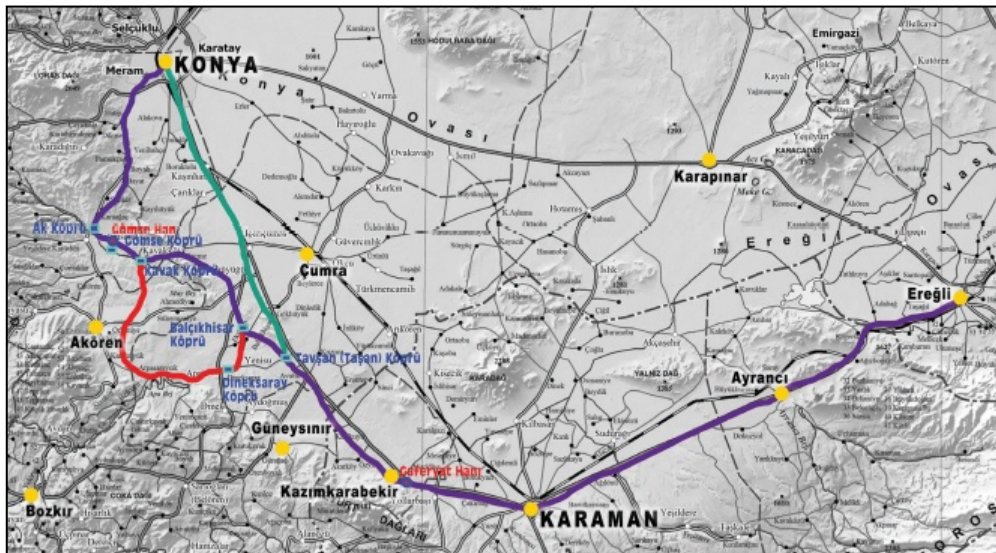
Harita-6: Konya-Akşehir-Afyon Yol Hattı. (Dursun ve Duran, 2018. s. 132.)

Harita-7: Konya-Seydişehir-Antalya Yol Hattı. (Dursun ve Duran, 2018. s. 136)

Harita-8: Konya-Karaman-Ereğli Yol Hattı. (Dursun ve Duran, 2018. s. 138.)

Resim-1: Sulutas Mahallesi Karayazı (Eski Köy) Mevkii Hava Fotoğrafı (Url: <https://kentrehberi.konya.bel.tr>)

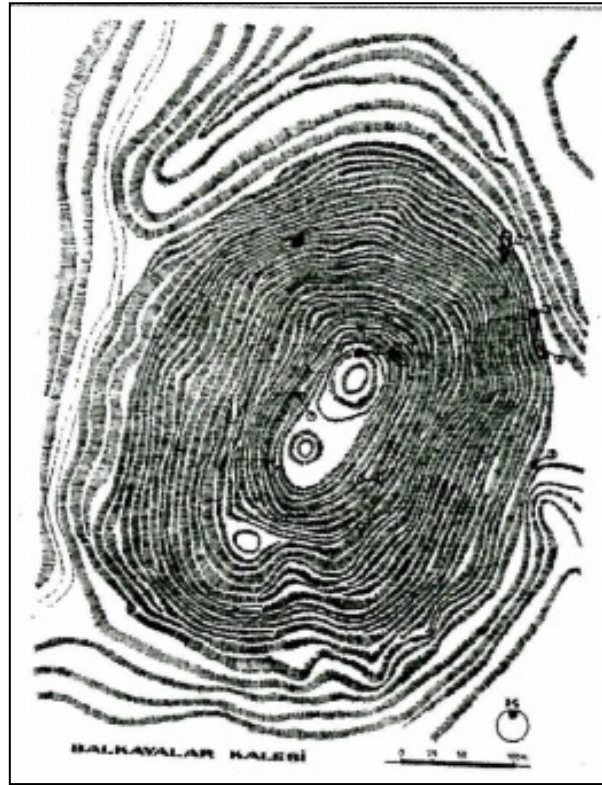
Resim-2: Takkeli Dağ'ın Konumu

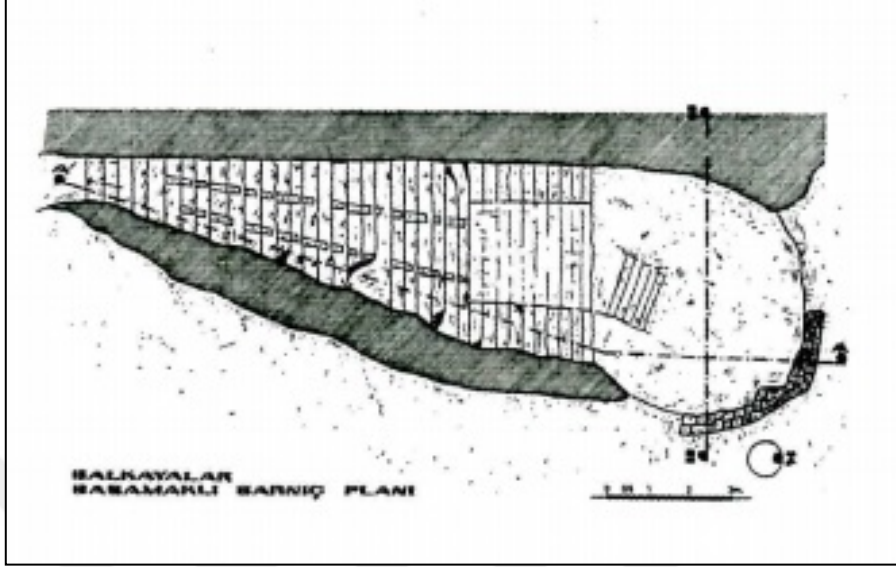
Resim-3: Gevale Kalesi ve Kazı Alanı Hava Fotoğrafı.

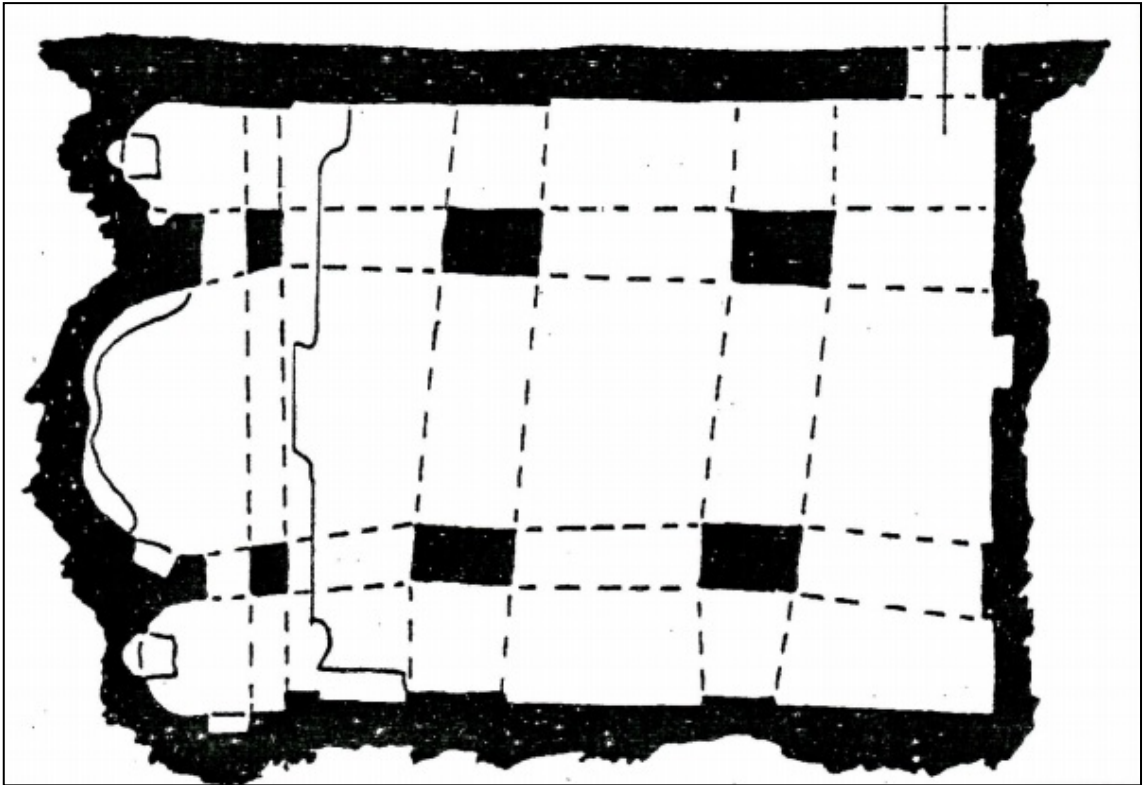
Çizim-1: Asar Kalesi'nin Planı ve İzohips Çizimi. (Karpuz vd., 2008, s. 159.)

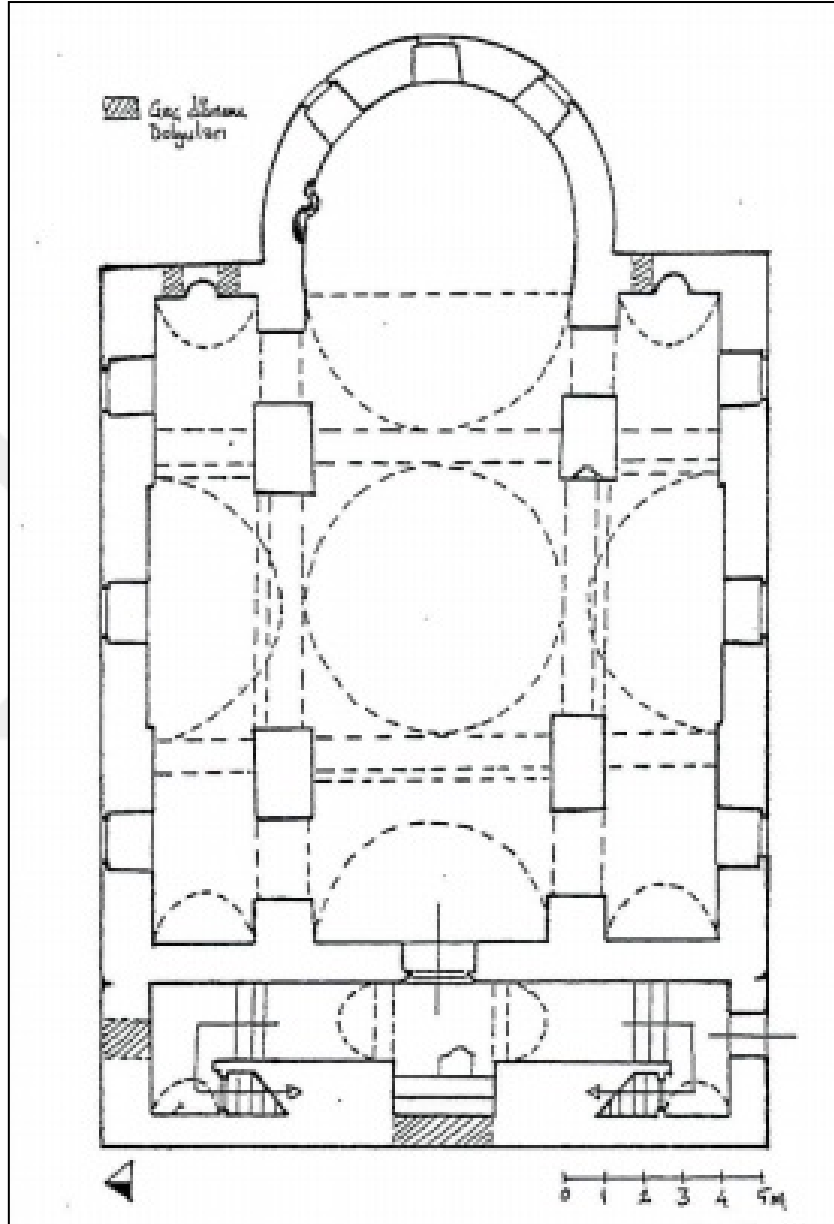
Çizim-2: Asar Kalesi'nde Bulunan Sarnıca İnen Basamaklı Merdiven Çizimi.(Karpuz vd., 2008, s. 159.)

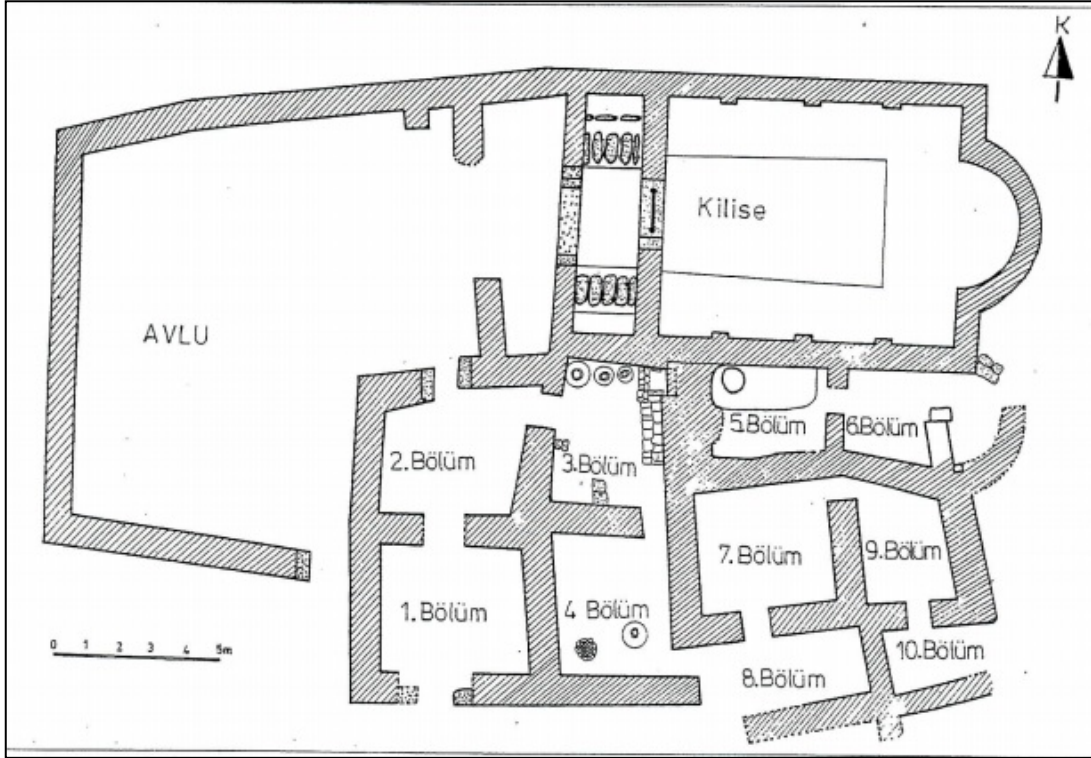
Çizim-3: Ak Manastır Plan Çizimi. (Mimiroğlu, 2006. s. 159.)

Çizim-4: Aya Elena (Hagia Elena) Kilisesi Plan Çizimi. (E. Arık'tan)

Çizim-5: Tatköy Manastırı Plan Çizimi. (Ermişler, 1992.)

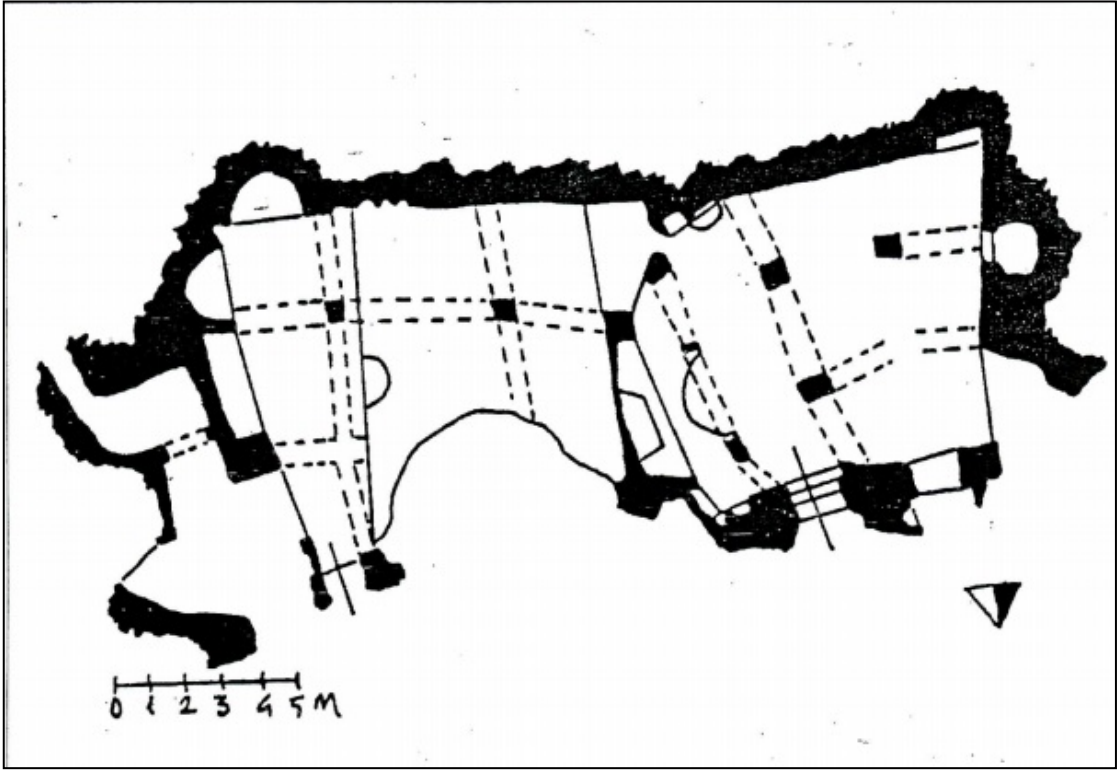
Resim-4: Tatköy Talas Manastırı Mozaik Buluntuları. (Tırpan ve Demir'den)

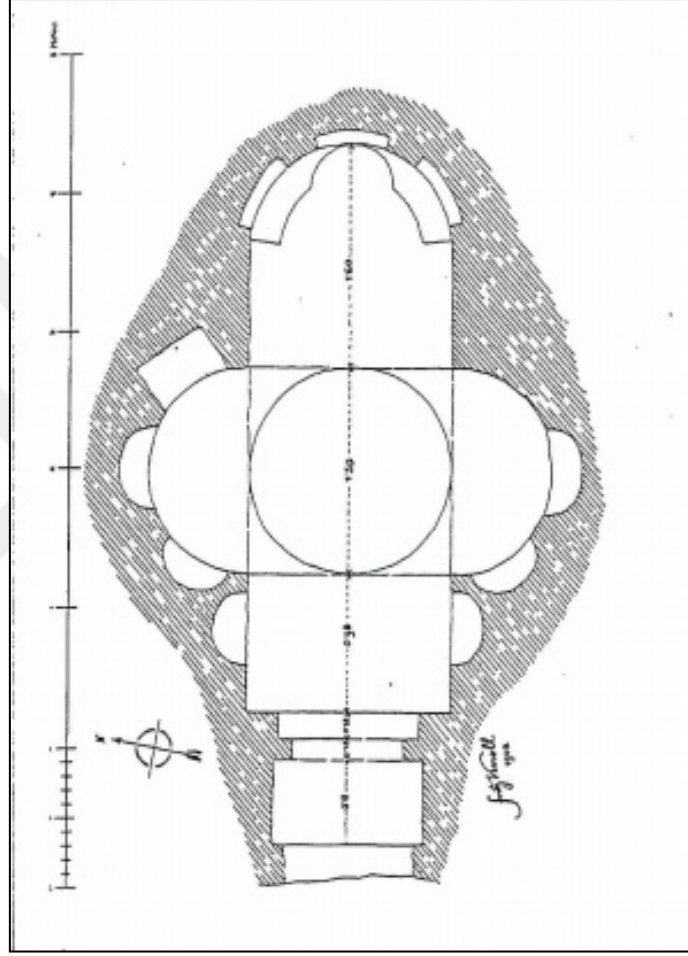
Çizim-6: Tatköy Talas Manastırı Mozaik Buluntu Çizimi. (Tırpan ve Demir'den)

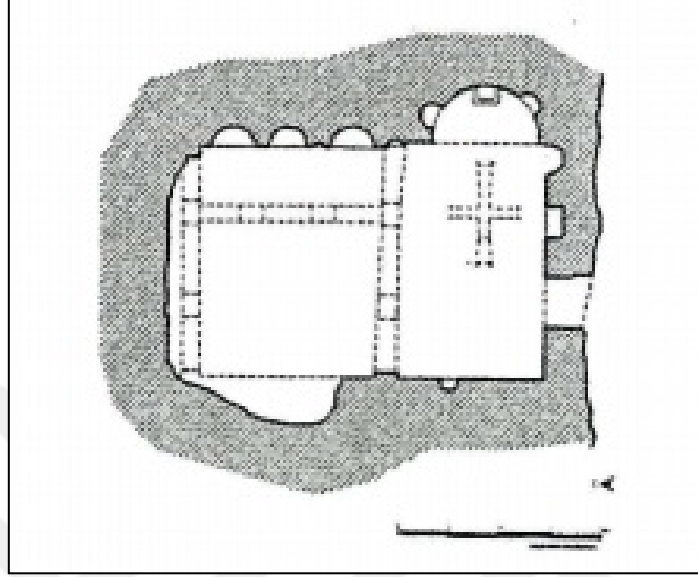
Çizim-7: Koimesis Tes Panagias (Panaya) Kilisesi Plan Çizimi. (Eyice, 1966.)

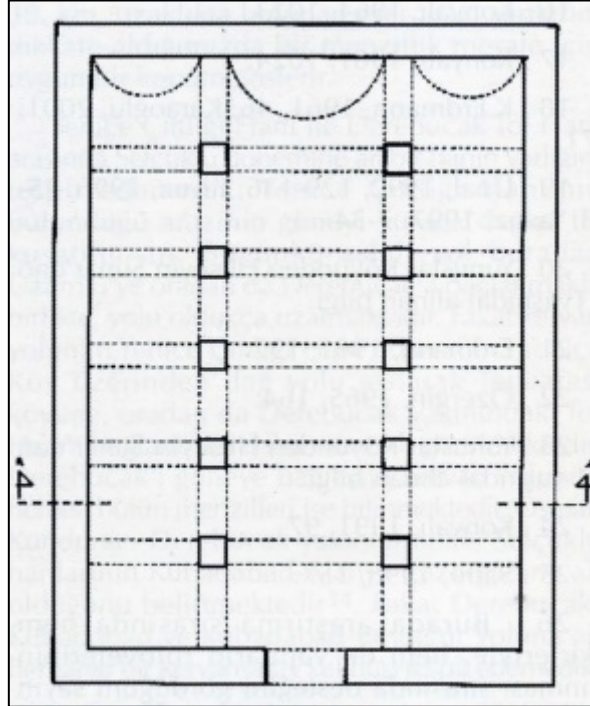
Çizim-8: Kızılören 1 No'lu Klise Plan Çizimi. (F. Knoll'dan)

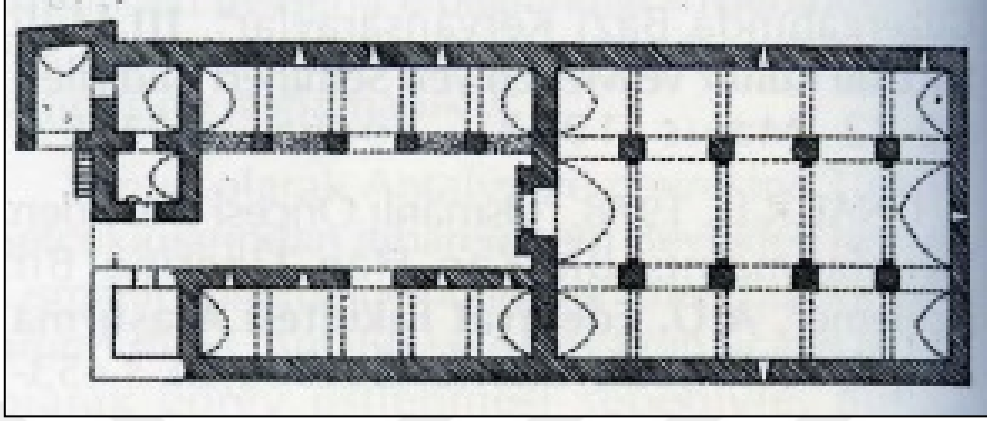
Çizim-9: Kızılören 2 No'lu Kilise Plan Çizimi. (Karpuz vd., 2008, s. 170)

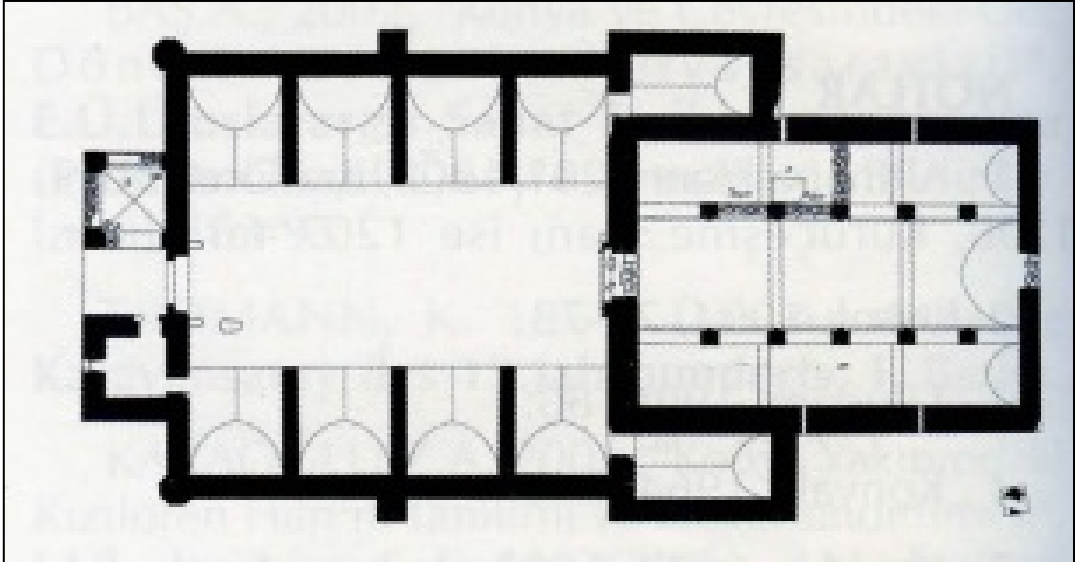
Çizim-10: Hocacihan Hamı Planı. (Baş, 2007, s. 138.)

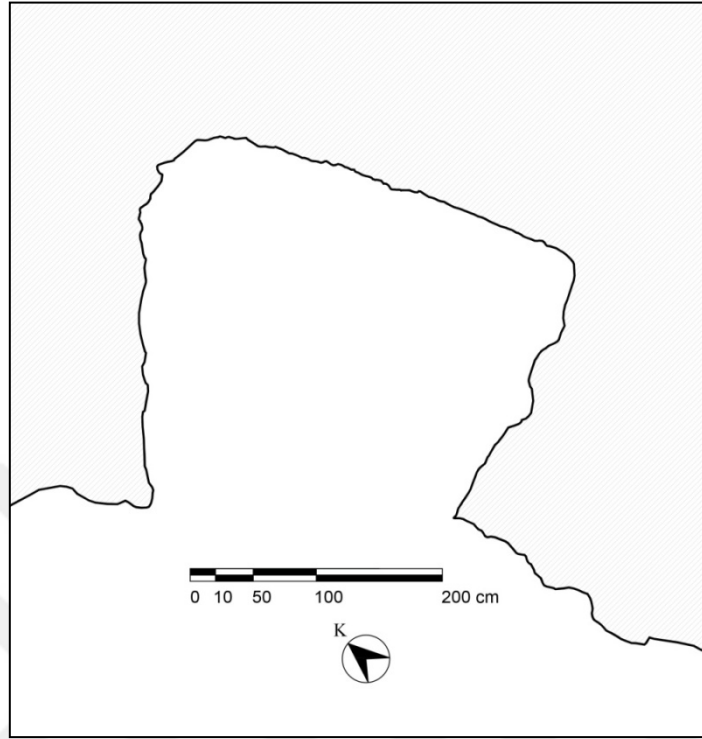
Çizim-11: Altınapa Han Planı. (Baş, 2007, s. 138.)

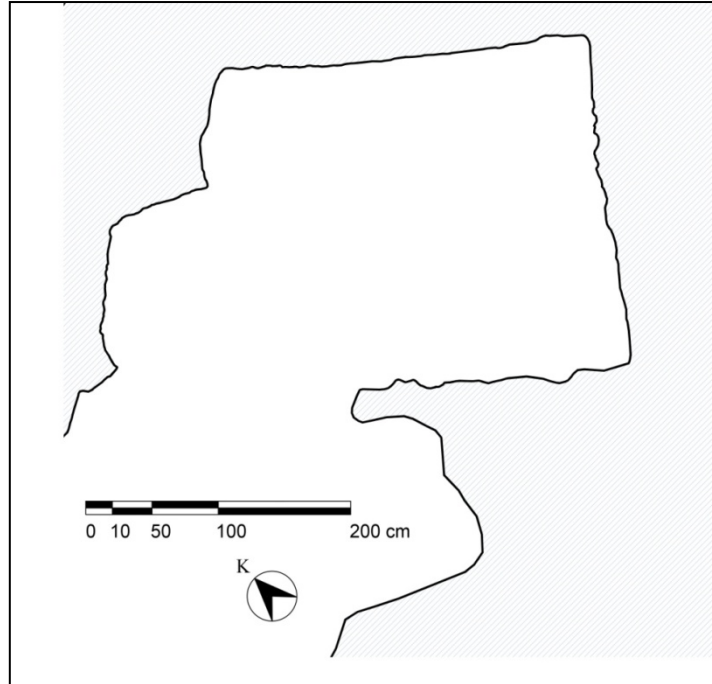
Çizim-12: Kızılören Han Planı. (Baş, 2007, s. 138.)

Çizim-13: GVL01 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

Çizim-14: GVL02 Numaralı Kaya Mezarı Çizimi. (Yayla, 2018.)

Çizim-15: GVL03 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Yayla, 2018.)

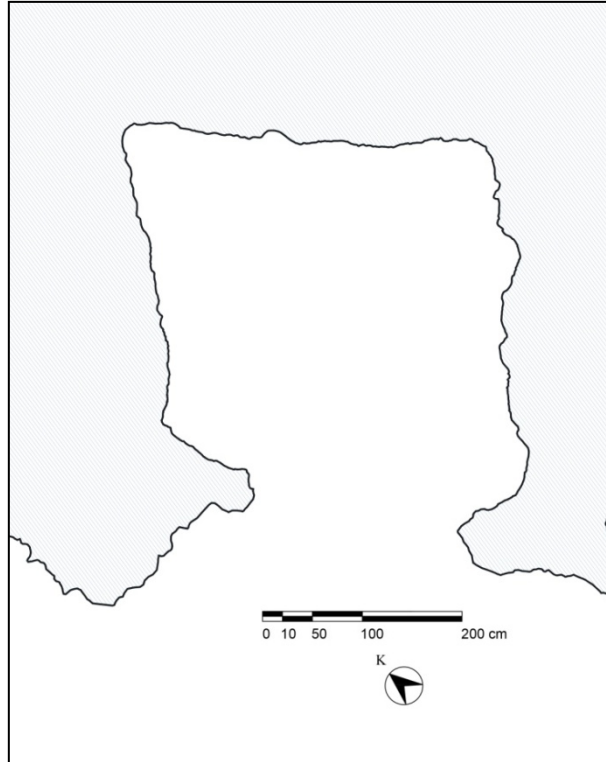
Çizim-16: GVL04 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

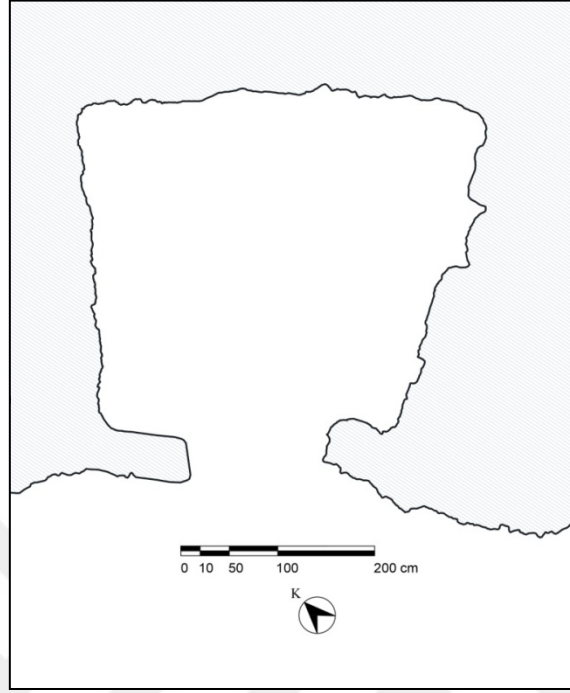
Çizim-17: GVL05 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

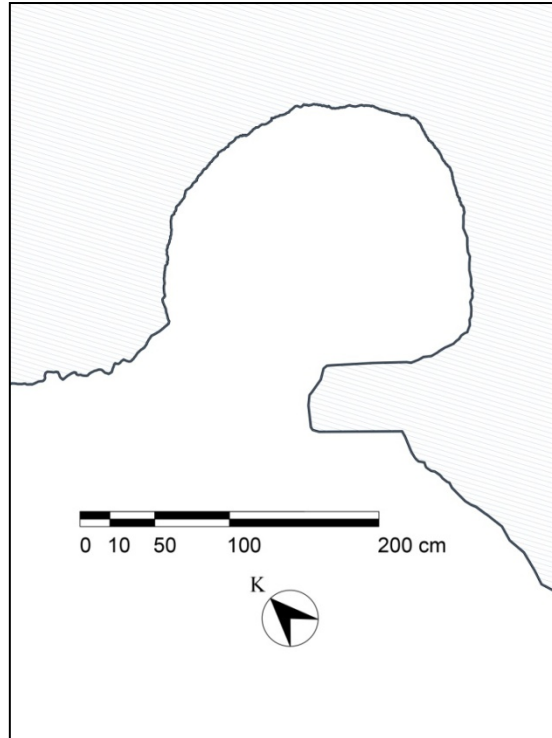
Çizim-18: GVL06 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

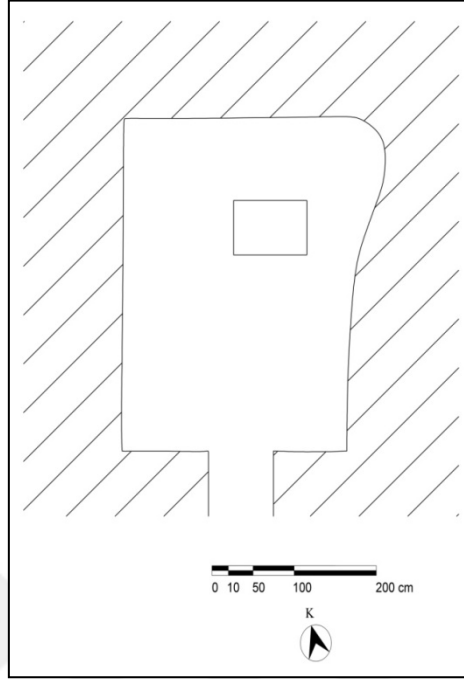
Çizim-19: GVL07 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

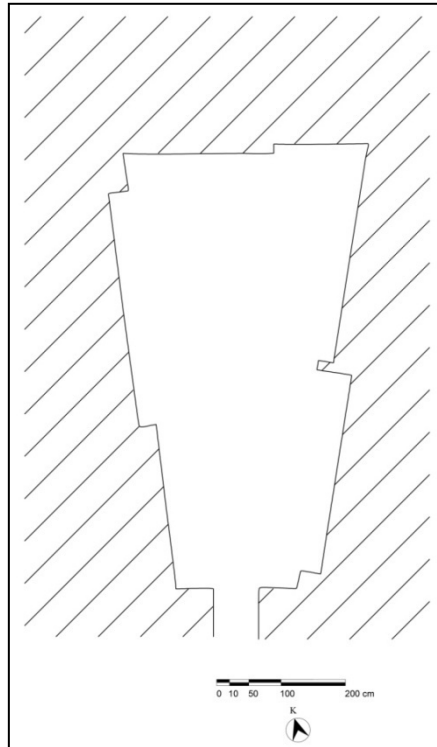
Çizim- 20: GVL08 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

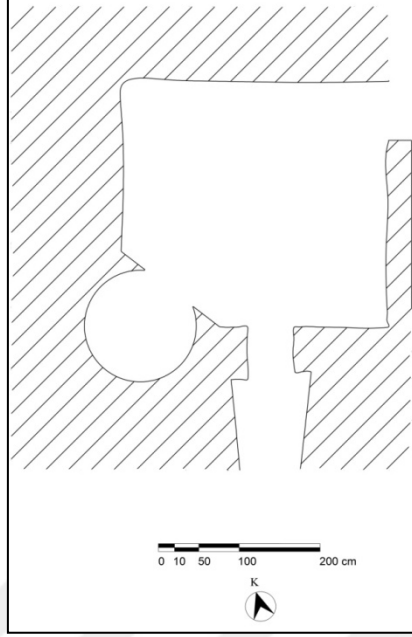
Çizim-21: GVL09 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

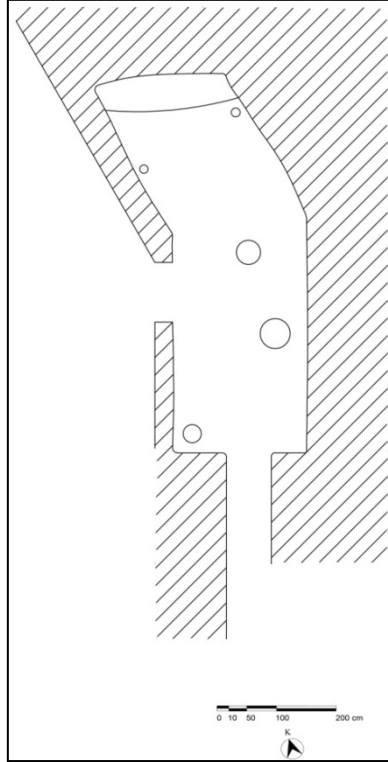
Çizim-22: GVL10 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

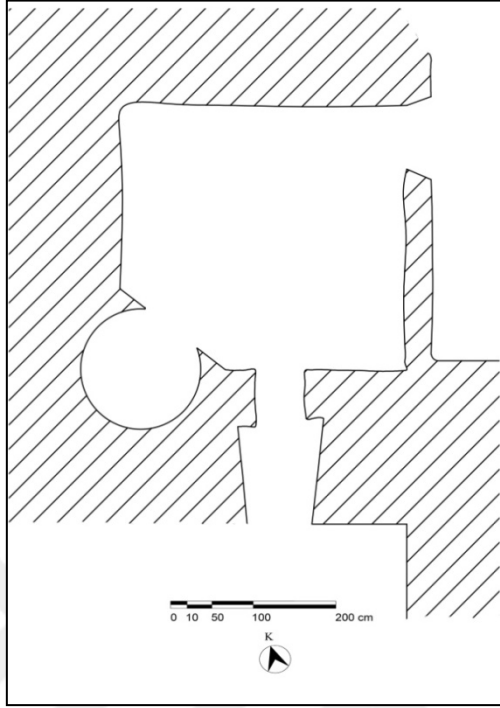
Çizim-23: GVL11 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

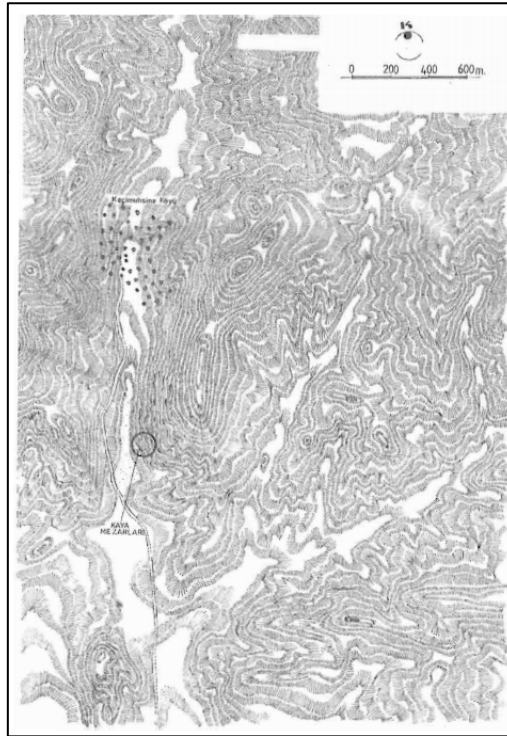
Çizim-24: GVL12 Numaralı Kaya Mezarı. (Yayla, 2018.)

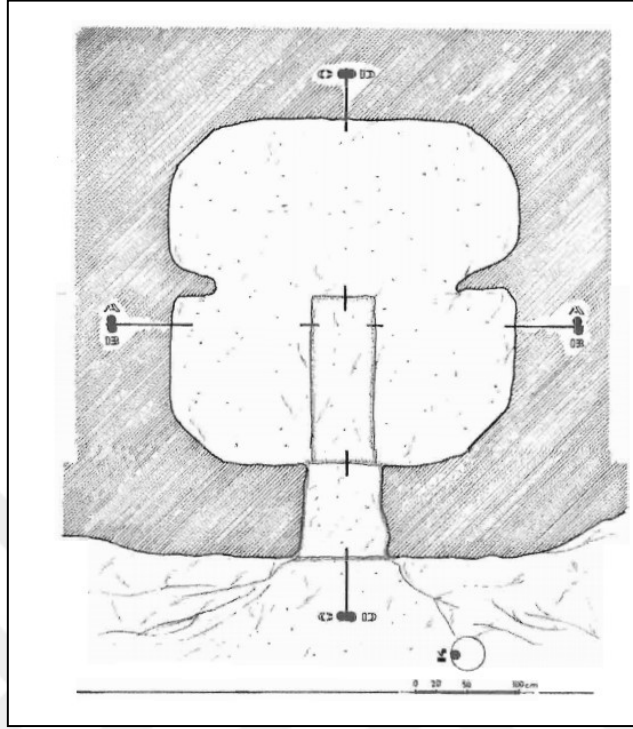
Çizim-25: GVL13 Numaralı Kaya Mezarı Planı. (Yayla, 2018.)

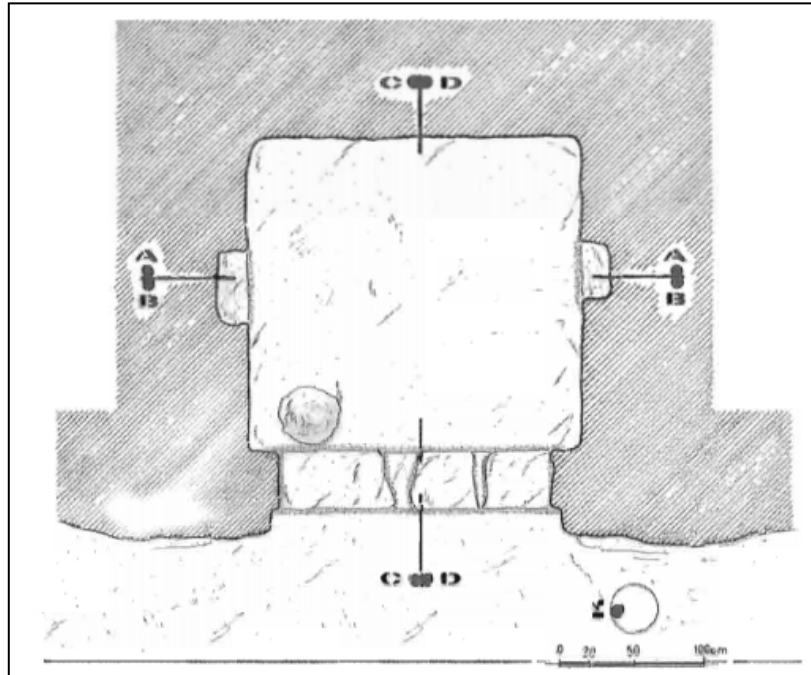
Çizim-26: Küçük Muhsine Köy Yerleşimi ve Mezarların Topografik Haritadaki Yeri. (Karağuz vd., 2004.)

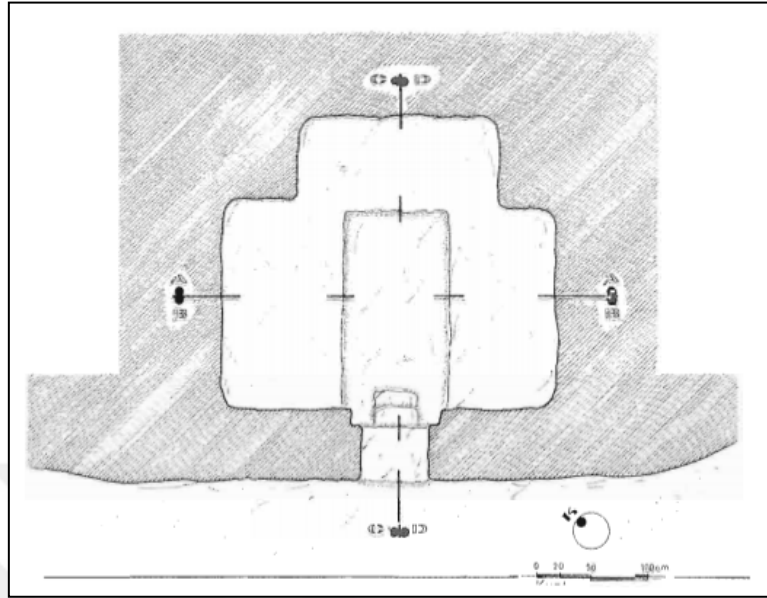
Çizim-27: KCM 01 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Karağuz vd., 2004.)

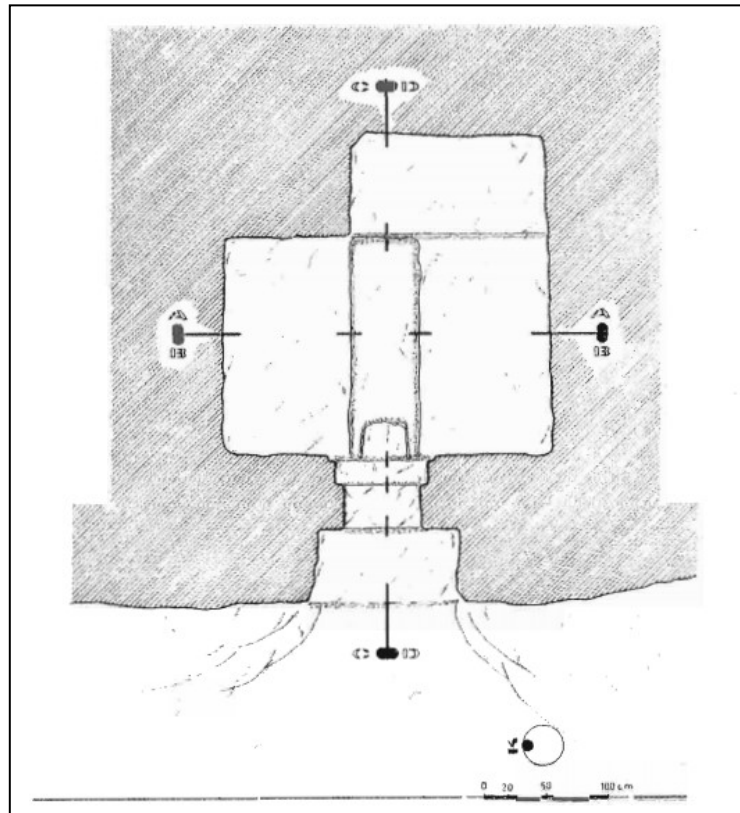
Çizim-28: KCM 02 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Karağuz vd., 2004.)

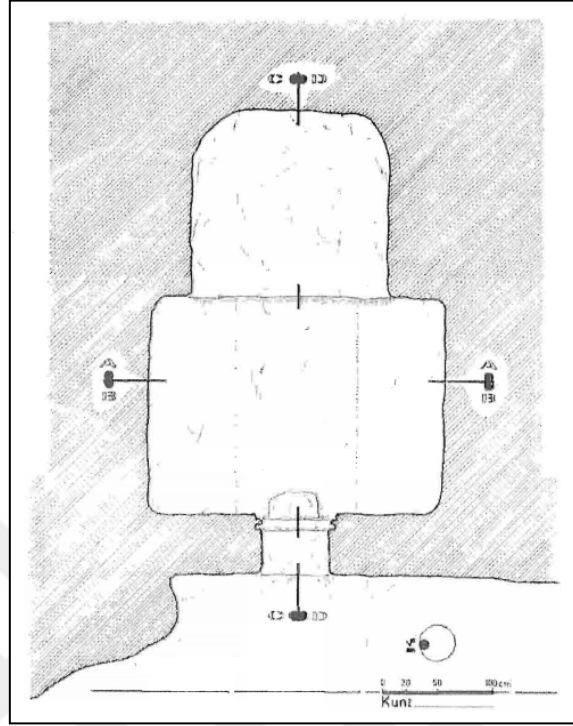
Çizim-29: KCM 03 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Karağuz vd., 2004.)

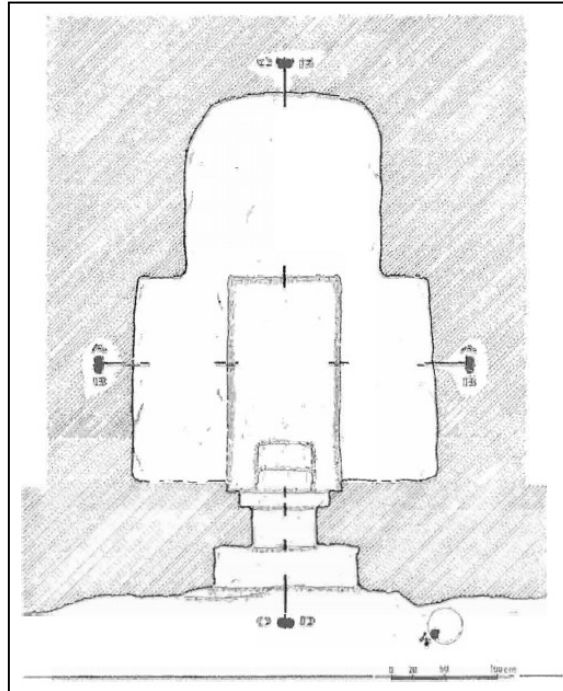
Çizim-30: KCM 04 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Karağuz vd., 2004.)

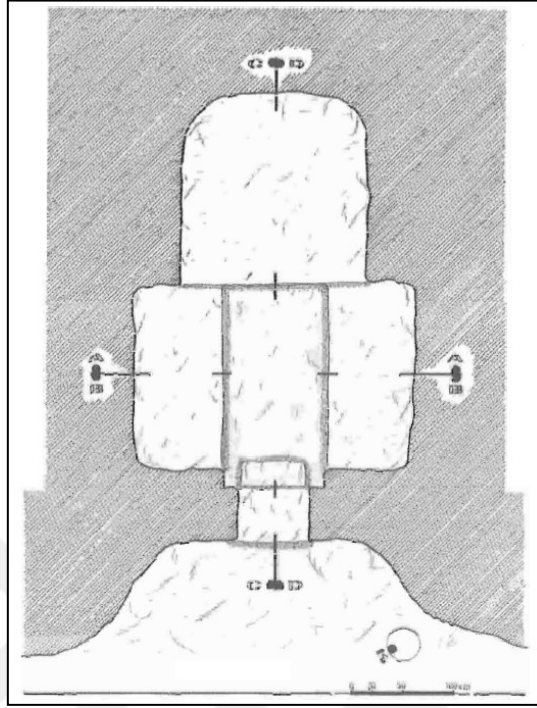
Çizim-31: KCM 05 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Karağuz vd., 2004.)

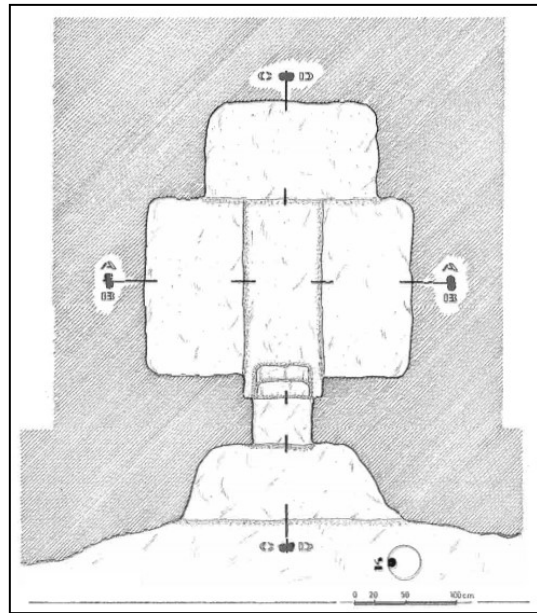
Çizim-32: KCM 06 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Karağuz vd., 2004.)

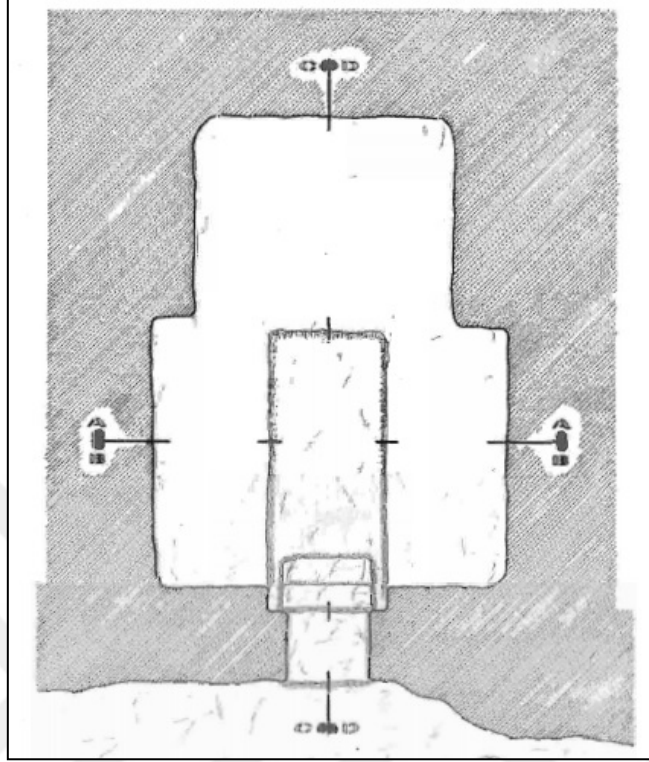
Çizim-33: KCM 07 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Karağuz vd., 2004.)

Çizim-34: KCM 08 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Karağuz vd., 2004.)

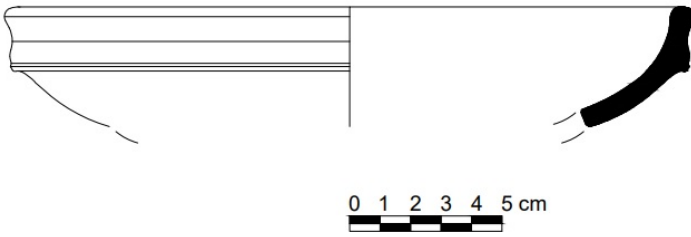

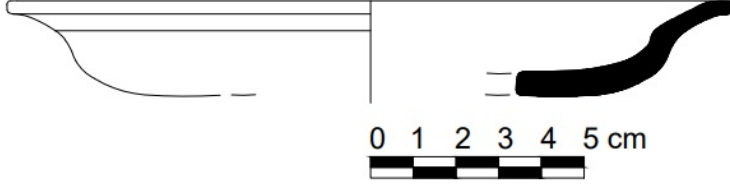
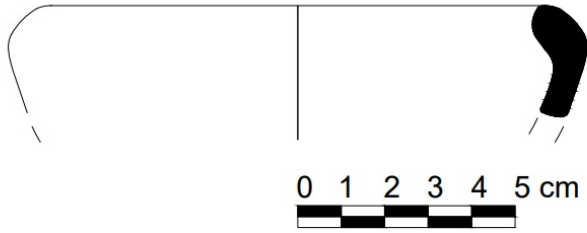
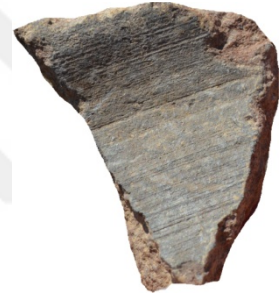
Çizim-35: KCM 09 Numaralı Kaya Mezar Planı. (Karağuz vd., 2004.)

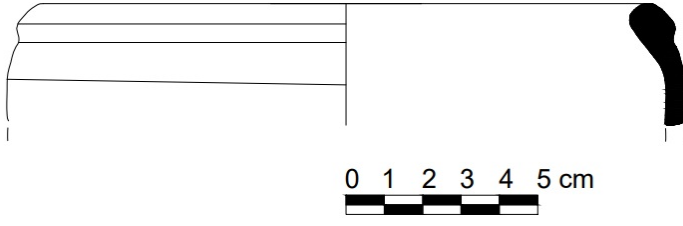
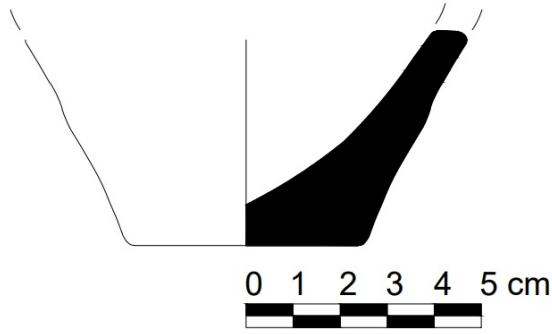
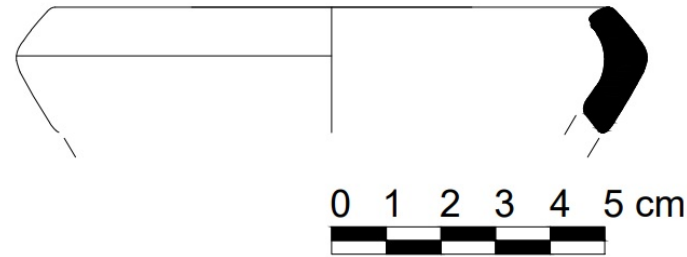

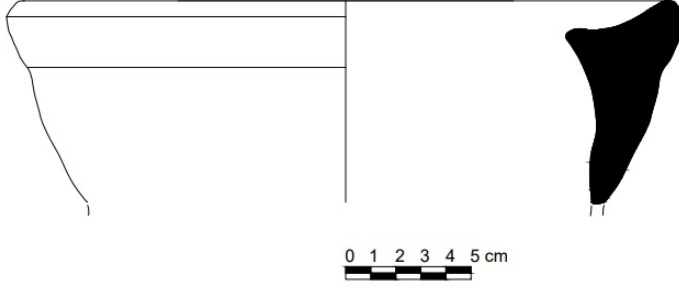
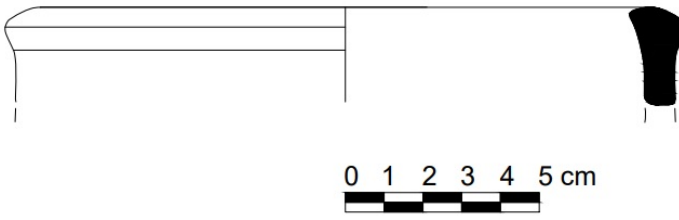
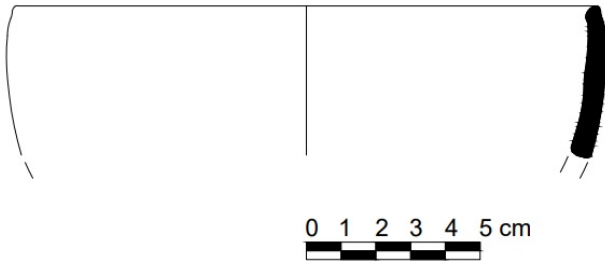
Resim-5: Sulutas Mahallesi Karayazı Mevkii

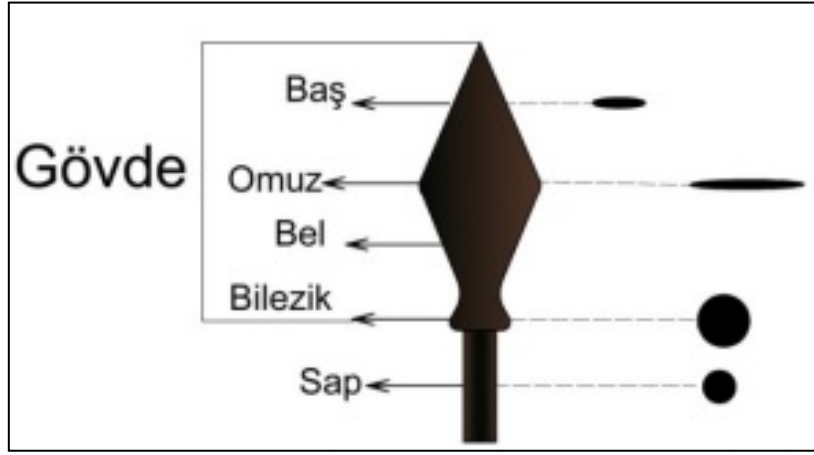
Resim-6: aklıi Höyük Mevkii**izim-36: SLT-01 Envanter Numaralı Buluntu****Resim-7: SLT-01 Buluntusu**

Çizim-37: SLT-02 Envanter Numaralı Buluntu**Resim-7: SLT-02 Buluntusu****Çizim-38: SLT-03 Envanter Numaralı Buluntu****Resim-9: SLT-03 Buluntusu****Çizim-39: SLT-04 Envanter Numaralı Buluntu****Resim-10: SLT-04 Buluntusu**

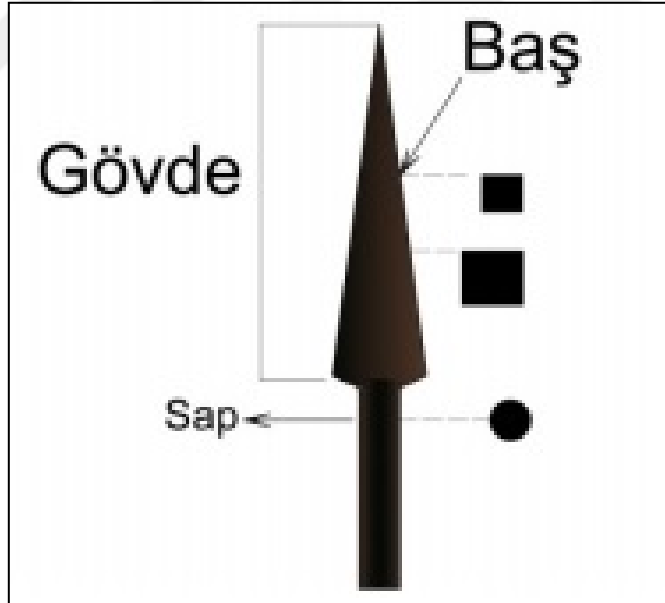
Çizim-40: SLT-05 Envanter Numaralı Buluntu**Resim-11: SLT-05 Buluntusu****Çizim-41: SLT-06 Envanter Numaralı Buluntu****Resim-12: SLT-06 Buluntusu****Çizim-42: ÇKL-01 Envanter Numaralı Buluntu****Resim-13: ÇKL-01 Buluntu**

Çizim-43: ÇKL-02 Envanter Numaralı Buluntu**Resim-14: ÇKL-02 Buluntusu****Çizim-44: ÇKL-03 Envanter Numaralı Buluntu****Resim-15: ÇKL-03 Buluntusu****Çizim-45: ÇKL-04 Envanter Numaralı Buluntu****Resim-16: ÇKL-04 Buluntusu**

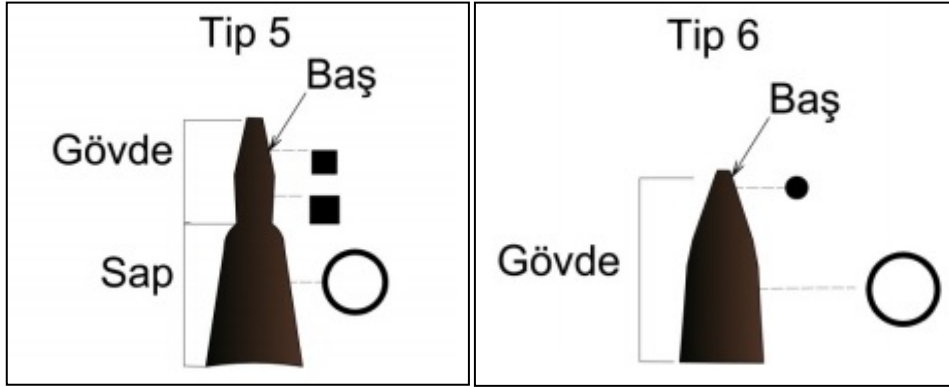
Resim-17: Yassı Ok Ucuna Takılan Temren ve Öğeleri. (Aygör, 2017, s. 9.)

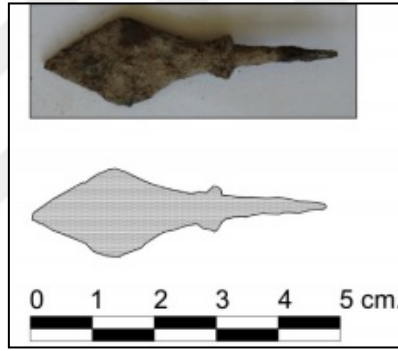
Resim-18: Dikdörtgen Tip 4 Ok Ucu Örneği. (Aygör, 2017, s. 10.)

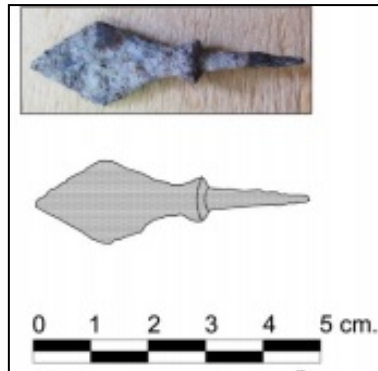
Resim-19: Konik Ok Ucu Tip 5 ve Tip 6 Örnekleri. (Aygör, 2017, s. 10-11.)

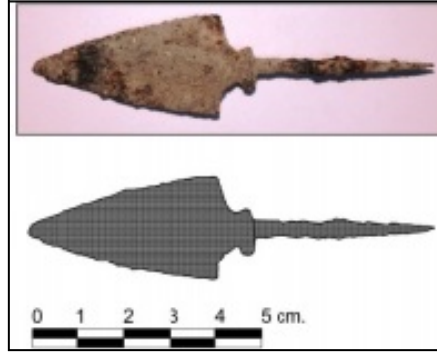
Çizim-46: Kat. No 1 Tip 1 Ok Ucu Çizimi (E. Aygör'den)

Çizim-47: Kat. No 2 Tip 2 Ok Ucu Çizimi (E. Aygör'den)

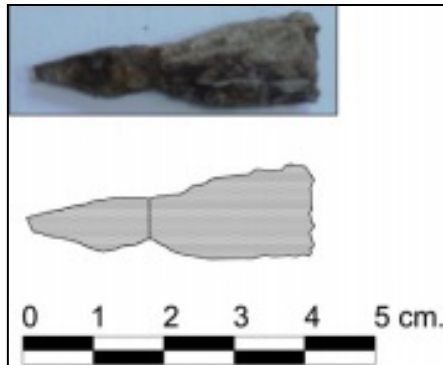
Çizim-48: Kat. No. 3 Tip 3 Ok Ucu Çizimi (E. Aygör'den)

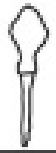

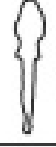

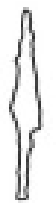

Çizim-49: Kat. No. 4 Tip 4 Ok Ucu Çizimi (E. Aygör'den)

Çizim-50: Kat. No 5 Tip 5 Ok Ucu Çizimi. (E. Aygör'den)

Tablo-1: Gevale Kalesi'nde Bulunan Ok Uçları Çizimi

Tip 1						
						
Tip 2						
						
Tip 3						
						
Tip 4						
						
Tip 5						
						
Tip 6						
						

Resim-20: Yuvarlak Kesitli Tek Renkli Bezemesiz Gurup. (Yavuzylmaz'dan)

Resim-21: Çok Renkli Burma Bilezik Grubu (Yavuzylmaz'dan)

Resim-22: Yuvarlak Kesitli İç Yüzü Yivli Gurup. (Yavuzylmaz'dan)

Resim-23: Yarı Dairesel Bezemeli Gurup. (Yavuzylmaz'dan)

Resim-24: Yarı Dairesel Hayvan Figürlü Bilezik. (Yavuzylmaz'dan)

Resim-25: Yarı Dairesel Cam İpi Bezemeli Gurup (Yavuzylmaz'dan)

Resim-26: Dikdörtgen Kesit Tek Sıra Yivli Gurup. (Yavuzylmaz'dan)

Resim-27: Dikdörtgen Kesit Cam İpi Bezemeli Gurup. (Yavuzylmaz'dan)

Resim-28: Dikdörtgen Kesit Bezemeli Gurup. (Yavuzylmaz'dan)

Resim-29: Üçgen Kesit Gurup. (Yavuzylmaz'dan)

Resim-30: Sulutas Mahallesi'nde Bulunan Karayazı Mevkii Ören Yeri Tahribatı

